

*Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Національна академія статистики, обліку та аудиту
Національний університет «Одеська юридична академія»
ПВНЗ «Міжнародна академія сертифікації бухгалтерів і аудиторів»
Поліський національний університет
Сумський державний університет
Білоруський національний технічний університет
Магдебурзький університет імені Отто-фон-Геріке, Німеччина
Мішкольцький Університет, Угорщина
Вища школа менеджменту охорони праці в Катовіцах, Польща
Громадська спілка «Палата аудиторів та бухгалтерів України»
Інститут економіки та прогнозування НАН України
Науково-дослідний центр індустриальних проблем розвитку НАН України
Північно – східний науковий центр НАН України*

ТРУДИ
ХVIII-ої Міжнародної науково-практичної
конференції

Дослідження та оптимізація економічних
процесів
«Оптимум - 2021»

7-9 грудня 2021 р.

Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. - 316 с.

Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. – 141 с.

Т. 2 : Труды XII-ої Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2021» 25 грудня 2021 р. – 2021. – 175 с.

Труди відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

Організаційний комітет XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021»

Голова

Манойленко О.В., д.е.н., проф. директор навчально-наукового інституту Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ»

Заступник Голови

Строков Є.М., к.е.н., доц. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи НТУ «ХПІ»

Якименко-Терещенко Н.В., д.е.н., проф., завідувача кафедрою бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи НТУ «ХПІ»;

Давидюк Т.В., д.е.н., проф. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи НТУ «ХПІ»;

Колесніченко А.С., к.е.н., доц. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи;

Побережна Н.М., к.е.н., доц. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи;

Юр'єва І.А., к.е.н., доц. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи

Організаційний комітет XII-ої Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2021»

Голова

Манойленко О.В., д.е.н., проф. директор навчально-наукового інституту Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ»

Співголови

Строков Є.М., к.е.н., доц. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи НТУ «ХПІ»;

Гуцан О.М., к.е.н., доц. каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин НТУ «ХПІ»;

Перерва П.Г., зав. каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин НТУ «ХПІ»;

Кобелєв В.М., к.е.н., доц. каф. економіки та маркетингу, заступник директора навчально-наукового інституту Економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ»;

Краснокутська Н.С., д.е.н., проф., зав. каф. менеджменту та оподаткування НТУ «ХПІ»;

Шипудіна Ю.С., д.е.н., проф. каф. економічної кібернетики та маркетингового менеджменту НТУ «ХПІ»;

Якименко-Терещенко Н.В., д.е.н., проф., зав. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи НТУ «ХПІ»

СЕКЦІЯ 1 – ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ О.Б., к.т.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЛИТВИН О.С., студент, НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У МЕБЛЕВІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ УКРАЇНИ

Меблева промисловість – це галузь деревообробної промисловості України, підприємства якої виготовляють різноманітні меблеві вироби для житлових та громадських приміщень: м'які меблі (21%), меблі для офісу (13%), меблі для кухні (10%), інші меблі та комплектуючі (56%) [1]. У меблевій галузі працюють більше 5 тис. підприємств, на яких зайнято більше 100 тис. працівників [2]. Протягом останніх кількох років меблева промисловість в Україні демонструє стабільне зростання. Завдяки розташуванню у географічному центрі Європи, великій ресурсній базі в поєднанні з Угодою про вільну торгівлю з ЄС, Україна має всі передумови, для того, щоб стати європейським центром меблевого бізнесу. Тому визначення ролі та місця підприємництва у меблевій промисловості України є актуальним і має важливе практичне значення.

Проведемо багатовимірне дослідження сучасного стану меблевої промисловості України у розрізі регіонів із використанням методів кластерного аналізу. Визначимо однорідні групи видів діяльності для фізичних осіб-підприємців за такими економічними показниками 2019 року [3]: 1) кількість суб'єктів господарювання, 2) кількість зайнятих працівників, 3) кількість найманих працівників, 4) обсяг виробленої продукції, 5) обсяг реалізованої продукції, 6) додана вартість за витратами виробництва. Для проведення розрахунків будемо використовувати ППП Statistica 12. Результати обчислень наведено на рис. 1-3. Зокрема на рис. 1 наведено дендрограму класифікації за методом Уорда. Аналіз даної дендрограми на рис. 1 дозволяє розпізнати три групи (кластери) однорідних станів у спостережуваній сукупності даних.

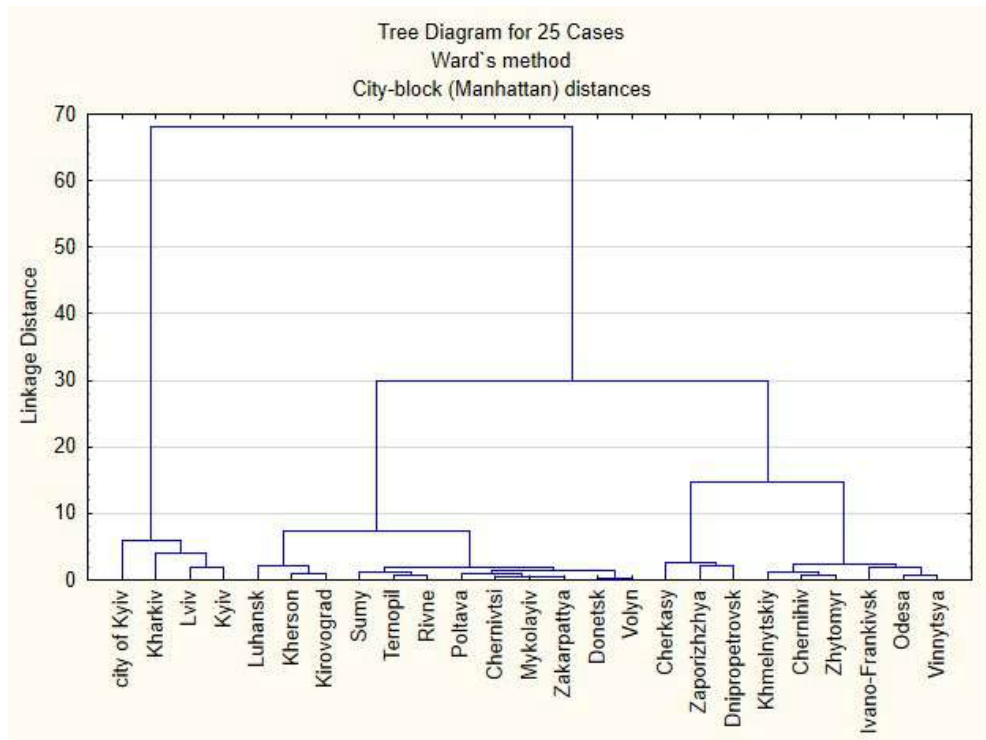

Рис. 1 – Дендрограма класифікації

Здійснено реалізацію методу К-середніх (K-means clustering). Графіки середніх значень для кластерів наведено на рис. 2.

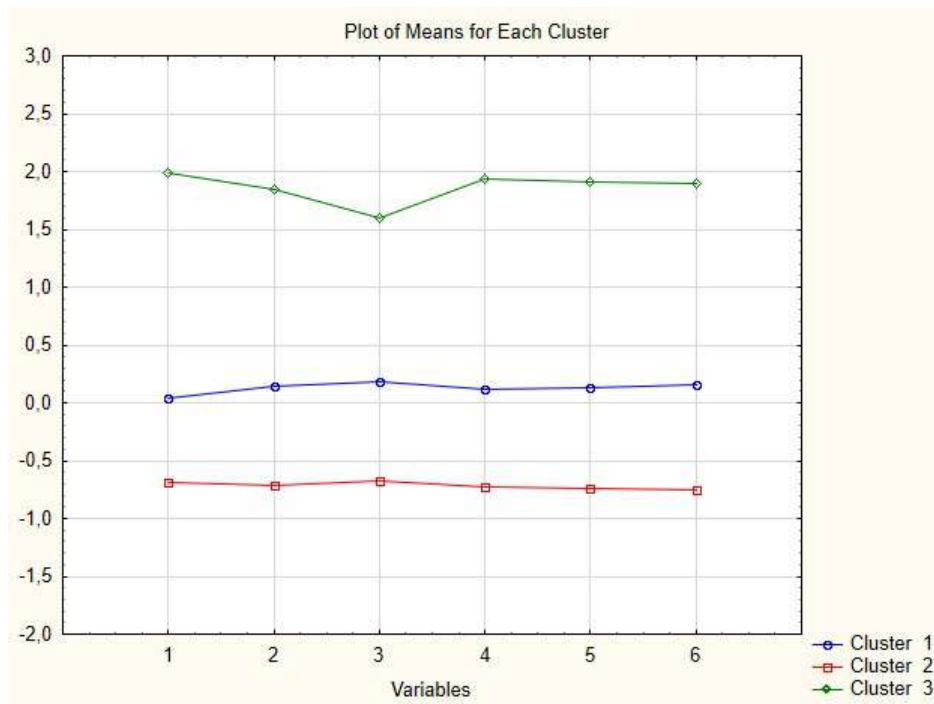

Рис. 2 – Графіки середніх значень для кластерів

Члени кластерів та їх відстані до центру відповідного кластеру

наведено на рис. 3.

Кластер № 1		Кластер № 2		Кластер № 3	
	Members of and Distance Cluster cont:		Members of and Distance Cluster cont:		Members of and Distance Cluster cont:
	Distance		Distance		Distance
Vinnitsya	0,446071	Volyn	0,175627	Kyiv	0,191008
Dnipropetrovsk	0,663114	Donetsk	0,188345	Lviv	0,500720
Zhytomyr	0,348630	Zakarpattya	0,160886	Kharkiv	0,515348
Zaporizhzhya	0,756727	Kirovograd	0,186563	city of Kyiv	0,829977
Ivano-Frankivsk	0,199993	Luhansk	0,529029		
Odesa	0,349692	Mykolayiv	0,102491		
Khmelnytskyi	0,403474	Poltava	0,239785		
Cherkasy	0,397577	Rivne	0,141694		
Chernihiv	0,282256	Sumy	0,069356		
		Terнопil	0,178912		
		Kherson	0,256326		
		Chernivtsi	0,125149		

Рис. 3 – Члени кластерів та їх відстані до центру кластера

Із рис. 3 слідує, що кластер № 3 (3 області: Київська, Львівська, Харківська, - та м. Київ) характеризується найвищим рівнем показників; кластер № 1 (9 областей: Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Одеська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська) характеризується середніми значеннями показників; кластер № 2 (12 областей: Волинська, Донецька, Закарпатська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька) характеризується найнижчим рівнем показників.

Таким чином, у 2019 р., у меблевому підприємстві лідируючі позиції займали Київська, Львівська, Харківська області та м. Київ.

Список літератури:

1. Меблева промисловість [Електронний ресурс] / Ukraine Invest. – Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/industries/furniture/>;
2. Меблева промисловість [Електронний ресурс] / Дія. Бізнес. Експорт: єдиний експортний веб-портал. – Режим доступу: https://export.gov.ua/industry/4mebleva_promislovist;
3. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. Держкомстат України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Бібліографія: Білоцерківський, О.Б., Литвин, О.С. Роль підприємництва у меблевій промисловості України / О.Б. Білоцерківський, О.С. Литвин // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного

РЕШЕТНЯК Н.Б., к.е.н., зав. каф. загальної економічної теорії, НТУ «ХПІ»

ЄГОРОВА Ю.В., к.е.н., доц. каф. економіки та бізнесу ХНУБА

«ІННОВАЦІЙНИЙ ЛІФТ» ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Події, що відбуваються останнім часом як в Україні так у всьому світі, пов'язані із пандемією Covid-19 і впровадженням обмежувальних заходів, стали перешкодою для розвитку підприємництва та негативно вплинули на господарську діяльність суб'єктів малого та середнього бізнесу. В таких умовах розробка нової стратегії розвитку, що орієнтується на інновації, постає як пріоритетний напрям наукових і практичних досліджень.

Величезний вплив НТП на економічні процеси сьогодні обумовлює необхідність інтеграції інноваційного та стратегічного управління, а кожен стратегічний план повинен включати завдання з впровадження інновацій у діяльність суб'єктів господарювання (нових методів управління, освоєння нових ринків, процесних технологій, продуктової інновації та ресурсів) [1, С.235].

Водночас кількість малих і середніх підприємств, які уклали угоди про співпрацю у сфері інноваційної діяльності з іншими підприємствами та установами протягом останніх років, становить лише 1,5% від їхньої загальної кількості, тоді як у середньому по ЄС - дорівнює 11,8%, а у деяких країнах-членах ЄС перевищує 20% [2, С.131].

Одним із ефективних інструментів стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу є запровадження системи «Інноваційного ліфта: від школи до Європи», сутність якої полягає у створенні всебічної (організаційної, фінансової, інформаційної, інституційної) підтримки підприємницьких здібностей та ініціатив в межах відповідних інноваційних структур (бізнес-студій, бізнес-інкубаторів, наукових парків, індустріальних

парків/європейських технопарків) на етапах - від генерування ідей до масового виробництва та виходу на ринки.

Етап генерування ідей передбачає створення закладами вищої освіти (самостійно або у кооперації з підприємствами та підприємцями регіону) на базі середніх шкіл і ліцеїв мережі бізнес-студій з метою формування у учнів навичок креативного та підприємницького мислення.

Наступний етап - створення на базі закладів вищої освіти бізнес-інкубаторів, що передбачає надання здобувачам вищої освіти допомоги у запуску власного інноваційного бізнесу.

Третій етап «ліфта» передбачає створення на базі наукових установ/закладів вищої освіти наукових парків, орієнтованих на комерціалізацію інновацій. Наукові парки надають підтримку у пошуку потенціальних інвесторів (бізнес-янголів, венчурних фірм, краудфандінг), просування інновацій на ринок та залучення споживачів).

Четвертий етап - розширення діяльності стартапів - можливий у двох варіантах. Перший передбачає прискорений розвиток інноваційного бізнесу у середовищі індустриальних парків України. Другий варіант орієнтований на європейський ринок і передбачає перебування вітчизняних підприємств у технопарках країн-членів ЄС.

Сьогодні запровадження системи «Інноваційний ліфт» може розглядатися як один із ефективних інструментів стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, комерціалізації наукових ідей від школи до промисловості та поширення нових видів діяльності.

Список літератури:

1. Україна в європейському науково-освітньому та інноваційному просторі: концепція адаптації та інтеграції в умовах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом: навч.- наук. видання / С.В.Іванов, В.І.Ляшенко, І.Ю.Підоричева та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 312 с.;

2. Інституціональна модель інноваційної економіки: колективна монографія / за ред. В.І.Ляшенка, О.В.Прокопенка, В.А.Омельяненка. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 327 с.

Бібліографія: Решетняк, Н.Б., Єгорова, Ю.В. «Інноваційний ліфт» як інструмент стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / **Н.Б. Решетняк, Ю.В. Єгорова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труді XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 6-7

БЛОЦЕРКІВСЬКИЙ О.Б., к.т.н., доц., НТУ «ХПІ»
ЗАСТЬОЛА Є.О., студент, НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сфера біржової діяльності у будь-якій державі виконує важливі соціальні та економічні функції, які сприяють задоволенню потреб населення та функціонування самої держави в цілому. Тому актуальним є дослідження розвитку підприємницької діяльності, інтернет-трейдингу, оскільки ця сфера дозволяє заробляти гарний прибуток не тільки для населення, але й для бюджету країни, що дає змогу створити нові робочі місця для населення та збільшити надходження коштів у бюджет.

Розглянемо динаміку структури біржової торгівлі в Україні за 1992 – 2015 рр., використовуючи дані Держкомстату про кількість бірж [1] (рис. 1).

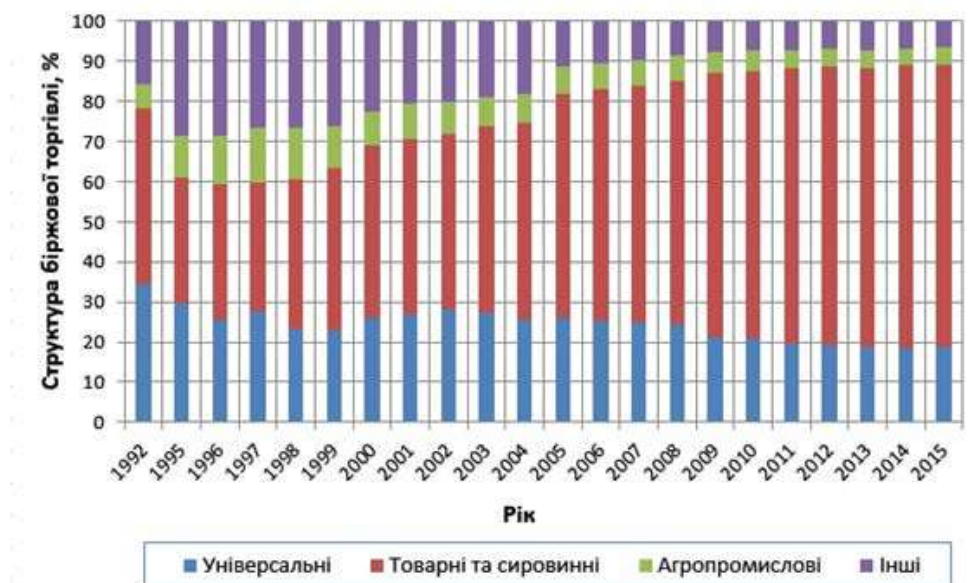

Рис. 1 – Динаміка структури біржової торгівлі в Україні

Із рис. 1 видно, що протягом 1992-2015 років спостерігалось збільшення частки товарних і товарно-сировинних бірж у їх загальній кількості в 1,6 разів, зменшення частки універсальних і агропромислових бірж в 1,83 та 1,45 разів відповідно. Загалом, протягом 1992-2015 років загальна кількість бірж зросла на 491,

або у 8,7 разів (з 64 у 1992 р. до 555 у 2015 р.), серед них: кількість універсальних бірж збільшилася на 82, або 4,7 разів; товарних і товарно-сировинних – на 363, або у 14 разів; агропромислових – на 20, або в 6 разів. Тобто, за цей період часу максимально зросла кількість товарних і товарно-сировинних бірж (у 14 разів).

Оскільки дані про питому вагу різних видів бірж являють собою ряди динаміки, то проведемо їх економетричне моделювання [2]. Для проведення розрахунків будемо використовувати ППП Statistica 12. Побудуємо рівняння лінійної парної регресії для частки універсальних, товарних та товарно-сировинних і агропромислових бірж, та складемо точкові прогнози на 2021 рік (табл. 1):

Таблиця 1 – Економетричне моделювання частки різних видів бірж

Вид біржі	Рівняння парної регресії	Точковий прогноз, %
Універсальна	$Y = 1079,27 - 0,53 \cdot x$, $R = 0,85$	15,6
Товарна і товарно-сировинна	$Y = -3871,96 + 1,96 \cdot x$, $R = 0,95$	85,2
Агропромислова	$Y = 709,71 - 0,35 \cdot x$, $R = 0,81$	1,6

Із табл. 1 можна зробити висновок, що в 2021 році при збереженні попередньої тенденції частка товарних та товарно-сировинних бірж у загальній кількості бірж збільшиться і буде складати приблизно 85,2 %, а частка універсальних та агропромислових зменшиться і становитиме 15,6 % і 1,6 % відповідно.

Список літератури:

1. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. Держкомстат України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>;
2. Білоцерківський О.Б., Ширяєва Н.В. Економетрія: навч.-метод. посіб. Харків: НТУ «ХП», 2008. 80 с.

Бібліографія: Білоцерківський, О.Б., Застьола, Є.О. Розвиток підприємництва у сфері біржової діяльності / О.Б. Білоцерківський, Є.О. Застьола // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХП» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХП», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 8-9

ШМАТЬКО Н.М., д.е.н., проф. каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

БОРИСЕНКО Д.В., студент НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегія розвитку підприємства допомагає визначити та провести необхідні зміни. Розвиток, завжди був та залишається, актуальним для будь-якого підприємства. Враховуючи певні обставини, а саме конкурентоспроможність, стан ринку та інші, ми визначаємо певну стратегію та концепцію стратегічного планування, що допомагає нам в реалізації конкурентних переваг.

Організаційна структура управління підприємством являє систему певних служб, які зорієнтовані на контроль та керування діяльністю підприємства, а також підтримання взаємозв'язку з підпорядкуванням. Вона безпосередньо з виробничої структурою підприємства, визначається певними завданнями, що стоять перед персоналом підприємства, різновидом функцій управління та його обсягом.

Потрібно враховувати, що на розвиток підприємства мають вплив зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактори, такі як: економічний фактор, політичний, ринковий, технологічний, фактор конкуренції, фактор соціального характеру, правовий та міжнародний.

Перший, економічний фактор, допомагає нам виявити саме цілі підприємства, показує темп інфляції, платіжний баланс держави, рівень зайнятості.

Політична система впливає на ділову активність, вона створює труднощі та можливості для розвитку багатьох сфер бізнесу.

Організація повинна завжди слідкувати за політичним становищем країни, так як розвиток у політично нестабільній країні є дуже ризикованим. Ринкове середовище є постійною небезпекою для фірми, впливає на успіх або провали організації. Сюди відноситься розподіл доходів населення, рівень конкуренції в галузі, демографічні умови, бар'єри проникнення на ринок.

Аналіз технологічного середовища повинен враховувати зміни у технологіях виробництва та проектування їх [1].

Фактор конкуренції визначає рівень конкурентного

середовища, який необхідно оцінити, зрозуміти наскільки сильна конкуренція та як вона впливає на організацію.

Соціальна складова допомагає визначити рівень попиту, вибір ринків збуту.

Керівництво фірм, що діють на міжнародному ринку, має постійно оцінювати та контролювати зміни у цьому середовищі. Правові фактори визначають дозвіл на ту чи іншу діяльність у межах певної країни [2].

Не можна забувати про внутрішні фактори, що впливають на розвиток підприємства. Дуже важливим є те, яка «погода» всередині організації. Рівень підготовки персоналу, стан відносин у колективі, технічне забезпечення.

Як правило, поштовхом до змін є кризові ситуації. Зміни у стратегії, виробничих процесах, структурі та культурі можуть здійснюватися поступово, у вигляді дрібних кроків або радикально, у вигляді великих стрибків. Відповідно мова може йти про «еволюційну» і «революційну» моделі змін.

Організаційний розвиток, також, базується на концепції здійснення процесу змін, на плануванні та ініціюванні соціальної системи, яка залучає більшість учасників. Вид організаційного розвитку буває, як ретельний так і довгостроковий та всеосяжним процесом змін підприємства та працівників [3].

Кожне підприємство має дві рушійні сили – це бажання вижити (залишитися на ринку, мати стабільність) та розвиток, бажання удосконалювати себе.

Більшість людей вважає, що метою для розвитку повинен бути прибуток, але це не зовсім вірно. Прибуток - це лише причина для розвитку. Цілі підприємства, також, можна розглядати через загально визнані організаційні теорії.

Я вважаю, що одним із найголовніших завдань керівництва є увага до ступеня обізнаності персоналу, а саме чітке усвідомлення місії та цілей організації, правильна постановка завдань перед колегами, рівень соціальної відповідальності, вміння правильно визначати завдання спираючись на фактори та показники, вміле прокладання подальшого шляху розвитку.

У сучасному часі дуже важливо приділяти достатньо уваги розвитку підприємства.

Це допоможе успішно продовжувати діяльність і функціонувати на ринку.

Метою початкової стратегії є помірне зростання у тому, щоб

забезпечити підприємству вихід на оптимальну ефективність.

Список літератури:

1. Hutsaliuk O, Yaroshevska O, Shmatko N, Kulko-Labyntseva I and Navolokina A 2020 Stakeholder approach to selecting enterprise-bank interaction strategies Problems and Perspectives in Management 18 42-55;
2. Лепейко Т.І., Шматько Н.М. Особливості прояву синергетичних ефектів в українській економіці. Бізнес Інформ=Business Inform, 2012. No 11. С. 6–8;
3. Popov O., Shmatko N., Budanov P., Pantielieieva I., Brovko K. (2019) Cost-Effectiveness in Mathematical Modelling of the Power Unit Control. Eastern- European Journal of Enterprise Technologies, 6/3(102), P. 39-48.

Бібліографія: Шматько, Н.М., Борисенко, Д.В. Організація розвитку підприємства / **Н.М. Шматько, Д.В. Борисенко** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 10-12

ЯЦИНА В.В., к.е.н., доц. каф. загальної економічної теорії НТУ «ХПІ»

КОЧЕТОВА Т.І., доц. каф. міжнародного бізнесу та фінансів НТУ «ХПІ»

BUSINESS INCUBATORS AS A TOOL OF ENTREPRENEURSHIP SUPPORT

Nowadays, there are a sufficient number of definitions of the category of business incubator. In a general sense, a business incubator is understood as a wide range of organizations that help entrepreneurs implement and develop their own ideas and startups. This is one of the most potentially effective forms of providing direct and indirect economic assistance to small businesses. The main task of the incubator is to create a local business environment favorable for the activities of small risky firms. The scale of their activities can be different: from a small incubator to the formation of a kind of incubator centers for small business development.

What is the value of business incubators? They allow you to combine the entrepreneurial spirit of startups with resources that are usually not available to new businesses. Such resources include, for example, network services, office space and equipment, training programs, consulting and other important services. In addition, business incubators enhance the business activity of entrepreneurs by conducting trainings, seminars that develop business skills and

provide logistics and financial support.

An analysis of the economic literature covering the development of business incubation in different countries of the world showed that the most successful experience in implementing this model of business assistance is demonstrated by developed countries. Thus, the first business incubator is considered to be the Batavia Industrial Center, which was founded by Joseph Mancuso in America in 1959 to create additional working places. Today, the number of business incubators in the world varies around 2,000 units. This popularity testifies to the successful experience and efficiency of this business model. Most often, business incubators are considered in terms of two aspects: the degree of business support and the technological level [1, p. 103].

In order to promote the development and support of incubators, almost all industrialized countries develop special incubation programs. Under these programs, small firms have access to the lease of production facilities, equipment, training systems, energy and water supply on preferential terms. Support in the initial stages of small businesses on average doubles the life term of small firms, usually innovative, after leaving the incubator compared to "non-incubator" firms, which indicates the effectiveness of small business support mechanisms adopted in the early, most vulnerable stages of its activities.

The development of business incubators in Ukraine is unsystematic, due to reckless copying of successful models of foreign counterparts without taking into account the current conditions of doing business in the country. The main obstacles to the active introduction of business incubators in Ukraine include the following factors: insufficient state financial support for business incubators; lack of a clear mechanism for business incubators to stimulate innovation activity; distrust of entrepreneurs in business incubators; inconsistency of business incubators with the current level and needs of economic development.

Overcoming these obstacles requires a radical reform of the system of business relations and venture financing. We agree with [2, p. 205], that the combination of scientists efforts who generate entrepreneurial ideas and have financial support from the state and business incubators, who will be able to test research ideas in practice as a kind of landfill will lead to a synergistic effect in the economic system.

References:

1. Яцина В.В. Бізнес-інкубатори як інструмент інноваційної підтримки малого та середнього бізнесу. / Сучасні технології комерційної діяльності і логістики: тези доп. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ : КНЕУ, 2020. – С. 102-104;
2. Савченко В.Ф. Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва. // Науковий вісник Полісся № 4 (8), ч. 2, 2016. С. 202 – 207.

Бібліографія: Яцина, В.В., Кочетова, Т.І. Business incubators as a tool of entrepreneurship support / В.В. Яцина, Т.І. Кочетова // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 12-14

ФІЛАТОВА О.М., здобувач, Міжнародний університет бізнесу і права

ІНВЕСТУВАННЯ У ХАРЧОВУ ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Поширеність глобальної пандемії COVID-19 суттєво вплинули на споживчі звички. В Україні однією з постраждалих галузей є і харчова промисловість. Враховуючи те, що переважний обсяг витрат населення припадає саме на придбання продуктів харчування (в різні роки до 60 %), ця галузь є однією з найважливіших у структурі вітчизняної економіки.

Погодимося із авторами, що «...у роки незалежності пріоритетним завданням було залучити якомога більше саме довгострокових іноземних інвестицій, а також налагодити процеси їх ефективного використання, але через певні соціально-економічні, політичні фактори, інвестори обходять Україну, навіть незважаючи на високий процент рентабельності капіталу. Одним з найважливіших питань, яке перетворилося сьогодні в проблему національного масштабу, є це ситуація з падінням вітчизняного виробництва» [1]. «Наявність певних проблем в Україні заважає здоровій економічній активності. Приклади таких проблем: наявність корупційних схем на всіх рівнях адміністративного управління, великі прогалини в законодавстві, велика частка тіньової економіки, військові дії на промисловій частині країни, поганий міжнародний імідж, неузгодженість стратегій фінансових установ, що ведуть до невпевнених дій щодо покращання економічної ситуації тощо» [2].

Перехід на нові ринки збуту, високі банківські відсотки, підвищення цін на матеріально-технічні ресурси істотно впливають

на фінансовий стан і аграрних підприємств (сировинна база для галузі харчової промисловості). У зв'язку з тим, що негативні інвестиційні чинники переважають над позитивними, загальні обсяги капітальних інвестицій на виробництво агропродовольчої продукції не відновляються до рівня попередніх років [3]. Інвестиційна пріоритетність сільського господарства перед харчовою промисловістю у 2020 році, тобто співвідношення склало 1,75 : 1,00 (рис. 1).

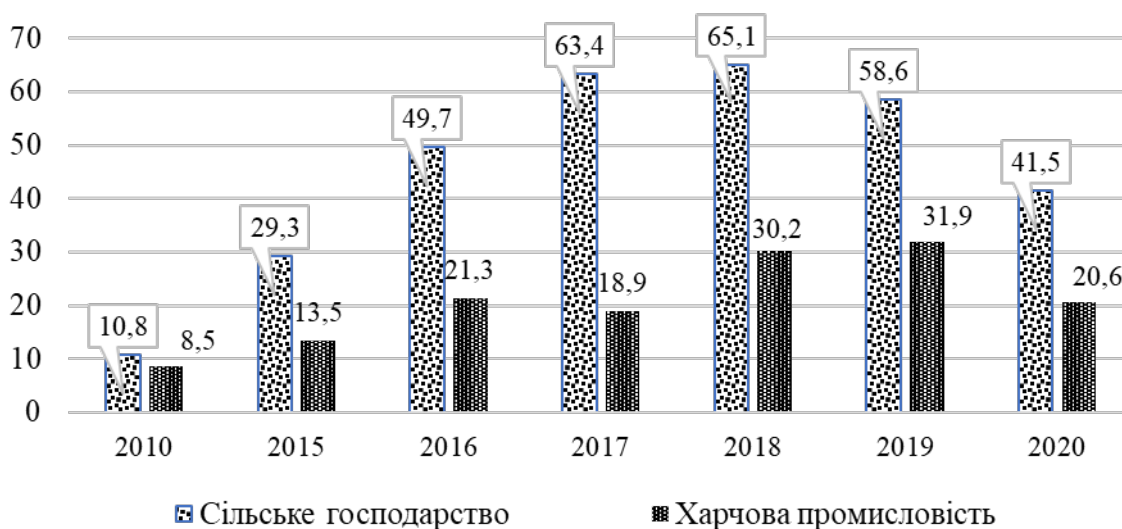

Рис. 1 – Капітальні інвестиції у сільське господарство та у харчову промисловість України, млрд.грн.

Джерело: згруповано за даними [4]

Обсяги капітальних інвестицій є недостатніми для забезпечення потреб виробників продукції і повного використання інвестиційного потенціалу держави, а тому потребують додаткових можливостей щодо створення сприятливих умов інвестиційної діяльності, послаблення або й повного усунення впливу негативних чинників і формування додаткових джерел фінансування інвестицій. Динаміка показників прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку і з економіки України наведено (табл. 1).

На підприємствах із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2020 р. обсяг випуску продукції скоротився на 2,0% (у 2019р. – зріс на 3,3%), у т.ч. у виробництві молочних продуктів – на 3,4% (зменшився на 4,9%), м'яса та м'ясних продуктів – на 1,1% (зріс на 2,0%), хліба, хлібобулочних і борошняних виробів – на 7,9% (зменшився на 6,0%), продуктів

борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів – на 7,4% (зрісна 4,1%), какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів – на 1,9% (зрісна 11,3%), цукру – на 33,0% (зменшився на 17,2%) та напоїв – на 4,7% (зменшився на 0,3%).

Таблиця 2 – Динаміка показників прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку і з економіки України

Показники	Роки			
	01.01.2019		31.12.2019	
	тис.дол. США	у % до загального підсумку	тис.дол. США	у % до загального підсумку
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України				
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	2859412,8	8,7	2844335,0	7,9
Виробництво харчових продуктів	1444348,9	4,4	1398546,5	3,9
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	19764,0	0,1	21257,8	0,1
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	1934,9	0,0	2054,5	0,0
Перероблення та консервування фруктів і овочів	123890,3	0,4	136155,5	0,4
Виробництво олії та тваринних жирів	467895,8	1,4	537382,1	1,5
Виробництво молочних продуктів	96959,6	0,3	97339,9	0,3
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	50226,7	0,2	48953,0	0,1
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	28606,7	0,1	30806,5	0,1
Виробництво інших харчових продуктів	633184,5	1,9	501857,5	1,4
Виробництво готових кормів для тварин	21886,4	0,1	22739,7	0,1
Виробництво напоїв	959354,1	2,9	992262,5	2,8
Виробництво тютюнових виробів	455709,8	1,4	453526,0	1,3
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України				
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	53663,9	0,9	26739,2	0,4
Виробництво харчових продуктів	50931,8	0,8	23999,9	0,4
Виробництво інших харчових продуктів	23774,1	0,4	22993,7	0,4
Виробництво напоїв	2732,1	0,0	2739,3	0,0

Джерело: згруповано за даними [4]

Разом із цим одержано приріст продукції у переробленні та консервуванні фруктів та овочів (4,9%), у виробництві олії та

тваринних жирів (3,8%), тютюнових виробів (0,2%) [4].

Сучасні умови господарювання в Україні характеризуються вкрай негативними впливами на функціонування окремих підприємств та економіки в цілому. В такій ситуації багато підприємств вимушені скорочувати виробництво та припиняти діючі програми інноваційно-технологічної модернізації. Підприємства харчової промисловості, яка є однією з провідних галузей економіки країни, втратили значну частку зовнішнього та внутрішнього ринку внаслідок погіршення відносин з Росією та скорочення внутрішнього купівельного попиту, але мають потенційну можливість отримати свою нішу на ринках Європейського Союзу. Проблема просування вітчизняних харчових продуктів полягає у їх невідповідності європейським стандартам якості та безпечності. Рішення цієї проблеми полягає у прискоренні модернізації вітчизняних підприємств. Дослідження інтенсивності, якості та ефективності процесів модернізації на підприємствах харчової промисловості дасть можливість оцінити сучасний стан галузі, узагальнити досвід провідних підприємств та розробити стратегію модернізації, як нарівні окремого підприємства, так і на рівні галузі.

Список літератури:

1. Задоя О.А., Кушова В.С. Подолання імпортозалежності як стратегічне завдання України. *Академічний огляд*. 2018. № 2 (49). С. 101–108;
2. Задоя О.А., Фоменко В.С. Тенденції розвитку портфельних іноземних інвестицій в Україні. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2021. № 1 (30). С. 44-53;
3. Захарчук О. Дисбаланс. URL: <https://agrotimes.ua/article/shho-strymuye-investyciyi-v-agrarne-vyrobnytstvo/> (дата звернення 20.10.2021);
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 21.10.2021).

Бібліографія: Філатова, О.М. Інвестування у харчову промисловість України / **О.М. Філатова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труді XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 14-17

ЧУБ А.В., докторант, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая

АГРАРНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ВЧОРА ТА СЬОГОДНІ

Уряди усіх країн світу регулюють економічну, соціальну та політичну діяльність, щоб контролювати або впливати на

відповідні процеси, тому розробка нормативно-правових актів та їх застосування відображає нескінченну боротьбу між політичними та неполітичними інтересами. Немає сумнівів, що регулювання впливає на економічні моделі, таким чином впливаючи на розподіл доходів і багатства. Державне регулювання має певний вплив на перерозподільний потенціал регулювання.

Аграрне виробництво в Україні поставлене в нерівні умови стосовно інших галузей економіки. Перш за все, його розвиток залежить від якості землі, природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, технології тощо [1]. Усі ці фактори зумовлюють не тільки процесу регулювання з боку держави, а і прямої підтримки агропромислового комплексу (АПК) України. І дійсно, згідно Закону України (ЗУ) Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України, «...лише держава, концентруючи у своїх руках і державні, і приватні ресурси, може розв'язувати глобальні економічні проблеми на макрорівнях, ставлячи реальні завдання і вирішуючи їх із залученням на мікрорівнях усіх суб'єктів ринкового і життєвого середовища» [2].

Погодимося із автором, що «Держава повинна пом'якшувати негативні дії ринкового механізму, брати на себе соціально-економічні функції, які взагалі не можуть бути організовані на ринкових принципах, всі інші регулятивні функції щодо національної економіки – прерогатива ринку» [3].

При відсутності закону про аграрну реформу в Україні розпочалися аграрні реформування, які охопили всі складові: земельну сферу, реформування відносин власності та господарювання, міжгосподарських і зовнішньоекономічних відносин [1]. Можна виділити три етапи реформи в Україні:

1. Створення агроформувань нового типу, заснованих на приватній власності на землю і майно, тобто паювання майна, а згодом і землі. Згідно Указу Президента України у 1995 р. працівники ставали власниками певної частки майна підприємства, розмір якої залежав від величини трудового внеску кожного з них – працюючого і непрацюючого (пенсіонера). Але колективна, формально персоніфікована власність породила і колективну безвідповідальність. У 1999 р. був прийнятий Указ Президента України, яким передбачалося реформувати колективні сільськогосподарські підприємства в нові організаційні форми

господарювання ринкового типу, які функціонують на засадах приватної власності на землю та майно. У цей період почалося перетворення одних типів приватних підприємств в інші, тобто зростання кількості селянських (фермерських) господарств [4]. Можна зазначити, що мета першого етапу реформи є становлення власника, як відповідального суб'єкта господарювання за кінцеві результати, що, в свою чергу спонукає вести бізнес виключно на прибутковій основі.

2. Формування аграрного ринку та інфраструктури аграрного ринку. На цьому етапі почали створюватися аграрні біржі, а аграрні підприємства одержали економічну свободу щодо каналів збуту виробленої продукції і встановлення цін на неї. Проте інфраструктура і зараз залишається у зародковому стані.

3. Фінансове оздоровлення аграрних підприємств і забезпечення економічної підтримки їх доходів. Проте в умовах відсутності справжнього власника на селі і прозорості аграрного ринку досягти фінансової стабілізації аграрних підприємств було неможливо. Тепер для розв'язання цієї архіважливої проблеми виникли завдяки реалізації перших двох етапів аграрної реформи реальні умови. Важливе значення для фінансової стабілізації має прийняття нового Земельного кодексу, введення пільгового кредитування аграрних підприємств та інші заходи [4].

На кінець 2020 року, за даними Мінагрополітики, Україна посіла 2-е місце у світі за експортом зернових, поступаючись тільки США. Але за висновками багатьох експертів «...подібні результати український аграрний сектор демонструє вже декілька років. Зростання попиту і цін на продовольство, викликане пандемією, дає Україні шанс відновити економіку, використавши АПК як локомотив» [5]. Але для подальшого розвитку і процвітання АПК України необхідно, перш за все, усунути головну та впливу проблему – це корупція.

Національне агентство з питань запобігання корупції оприлюднило дослідження, у якому показало корупційні схеми тіньового обігу земель, а саме: самовільне захоплення земель державної та комунальної власності "за згоди" посадових осіб; укладання "договорів про спільну діяльність" для користування земельними ділянками державної та комунальної власності; використання інструменту "безоплатної приватизації" для виведення земельних активів; оренда на 49 років [6].

Із вищевикладеного можна зробити наступні висновки. Для

успіху необхідно мати зворотній зв'язок з боку держави і державних інституцій, який дасть можливість вчасно та оперативно вирішувати конкретні проблеми, робити необхідні правки. Тобто, необхідно започаткувати реальний механізм комунікацій, налагодження постійної взаємодії між зацікавленими суб'єктами в успішному розвитку АПК України.

Список літератури:

1. Галанець В.В. Форми та методи державного регулювання агропромислового виробництва. *Право та державне управління*. 2019. № 1 (34). Т. 2. С. 33-39;
2. Закон України Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України від 23 березня 2000 р. № 1602-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14> (дата звернення 25.10.2021);
3. Кириленко І.Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України : проблеми, перспективи. Київ : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2005. 452 с.;
4. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. К.: КНЕУ, 2002. 624 с.;
5. Солонина Є. Українське сільське господарство може «витягти з кризи» всю економіку – експерти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-apk-can-support-all-economy/31070474.html> (дата звернення 28.10.2021);
6. Тіньовий ринок землі: найбільш поширені схеми розкрадання. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/01/18/670091/> (дата звернення 28.10.2021).

Бібліографія: Чуб, А.В. Аграрна реформа в Україні: вчора та сьогодні / **А.Н. Чуб** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 17-20

ШМАТЬКО Н.М., д.е.н., проф. каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

БРУСЕНЦЕВА Г.С., студент, НТУ «ХПІ»

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У період сучасних змін в економіці держави, політичних змінах, державному регулюванні, суб'єктам господарської діяльності з традиційними формами та методами управління дуже складно адаптуватись та оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищах.

Організаційний розвиток суб'єкта господарської діяльності є невід'ємною умовою для ефективного та якісного функціонування всіх бізнес-процесів та підсистем організації, а також основною

умовою реалізацію стратегічної мети підприємства. Особливого значення набуває система управління організаційним розвитком промислового підприємства, а саме рівень її сформованості та відповідності сучасним умовам, можливості оптимізації організаційної структури підприємства та організаційної структури управління підприємством як внутрішній фактор стійкого розвитку суб'єкта господарювання [1].

В сучасних умовах господарювання, що визначаються надзвичайно високим рівнем динамічності та мінливості господарського середовища, підприємства постійно стикаються із необхідністю прискореної адаптації до ринкових перетворень, невід'ємною складовою здійснення якої є структурні зміни (зміни структури, зміни зв'язків, зміни процесів в організаційному середовищі).

Прогнозування та оцінка, планування та цілеспрямована реалізація такого роду змін стає важливим науковим і практичним завданням, вирішення якого зорієнтоване на забезпечення підвищення ефективності підприємства за рахунок ґрунтовного впровадження комплексного підходу до розв'язання проблем адаптації, що має базуватися на дотриманні вимог оптимізації структурної побудови та системи господарських зв'язків відносно до умов зовнішнього середовища підприємства.

Адаптація підприємства до змін ринкових умов господарювання має досягатися шляхом формування механізмів, функціонування яких буде орієнтовано на своєчасне або навіть випереджувальне визначення потенційно ймовірних трансформацій господарського середовища (можливостей та загроз, що виникають внаслідок такого роду змін), розробку та реалізацію заходів, спрямованих на здійснення відповідних перетворень внутрішнього середовища. За характером і змістом такого роду заходів можна виділити технологічні, організаційні та економічні механізми адаптації [2].

Технологічні механізми адаптації являють собою сукупність інструментів прямого впливу на товарно-асортиментну політику й виробничу сферу підприємства в цілому.

До даної групи механізмів адаптації можна віднести такі заходи: оновлення асортименту продукції, що виробляється; широка диверсифікація і перепрофілювання виробництва; технологічне переозброєння та модернізація виробничої бази, що забезпечують зниження ресурсо- та енергоємності та ін.

Технологічні механізми, в основі яких звичайно знаходяться інноваційні заходи, визначаються найбільш високим рівнем ефективності, проте при відсутності відповідних інших умов (маркетингово-збутових, матеріально-технічних, кадрових і т. ін.) потребують значних інвестицій без достатніх гарантій зворотності коштів [3].

Проблема організаційного розвитку суб'єктів господарської діяльності досліджується в багатьох наукових роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а саме: Афанасьєва Н.В., Раєвнєвої О.В., Пономаренко В.С., Кизима М.О., Богатирьова І.О., Кононенко І.В. та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць та значні досягнення в області обґрунтування теоретичних основ розвитку підприємства однак на сьогодні сутність, класифікація видових проявів на рівні підприємства чітко не визначені [4].

Отже, об'єктивність організаційних змін зумовлює необхідність розв'язання проблеми розвитку підприємств в умовах постійної динаміки внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування. Тоді цілі розвитку підприємств можна розглядати крізь призму загальноновизнаних організаційних теорій, одним з напрямів яких щодо ефективної адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища, є організаційний розвиток як процес позитивних і якісних змін в організації, що стосуються головним чином структури, способів діяльності та взаємодії.

Концепція організаційного розвитку є прикладом еволюційного підходу і підходить для стратегії безперервного розвитку, тобто це безпосередні дії усередині підприємства щодо постійного розвитку і трансформації організації підприємства [5].

Список літератури:

1. Горбутовська Н.В. Управління організаційним розвитком промислових підприємств. Дис. на здобут. наук. ступ. к.е.н., 2012. 276 с.;
2. Шматько Н. М. Організація планування структурних змін у процесі розвитку промислового підприємства. Управління розвитком: зб. наук. робіт. Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. No 4 (186). С. 138–143;
3. Шматько Н.М. Організаційний розвиток великомасштабних економіко-виробничих систем: підтримка стійкості та інституціоналізація взаємодії: монографія. – Харків: ПП «Технологічний цент», 2019. – 335 с.;
4. Запасна Л.С. Економічна сутність розвитку підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36354/10-Zapasna.pdf>;
5. Забродська Г.І., Забродська Л.Д. Організаційний розвиток підприємства: основи визначення дефініції. Молодий вчений. № 4.4 (44.4). 2017. С. 55-59.

Бібліографія: *Шматько, Н.М., Брусенцева, Г.С.* Управління організаційним розвитком суб'єкта господарської діяльності / *Н.М. Шматько, Г.С. Брусенцева* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 20-23

СЕКЦІЯ 2 – МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-СТРУКТУР

ПЕРЕРВА П.Г., д.е.н., проф., зав. каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

КУЧИНСЬКИЙ В.А., к.е.н., доц. каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

ЗНАЧЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА КРАЇН В ЦІЛОМУ

Діджиталізація економіки – один із пріоритетних напрямів розвитку для більшості країн економічних лідерів, включаючи США, Велику Британію, Німеччину, Японію та інші.

В останні роки відбувається активна трансформація моделей діяльності в бізнесі та соціальній сфері, викликана появою цифрових технологій нового покоління – штучного інтелекту, технологій бездротового зв'язку, Інтернету речей та інших. Їх використання, за оцінками експертів, здатне значно підвищити продуктивність праці на підприємствах. Найближчим часом саме ефективне використання нових цифрових технологій визначатиме міжнародну конкурентоспроможність як окремих підприємств, так і цілих країн.

Діджиталізація економіки та соціальної сфери вимагатиме від людей нових навичок та компетенцій, готовності використовувати нові технології у повсякденному житті. Впровадження цифрових технологій успішно реалізується лише коли економіка і соціальна сфера будуть готові до цифрової трансформації, що передбачає способи організації та ведення діяльності з активним використанням сучасних інформаційних технологій.

Цифрові технології є інструментами для досягнення цілей, пов'язаних з різними сферами життєдіяльності людини, діяльності підприємств, функціонування економіки та розвитком країни, такими як інноваційний розвиток бізнесу, оптимізація використання ресурсів, автоматизація і механізація трудових процесів, забезпечення швидких і зручних комунікацій, підвищення якості

надання послуг, захист довкілля та управління природними ресурсами, підвищення якості охорони здоров'я і культури, сприяння подолання бідності та інше.

Диджиталізація економіки – це впровадження сучасних цифрових технологій у бізнес-процеси соціально-економічних систем усіх рівнів, що передбачає створення нового інноваційного продукту з новим функціоналом та споживчими властивостями. Для бізнесу – це дозволяє отримати суттєвий ривок у розвитку та нові конкурентні переваги. Для країн в цілому диджиталізація дозволить забезпечити інноваційний розвиток економіки.

Новий уклад економіки, заснованої на знаннях та цифрових технологіях, у рамках якої формуються нові цифрові навички та можливості у суспільства, бізнесу та держави. Диджиталізація економіки є основним джерелом інноваційного зростання. Це буде стимулювати конкуренцію, інвестиції та інновації, що призведе до поліпшення якості послуг, розширення вибору для споживачів, створення нових робочих місць.

Список літератури:

1. *Кучинський В.А.* Розвиток інноваційного потенціалу підприємства в сучасних умовах / *В.А. Кучинський, О.Ю. Крамської, А.О. Андрущенко* // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2009. – № 6. – С. 70-74;
2. *Перерва П.Г.* Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / *П.Г. Перерва, В.А. Кучинський* // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103;
3. *Кучинський В.А.* Управління інноваційним потенціалом підприємства / *В.А. Кучинський, А.Д. Гайдукова* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 60 (1169). – С. 17-22;
4. *Кучинський В.А.* Підвищення ефективності процесу управління продуктивністю праці на підприємстві / *В.А. Кучинський* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2012. – № 15. – С. 162-168;
5. *Крамської Д.Ю.* Методичний підхід до проведення якісного аналізу узгодженості проекту та об'єкту інвестування / *Д.Ю. Крамської, В.А. Кучинський, О.М. Гуцан* // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). – Харків : НТУ «ХПІ», 2020 – № 3 (2020). – С. 58-66;
6. Економіка, менеджмент, маркетинг туризму та гостинності : навч. посібник [Електронний ресурс] / *П. Г. Перерва* [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2020. – 893 с. – URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47906>;
7. *Кучинський В.А.* Ефективність організації систем ремонтно-технічного обслуговування обладнання машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. Наук : спец. 08.00.04 [Електронний ресурс] / *В.А. Кучинський* ; [наук. керівник Мехович С.А.] ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків, 2009. – 21 с.

Бібліографія: *Перерва, П.Г., Кучинський, В.А.* Значення диджиталізації економіки для інноваційного розвитку підприємств та країн в цілому / *П.Г. Перерва, В.А. Кучинський* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки,

ВИДРЯ П.В., студент, НТУ «ХПІ»

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ О.Б., к.т.н., доц. каф. підприємництва, торгівлі та експертизи товарів, НТУ «ХПІ»

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-СТРУКТУР

У сфері фінансового управління держава вимагає дотримання правил економічної поведінки через план рахунків бухгалтерського обліку, форми фінансової звітності і податкової декларації. Від рівня професіональних навичок управління персоналу і зацікавленості в збільшенні капіталу залежить успіх фірми.

Досягненню цієї цілі допомагає господарський розрахунок. У нього входять такі елементи:

- чітке визначення обов'язків керуючого персоналу і фахівців;
- створення системи оцінки показників роботи підрозділів фірми;
- покращення нормативних баз для планування роботи цехів і відділів;
- стандартизація планових документів, складених на основі нормативної бази і пристосованих для розрахунку виконання планових завдань;
- забезпечення бухгалтерського обліку у всіх в виробничих підрозділах для аналізу їх робочої ефективності;
- взаємопов'язування показників планування і стимулювання роботи підрозділів підприємства;
- мотивування персоналу до праці.

Аналіз фінансів за допомогою фінансової звітності має відображати діяльність всіх підрозділів підприємства.

Показники діяльності фірми можна проаналізувати з двох точок зору: бухгалтерської і фінансової. Якщо розглядати з бухгалтерської точки зору – у кінцевому результаті повинні бути присутні такі показники:

- чистий прибуток;

- прибуток, який надається як дивіденд;
- рентабельність існуючих акцій та активів.

Якщо розглядати з точки зору фінансів, то кінцевий результат можна представити в такий спосіб:

- чисті активи по балансу та їх динаміка зростання;
- ринкова вартість власного капіталу по відношенню до вартості чистих активів фірми;
- приріст коштовності майна через грамотне управління капіталу.

Фінансова стратегія показує зрозумілий за змістом і зафіксований у плані на довгостроковій основі, спосіб формування і раціонального використання грошових ресурсів. Головні принципи фінансової стратегії – це просте використання, безпечність та стабільність капіталу, незмінність. При цьому враховують: структуру динаміки товарів; розміри заборгованості у межах норми; грошове забезпечення великих проектів інвестування; потрібно врахувати фінансові труднощі або кризи.

Список літератури:

1. *Вершигора Є. Ю.* Маркетингова товарна політика : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Тернопіль : Астон, 2015. 407 с. URL: https://pidru4niki.com/74199/marketing/finansova_sistema_upravlinnya_finansami_pidpriyemstva;
2. *Єфименко Т. І., Лютий І. О., Гасанов С.С.* Фінансова система України: взаємодія корпоративного та державного секторів. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. 244 с.;
3. *Опарін В.М.* Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Київ: КНЕУ. 2005. 240 с.;
4. Реалізація маркетингової політики торговельного підприємства на основі оцінки впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища: монографія / *Є.М. Шапран, О.А. Сергієнко, О.Б. Білоцерківський, О.Є. Гапоненко, І.І. Соснов, О.Є. Шапран*; за заг. ред. *Є.М. Шапрана*. Харків: ТОВ «Планета-Прінт», 2020. 148 с.

Бібліографія: *Видря, П.В., Білоцерківський, О.Б.* Міжнародні аспекти розвитку економіки та бізнес-структур / *П.В. Видря, О.Б. Білоцерківський* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 26-27

ПОГОРСЛОВА Т.О., доц., НТУ «ХПІ»

ВЯТКІН М.А., студент, НТУ «ХПІ»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Державне підприємство «Державний інститут по

проектуванню підприємств коксохімічної промисловості» (ДП «ГИПРОКОКС») - українська інжинірингова компанія, яка спеціалізується в проектуванні, реконструкції та будівництві коксохімічних підприємств.

Головна ціль господарської діяльності підприємства - отримання прибутку шляхом надання на світовому ринку конкурентоспроможних інжинірингових послуг, включаючи створення науково-технічної документації для нового будівництва, реконструкції та модернізації коксохімічних підприємств.

Цілями щодо забезпечення цього є: забезпечення конкурентоздатності науково-технічних робіт підприємства на внутрішньому і зовнішніх ринках за рахунок вдосконалення існуючих і втілення новітніх технологій використання вуглецевмісної сировини; вихід на нові та зміцнення позицій на традиційних площадках міжнародного ринку науково-технічної продукції; підтримування стабільного об'єму замовлень підприємства; розширення та залучення новітніх технологій проектування, широке впровадження інформаційного тривимірного моделювання; підвищення кваліфікації працівників; забезпечення системи оплати праці відповідно якості та кількості виконаної кожним працівником науково-технічної продукції; подальший розвиток системи управління якістю з урахуванням вимог ISO 9001:2015.

У зв'язку з призупиненням діяльності більшості коксохімічних підприємств України ДП «ГИПРОКОКС» інтенсифікувало переговори з іноземними компаніями по отриманню замовлень, організацію робіт по безумовному і якісному виконанню розробок, що вже виконувались для них.

В останній час спеціалістами підприємства розроблялася науково-технічна продукція, в основному, за укладеними договорами, контрактами для України, Німеччини, Італії та Індії.

Більше 90% чистого доходу від реалізованої науково-технічної продукції та послуг ДП «ГИПРОКОКС» отримує від контрактів із зарубіжними країнами.

Результати діяльності підприємства напряду впливають на його фінансовий стан. Узагальнююча оцінка фінансового стану підприємства дається на основі таких результативних фінансових показників як прибуток і рентабельність.

Прибуток і рентабельність є важливими показниками ефективності виробництва. Прибуток - це, з одного боку, основне

джерело фінансування діяльності підприємства, а з іншого - джерело доходів державного і місцевого бюджетів.

На розмір чистого прибутку головним чином впливають: доход від реалізації продукції, витрати на виробництво й збут продукції й ін.

Результатом діяльності ДП «ГИПРОКОКС» у 2020 році є отримання чистого прибутку 28 тис. грн., але він скоротився у порівнянні з 2019 роком на 99,85%. Це пов'язано звісно з викликами, які постали як перед світовою економікою, так і перед економікою України внаслідок світової рецесії та введення в Україні обмежувальних заходів під час боротьби з пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Список літератури:

1. Семенко І.В. Аналіз господарської діяльності [текст] : навчальний посібник / за заг. ред. І.В. Семенко, Т.Д. Косової – К : Центр учбової літератури, 2013. – 384 с.;
2. Погорелова Т.О. Інноваційна діяльність підприємств: проблеми та напрями їх вирішення / Т.О. Погорелова // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) – Х.: НТУ «ХПІ». - 2017. – №46(1267). – С.87-91;
3. Офіційний сайт Державного підприємства "ГИПРОКОКС" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://giprokoks.com/>.

Бібліографія: Погорелова, Т.О., Вяткін, М.А. Ефективність господарювання підприємства у сучасних умовах / Т.О. Погорелова, М.А. Вяткін // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 27-29

ПОЛІЩУК А.С., аспірант, кафедра міжнародної економіки та бізнесу, Черкаський державний технологічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ЯК ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИБОРУ ІНДИКАТОРІВ І ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНУ

У процесі формування власного методичного підходу щодо оцінювання розвитку економічного простору регіонів України, вважаємо за необхідне окреслити декілька сучасних тенденцій розвитку економічних систем, які, на нашу думку, є об'єктивними передумовами для вибору індикаторів та формування підходів до оцінювання.

Більшість економічних досліджень на рівні підприємств, великих компаній, регіонів у ХХ столітті були присвячені насамперед проблемам підвищення ефективності функціонування економічних систем, а моделі рівноваги розглядали майбутнє просто як продовження сьогодення. Але в сучасних умовах мінливого світу підстави вважати що інструменти та методи, ефективні сьогодні будуть ефективними й надалі, відсутні.

Водночас, отримані за допомогою інструменту Google Ngram Viewer [4] дані, що на основі Big Data визначає частоту використання окремих слів, свідчать про те, що частота використання термінів «ефективність», «продуктивність» суттєво зменшилась, починаючи з 1982 року, тоді як для термінів «стійкість» і «сталість» зростає. Сьогодні економісти все більше говорять про стійкість економічних систем до зовнішніх та внутрішніх впливів, сталість їх розвитку, насамперед маючи на увазі їх стійкість до потрясінь. На наш погляд, така ситуація обумовлена трьома факторами. По-перше, у світі зростає занепокоєння, що зосередження лише на нинішніх витратах на використання ресурсів вичерпає планетарні ресурси, доступні для продовження людського виду, адже те, що сьогодні є доступним для використання у майбутньому може стати неймовірно дорогим, відповідно сьогодні потрібно інвестувати в стійкі технології, які можуть принести довгострокову результативність, а не просто короткострокові вигоди для бізнесу та споживачів. По-друге, COVID-19 допоміг світовій спільноті набагато краще зрозуміти крихкість глобальних ланцюгів поставок. Отже, теорія порівняльних переваг загрожує невиконанням зобов'язань щодо постачання та безпекою невідповідності попиту і пропозиції на ринках, якщо країни втратять доступ до основних запасів, оскільки вони прийняли логіку закупівель з найдешевших ринків. Наприклад, під час пандемії спостерігаємо шок економік світу від високого ступеню залежності від постачань медичних товарів і засобів з Китаю. По-третє, досягнення ефективності будь-якою ціною, шляхом глобалізації чи автоматизації, загрожує безпеці та стійкості зайнятості. Так, відома теза А.Сміта «Кінець виробництва – споживання», що безсумнівно, є бездоганно логічною, в цьому контексті не є настільки логічною, адже для стійкого споживання потрібні стійкі доходи, які переважно формуються за рахунок заробітної плати, тоді як наразі система, за якої ми можемо споживати без заробітної плати, відсутня.

Отже, як показують сьогоднішні реалії, задля ефективності світова спільнота допустила величезне багатство та нерівність доходів.

У своїх дослідженнях економісти зазвичай прагнуть говорити про компроміси. Водночас, компромісу обмеження ефективності задля стійкості, тобто розширення традиційного поняття ефективності до рівня ефективності в часі, довгострокової ефективності, не приділено достатньої уваги. Це багато в чому тому пояснює той факт, що сучасні моделі економічної рівноваги не враховують фактору часу, а майбутнє розглядають просто як продовження сьогоднішнього, тобто використовується твердження: «те, що ефективно сьогодні, буде ефективно завтра і завжди». Водночас, ще Дж. М. Кейнс зазначав, що майбутнє є невизначеним. Немає підстав вважати, що умови, які сьогодні зумовлюють вільну торгівлю, глобальні ланцюги поставок, автоматизацію та заробітну плату, будуть такими й надалі. Як зазначав Дж. М. Кейнс відомій відповіді Я. Тінбергену: «...Чи передбачається, що майбутнє є визначальною функцією минулих статистичних даних? Яке місце залишається для очікувань та стану впевненості у майбутньому? Яке місце надається численним факторам, таким як винаходи, політика, трудові проблеми, війни, землетруси, фінансові кризи?» [5]. Цей перелік ризиків є актуальним і сьогодні, його лише можна доповнити. Звідси випливає, що при розробленні економічної політиці слід приділяти набагато більше уваги принципу найменшого ризику шкоди, спрямованому на контроль ризику, а не на максимізацію вигоди. Економіст В. Маш називає такий підхід «оптимізація, обмежена ризиком», і стверджує, що такий підхід є необхідним в надзвичайно небезпечних, невизначених і складних умовах ХХІ століття, пропонуючи низку стратегій, обмежених ризиком, розроблених за допомогою інструментарію математичного моделювання [6]. Водночас, таке правило науково обґрунтованого прийняття рішень може привести до незручних напрямів думок. Подібним чином, стійкі технології, безсумнівно, не передбачають надзвичайних вимог до адаптивності, загрожуючи широкій економічній та соціальній надмірності та передбачуваній політичній реакції. Наразі ми розглядаємо технологічний прогрес виключно з позицій ефективності і дозволяємо встановлювати його темпи за рахунок скорочення ринкової конкуренції. Принцип обачності передбачає адаптацію технології для людей, а не протилежний підхід.

Список літератури:

1. *Смит А.* Исследование о природе и принципах богатства народов. М.: Соцэкгиз. 1962. 654 с.;
2. *Рикардо Д.* Начала политической экономии и налогового обложения. В кн.: Антология экономической классики. М: Экономика, 1993, т. 1. С. 397-473;
3. *Ilzetzki E.* If the UK is high tech, why is productivity growth slow? Economists weigh in March 7th, 2020. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/businessreview/2020/03/07/if-the-uk-is-high-tech-why-is-productivity-growth-slow-economists-weigh-in/>;
4. <https://books.google.com/ngrams#>;
5. *Keynes J. M.* The Essential Keynesy. Ed. by Robert Skidelsky. URL: <https://www.penguinrandomhouse.com/books/317960/the-essential-keynes-by-john-maynard-keynes-edited-and-with-an-introduction-and-commentary-by-robert-skidelsky/>;
6. *Masch V. A.* Extensions of stochastic multiscenario models for long-range planning under uncertainty. Environment Systems and Decisions 33(1). March 2013. DOI: [10.1007/s10669-013-9433-x](https://doi.org/10.1007/s10669-013-9433-x).

Бібліографія: Поліщук, А.С. Сучасні тенденції розвитку економічних систем як об'єктивні передумови вибору індикаторів і формування підходів до оцінювання розвитку економічного простору регіону / **А.С. Поліщук** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 29-32

ВЕРЕС ШОМОШИ М., д.э.н., профессор, декан экономического факультета Мишкольцского университета (Венгрия)

ПЕРЕРВА П.Г., д.э.н., проф., НТУ «ХПИ»

СУСЛИКОВ С.В., к.э.н., доц., НТУ «ХПИ»

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ БИЗНЕС-СРЕДЫ ПРЕДПРИЯТИЯ

Концепция устойчивого развития признана мировым сообществом доминантной идеологией развития человеческой цивилизации в XXI веке, стратегическим направлением обеспечения материального, социального и духовного прогресса общества. Необходимость перехода к модели устойчивого развития всех стран мира объективно обусловлена демографическим «взрывом», современными стремительными темпами научно-технического и инновационного развития, а также кризисным состоянием земной биосферы, существенным снижением ее возобновляемых, воспроизводственных и ассимиляционных возможностей вследствие чрезмерных антропо .

Экономическая составляющая устойчивого развития бизнес-среды предприятия заключается в оптимальном использовании ограниченных ресурсов и применении природо-, энерго- и

материалосберегающих технологий для создания потока совокупного дохода, обеспечивающего по крайней мере сохранение (не уменьшение) совокупного капитала (физического, природного или человеческого), с использованием которого этот совокупный доход создается. В то же время, переход к информационному обществу приводит к изменению структуры совокупного капитала в пользу человеческого, увеличивая нематериальные потоки финансов, информации и интеллектуальной собственности.

С точки зрения бизнес-среды, устойчивое развитие обязано обеспечить целостность биологических и физических природных систем, их жизнеспособность, от чего зависит глобальная стабильность всей биосферы. Особое значение приобретает способность таких систем самообновляться и адаптироваться к различным изменениям вместо сохранения в определенном статическом состоянии или деградации и потери биологического разнообразия.

Социальная составляющая устойчивого развития бизнес-среды предприятия ориентирована на человеческое развитие, сохранение стабильности общественных и культурных систем, уменьшение количества конфликтов в обществе. Человек обязан стать не объектом, а субъектом развития. Она должна участвовать в процессах формирования своей жизнедеятельности, принятии и реализации решений, контроле за их исполнением. Важное значение для обеспечения этих условий имеет справедливое распределение благ между людьми, плюрализм мнений и толерантность в отношениях между ними, сохранение культурного капитала и его разнообразие, прежде всего, наследия недоминирующих культур.

Системное согласование и сбалансирование этих составляющих – задача огромной сложности. В частности, взаимная связь социальной и экологической составляющих приводит к необходимости соблюдения одинаковых прав сегодняшних и будущих поколений на использование природных ресурсов.

Взаимодействие социальной и экономической составляющих требует достижения справедливости при распределении материальных благ между людьми и целенаправленной помощи бедным слоям общества. В конце концов, взаимосвязь природоохранной и экономической составляющих требует стоимостной оценки техногенных воздействий на окружающую

среду.

Решение этой задачи концепции устойчивого развития невозможно без инноваций. Именно Шумпетеровская «новая комбинация» – другое качество средств производства, которое достигается не путем мелких улучшений старого оборудования или имеющейся организационной схемы, а дискретно, через введение новых средств производства или систем его организации обеспечивает «образовательное разрушение» с последующим созданием или превращением его в совсем новый продукт (продуктовая инновация), новое средство производства (технологическое), освоение нового рынка сбыта (сбытовое), привлечение новых источников сырья (сырьевое), введение новых организационных и институциональных форм (инфраструктурная).

При обострении глобальных проблем, которые мешают устойчивому развитию бизнес-среды предприятия, необходимы экологические инновации, которые должны быть направлены на поиск альтернативных источников энергии, новых подходов к рациональному природопользованию, малоотходных технологий; социальные инновации направлены на гармоничное, сбалансированное развитие человека и общества и эффективное использование человеческого капитала, улучшение условий труда, решение проблем здравоохранения, образования, культуры; инновации, которые могут улучшить качество жизни и способствовать удовлетворению потребностей всех слоев населения, благосостояния общества.

В то же время устойчивое развитие является двигателем инноваций. Принимая любые шаги, стоит задуматься, как они влияют на окружающую среду и к чему могут привести в будущем. Итак, вектор понимания прогресса состоит в переосмыслении организациями их модели ведения бизнеса, продуктов и технологий, которые они производят и используют в своей деятельности по принципам устойчивого развития, таким образом обращаясь к инновациям для снижения затрат и повышения доходов.

Следовательно, в современных условиях глобализации мирового общества концепция устойчивого развития бизнес-среды предприятия становится неотъемлемым элементом, синонимом его развития, стимулирующим и обеспечивающим разработку и реализацию инноваций как в социальной, экономической, так и экологической сферах. Поддержка и обеспечение этих процессов

необхідні на міжнародному (через діяльність світових організацій), національному і мікроуровнях. Следователно, можливо досягнення основних цілей улущення якості життя, благосостояння общества, его екологического «здоровья» с ответственностью при условии развития будущих поколений.

Список литературы:

1. Kosenko O. P. Monitoring the commercial potential of intellectual property / O. P. Kosenko, T. O. Kobielieva, N. P. Tkacheva // Науковий вісник Полісся = Scientific bulletin of Polissia. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 140-145.
2. Pererva P.G, Kobielieva T.O., Tkachova N.P. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч.2. С.144-149. URI: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/15196>
3. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach / P. Pererva [et al.] // Problems and Perspectives in Management = Проблеми і перспективи менеджменту. – 2021. – Vol. 19, Iss. 1. – P. 24-38.
4. Перерва П. Г. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації / П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева, В. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2015. – № 60 (1169). – С. 78-81.
5. Косенко А.П., Кобелева Т.А., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л. Диверсифікація направлений технологического мониторинга с использованием тригонометрических функций // *Стратегические ориентиры развития инновационной деятельности*. Харьков : «Щедра садиба плюс», 2013. С. 109-117.
6. Кобелева Т. О. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів / Т. О. Кобелева, Л. С. Марчук // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 25 (1134). – С. 79-84.

Бібліографія: *Верес Шомоши, М., Перерва, П.Г., Сусликов, С.В.* Экономические детерминанты устойчивого развития бизнес-среды предприятия / *М. Верес Шомоши, П.Г. Перерва, С.В. Сусликов* // Результаты научных конференций Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ой Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 32-35

КІВІК О.М., д.е.н., проф., зав. каф. національної економіки, Національний університет «Одеська юридична академія»

ХАЙМІНОВА Ю.В., к.е.н., доц., доц. каф. національної економіки, Національний університет «Одеська юридична академія»

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Метою сучасної управлінської діяльності є забезпечення збалансованого сталого розвитку економічних агентів. Підтримка

мети сталого розвитку із забезпеченням екологічної, соціальної та економічної безпеки стимулює бізнес-структури інвестувати в інноваційні технології, що швидко розвиваються та обумовлюють необхідність змін всередині самої структури. Проблема переходу до збалансованого розвитку є актуальною для всіх країн світу.

Для України складність переходу до збалансованого розвитку обумовлена необхідністю розроблення та впровадження нових механізмів управління в умовах кризи, що потребує значних фінансових ресурсів [1]. За умови обмеженості власних ресурсів слід шукати альтернативні джерела, зокрема ті, які формуються за рахунок залученості у міжнародне економічне співробітництво.

Транскордонне співробітництво є ефективним інструментом сталого розвитку регіонів та держави у межах міжнародного економічного співробітництва. Удосконалення відносин прикордонних регіонів із регіонами інших держав формує потужний потенціал бізнес-діяльності, співпраці у вирішенні екологічних та проблем соціального розвитку у межах окремих держав та на міждержавному рівні тощо.

Враховуючи вигідне географічне положення України, транскордонне співробітництво є важливим елементом моделі європейської інтеграції. Таке співробітництво розширює реальні можливості прикордонних регіонів України ініціювати та реалізовувати інвестиційні проекти для формування взаємовигідних відносин із використанням спільного ресурсного потенціалу, реалізація яких забезпечує покращення показників соціально-економічного розвитку та екологічного стану регіонів.

Реалізація проектів транскордонного співробітництва в Україні здійснюється доволі помірними темпами. Основними причинами є недосконале правове середовище, надмірні адміністративні бар'єри, обмежене фінансове забезпечення тощо.

Попри численність складових нормативно-правової бази транскордонного співробітництва в Україні, дієвість законодавства не є достатньою для створення цілісної системи забезпечення розвитку транскордонного співробітництва [2]. Задля подолання зазначеної проблеми у квітні 2021 р. прийнята нова державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021 – 2027 рр. [3]. Кабінет Міністрів схвалив нову редакцію проекту Закону «Про транскордонне співробітництво», яка має сприяти вирішенню проблем, що гальмують розвиток ТКС [4]. Всі регіони мають отримати рівні

можливості у сфері реалізації потенціалу транскордонного співробітництва, повинен бути розширений доступ регіонів та громад до міжнародних джерел фінансових ресурсів тощо.

Незважаючи на досить тривалий період існування транскордонного співробітництва, однією з проблем залишається кадровий чинник. Для розвитку співпраці потрібні компетентні менеджери, що здатні мислити стратегічно та бачити розвиток регіону в довгостроковій перспективі.

Таким чином, маючи позитивні зрушення в адмініструванні транскордонного співробітництва та низку реалізованих проєктів, транскордонне співробітництво у прикордонних регіонах України характеризується низькою інтенсивністю, зокрема внаслідок недооцінки важливості державної підтримки такої співпраці як інструменту регіонального розвитку. Для посилення організаційного впливу держави на розвиток транскордонного співробітництва необхідно мати дієву стратегію розвитку транскордонного співробітництва та реальні проєкти розбудови інфраструктури транскордонного співробітництва.

Список літератури:

1. *Лагно В.Т.* Механізми державного управління сталим розвитком регіонів на засадах регіонального та транскордонного співробітництва: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 механізми держ. упр. Маріуполь, 2015. 476 с.;
2. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24.06.2004 р. №1861-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 45. Ст. 499;
3. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки: Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. р. № 408;
4. Проєкт Закону «Про транскордонне співробітництво». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-zakonoproekt-pro-transkordonne-spivrobotnictvo>.

Бібліографія: *Кібік, О.М., Хаймінова, Ю.В.* Транскордонне співробітництво як чинник забезпечення сталого розвитку економічних систем / *О.М. Кібік, Ю.В. Хаймінова* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 35-37

СЕКЦІЯ 3 – СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА РЕКЛАМНОГО БІЗНЕСУ

ІЛЬІНА О.К., студент, НТУ «ХПІ»

СИСОЄВ В.В., д.е.н., проф., зав. каф. Економіки та маркетингу, НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ МЕТОДИ ЕКОНОМІЇ РЕКЛАМНОГО БЮДЖЕТУ ПРИ МЕДІАПЛАНУВАННІ

Активний розвиток реклами у сучасному світі вимагає використання ефективних інструментів її реалізації. В умовах різноманіття підходів та видів реклами зростає роль системного планування рекламної кампанії. Саме правильний вибір ефективних методів, засобів і носіїв поширення рекламної інформації визначає успіх рекламної кампанії.

Ключовим елементом сучасної рекламної діяльності є медіапланування, оскільки вартість простору і часу – найбільш важлива частина бюджету рекламодавця. Це зумовлює необхідність аналізу та вибору засобів оптимізації рекламного бюджету.

Рекламний бюджет – це сума коштів, яку підприємство готове вкладати в просування свого товару на різні ринку збуту, використовуючи різні засоби комунікації. Його розмір залежить від багатьох факторів, зокрема [1]:

1. завдань та цілей рекламної кампанії;
2. обсягу, масштабу та якості ринку;
3. стадії життєвого циклу товару;
4. рівня конкуренції на ринку;
5. фінансових можливостей підприємства;
6. рівня рентабельності продаж та вплив на нього реклами.

У процесі планування рекламної кампанії на етапі формування бюджету особливе значення має вибір засобів просування рекламної інформації. Вибираючи засіб розповсюдження реклами, важливо враховувати не лише розцінки на розміщення, а й витрати на виробництво реклами.

В умовах складності, багатоваріантності та динамічності рекламної діяльності застосовуються різні методи визначення рекламного бюджету, що ґрунтуються на різних принципах:

1. певного відсотку від продаж або прибутку;
2. конкурентного паритету;
3. утримання або збільшення частки ринку;
4. узгодження із завданнями та цілями рекламної кампанії;
5. урахування існуючих фондів (ресурсів);
6. максимізації прибутковості рекламних витрат тощо.

Більшість науковців пропонують поєднувати різні методи визначення рекламного бюджету для отримання більш точної оцінки витрат на рекламу. Для реалізації цих методів використовуються різні емпіричні та математичні моделі, що дозволяють не тільки розрахувати витрати на рекламу, а і оптимізувати їх для конкретних рекламних кампаній.

Однак сьогодні найпоширенішим методом формування рекламного бюджету залишається суб'єктивний, який ґрунтується на фіксованому бюджеті або на залишковому принципі, що є проявом вольового підходу до бюджетування без урахування оціночних даних ефективності обраних засобів розповсюдження реклами.

Зазвичай при розрахунку рекламного бюджету реклама на підприємстві сприймається як інвестиції. У зв'язку із збільшенням інтересу до застосування оптимізаційного методу планування рекламних витрат виникає необхідність зміни послідовності формування рекламного бюджету. Зміна послідовності етапів розробки рекламного бюджету дозволяє обирати більш ефективні засоби розповсюдження реклами в кожній конкретній ситуації з урахуванням впливу різних факторів.

В процесі розробки медіаплану важливим є питання бюджетування, і зокрема можливості зниження прогнозованого рівня витрат. Порівняємо основні вирішення цього питання.

1. Порівняння з середньогалузевим рівнем витрат. Для визначення мінімального рівня витрат на рекламу можна звернутися до його середнього галузевого значення. Цей спосіб вимагає складних математичних розрахунків. Визначення рівня витрат на рекламу в середньому в галузі не є досить простою процедурою. Крім того, якщо підприємство ставить за мету збільшити продаж товарів і стати лідером ринку, даний варіант визначення мінімальних рекламних витрат не є оптимальним.

2. Пайовий рівень витрат чи «метод визначення бюджету на основі частки рекламного ринку». Для визначення мінімального рівня витрат на рекламу слід оцінити частку товарного ринку,

займану рекламованим товаром і загальний обсяг рекламного ринку для просування цього товару.

3. Цільовий рівень видатків. Потрібно визначити цілі та завдання рекламної кампанії, необхідне охоплення цільової аудиторії, вибрати інструменти маркетингових комунікацій, та розрахувати сумарні витрати виходячи із запропонованих умов.

Таким чином ми бачимо, що правильно складений медіаплан та заздалегідь обраний метод його розробки здатні зменшити величину рекламного бюджету, ще на етапі медіапланування.

Список літератури:

1. Сендеров Д. Рекламный бюджет: правила расчета и планирования. URL : https://www.marketing.spb.ru/lib-comm/advert/budget_rool.htm.

Бібліографія: *Ільїна, О.К., Сисоєв, В.В.* Основні методи економії рекламного бюджету при медіаплануванні / *О.К. Ільїна, В.В. Сисоєв* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 38-40

АХАПКІНА К.В., студент, НТУ «ХПІ»

СИСОЄВ В.В., д.е.н., проф., зав. каф. Економіки та маркетингу, НТУ «ХПІ»

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

В останні роки найбільш прогресивною формою просування товарів стають інтегровані маркетингові комунікації, які забезпечують підвищення рівня продаж товарів та конкурентоспроможності підприємств в цілому. Інтегровані маркетингові комунікації – це система інформаційно-комунікативного впливу на цільову аудиторію, розрахована на синергетичний ефект від одночасного застосування різних форм, засобів, каналів та носіїв комунікації.

В умовах постійної зміни поведінки споживачів зростає роль управління інтегрованими маркетинговими комунікаціями, що полягає у раціональному поєднанні засобів комплексу маркетингових комунікацій для успішного вирішення маркетингових завдань. Це зумовлює актуальність завдання підвищення ефективності інтегральних маркетингових

комунікацій та розробки методів її оцінювання. Правильно обрана методика оцінки ефективності інтегрованих маркетингових комунікацій дозволяє правильно визначати напрями удосконалення маркетингової діяльності підприємства.

Слід наголосити на відсутності єдиного універсального підходу до оцінки системи інтегрованих маркетингових комунікацій, що зумовлює використання різних підходів до оцінки кожного виду комунікацій. До того ж маркетингові комунікації впливають одна на одну, що також вимагає врахування цього впливу. В цих умовах пошук спільних елементів оцінювання ефективності інтегрованих маркетингових комунікацій стає надзвичайно важливим для оптимізації управління ними з урахуванням їх взаємного впливу.

Теорія та методологія оцінки ефективності маркетингових комунікацій фактично є оцінкою ефективності взаємодії суб'єктів маркетингової системи [1]. Показником ефективності інтегрованих маркетингових комунікацій виступає ступінь їх впливу на сприйняття і поведінку споживачів, які, своєю чергою, безпосередньо відображають конкурентоспроможність товару, попит на нього та цільову аудиторію споживачів, їх знання, лояльність та поведінку.

Основою оцінки ефективності інтегрованих маркетингових комунікацій виступає класична теорія, що передбачає розгляд ефективності як складної багатоаспектної соціально-економічної категорії, яка потребує системного дослідження. В науковій літературі виділяють такі напрями оцінки ефективності інтегрованих маркетингових комунікацій: загальна оцінка маркетингових комунікацій, дослідження причинно-наслідкових зв'язків між маркетинговими комунікаціями та їх результатами, прогнозування результатів маркетингових комунікацій [2].

Сьогодні активно розвивається новий напрямок оцінювання економічної складової ефективності маркетингових комунікацій на основі вартісного підходу. Результатом маркетингових комунікацій в даному є створення нематеріальних маркетингових активів, в якості яких дедалі частіше виступають бренд-капітал та капітал відносин (клієнтський капітал). При цьому клієнтський капітал не отримав належної уваги з боку дослідників, є новим для маркетингових комунікацій поняттям та вимагає концептуального й методологічного розвитку.

Ефективність інтегрованих маркетингових комунікацій

можна оцінити за наступними напрямками:

1. Оцінка досягнення цілей маркетингової діяльності – зіставлення фактично одержаних результатів із прогнозованими.

2. Прогнозування результатів маркетингових комунікацій. У зв'язку з цим в економічній літературі найчастіше згадується S-образна функція, як найбільш точно ілюструє зв'язок між бюджетом та динамікою збуту. При використанні зазначеної моделі виходять з того, що обсяг реалізованого товару є функцією наступних факторів: витрат на рекламу, реакції збуту на рекламу, рівня насичення ринку товарами, що рекламуються, норми падіння обсягу реалізації за відсутності реклами.

3. Визначення причинно-наслідкових зв'язків між маркетинговою операцією та її результатами. Для доказу сили впливу маркетингових комунікацій на обсяги продажу необхідно проведення експериментів із різними групами споживачів.

4. Комунікативна ефективність: підвищення іміджу, репутації, лояльності; підвищення ступеня просування товарів; додаткове залучення клієнтів у споживання; правильне використання типів інтегрованих маркетингових комунікацій залежно від циклу товару.

5. Економічний ефект інтегрованих маркетингових комунікацій: використовуємо основні показники господарської діяльності. Для підприємств роздрібної торгівлі як основні, прийняті: обсяг роздрібного товарообігу, витрати операційної діяльності, кінцевий результат операційної діяльності (прибуток, збиток). Як показник, що відображає використання ресурсного потенціалу досягнення як психографічного, і економічного ефектів використовуємо показник фактичного бюджету маркетингових комунікацій.

6. Комерційна ефективність: маркетингові витрати слід визнати ефективними, якщо вони забезпечують відповідний приріст обсягу продажу.

Оцінка ефективності має здійснюватися виходячи з комплексного підходу, тобто аналізувати та оцінювати необхідно не окремі елементи та інструменти комунікативної політики, а їхню інтегровану систему. Результати комплексного методу оцінки найбільш повно відображають ефективність інтегрованих маркетингових комунікацій з різних позицій, що дозволить компанії враховувати всі фактори, що впливають на просування товару.

Список літератури:

4. Окольнишникова И.Ю. Анализ подходов к оценке эффективности маркетинговых коммуникаций. *Вестник ЮУрГУ*, 2011, № 28, С. 134-142;
5. Кот Е. Методические аспекты оценки эффективности интегрированных маркетинговых коммуникаций. *Економічний аналіз*. 2007. Вип. 1(17). С. 216-221.

Бібліографія: **Ахапкіна, К.В., Сисоєв, В.В.** Оцінка ефективності інтегрованих маркетингових комунікацій / **К.В. Ахапкіна, В.В. Сисоєв** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 40-43

СЕКЦІЯ 4 – СВІТОВА ПРАКТИКА ТА НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ, АУДИТУ І ОПОДАТКУВАННЯ

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

БІЦЮРА Д.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

НІФТАЛІЄВ САРХАН САРВАН ОГЛИ, студент, НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Прибуток – найважливіший оціночний показник діяльності підприємства в сфері підприємництва і бізнесу. Прибуток підприємства є складовою частиною доходу, що залишається після відшкодування всіх витрат на забезпечення господарської діяльності підприємства та характеризує перевищення доходів над витратами та вважається одним з головних показників результативності діяльності підприємства. Також чистий прибуток підприємства є основним фінансовим показником діяльності господарюючого суб'єкта, який відображає ефективність роботи підприємства.

Формування чистого прибутку як фінансового результату роботи підприємства, що відображається в обліку та в звітності суб'єкта господарювання, залежить від встановленого порядку визначення фінансових результатів діяльності; обчислення собівартості продукції; загальногосподарських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності.

Формування чистого прибутку підприємства при підготовці фінансової звітності відбувається на таких етапах:

– формування валового прибутку (визначається як різниця між чистим доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції);

– формування фінансового результату від операційної діяльності (визначається як сума валового прибутку та інших операційних доходів за мінусом адміністративних, збутових та інших операційних витрат);

– формування фінансового результату до оподаткування (визначається як сума фінансового результату від операційної діяльності, доходів від участі у капіталі, інших фінансових доходів та інших доходів за мінусом витрат від участі у капіталі, інших

фінансових витрат та інших витрат);

– формування чистого прибутку.

На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

У формуванні чистого прибутку повинні виділяти такі обов'язкові етапи:

– визначення необхідного розміру з урахуванням цілей підприємства;

– аналіз поточного стану та виявлення найістотніших зовнішніх і внутрішніх факторів, що вплинули на їх зміни;

– розрахунок планових або прогнозних величин фінансових результатів, що найповніше відповідає цільовим настановам;

– розроблення конкретних заходів задля досягнення запланованих значень;

– моніторинг усіх вищеперерахованих етапів та внесення корективів у ході реалізації намічених заходів.

Також на формування прибутку впливає низка чинників, це фактори які впливають негативно на економіку, податкове навантаження, частина прибутку, що залишається на підприємстві після сплати податків.

Отже, бажаним результатом будь-якої підприємницької діяльності є чистий прибуток, який дає можливість саморозвитку та збільшення масштабів діяльності суб'єкта господарювання.

Список літератури:

1. *Сидяга Б.В.* Проблеми формування та використання прибутку комерційних підприємств Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2014. № 3. С. 144–152;
2. *Зінченко О.А.* Показники і критерії якості прибутку підприємства на етапі його використання. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 7 (97). С. 106–111;
3. *Скриньковський, Р. Крамар Р.* Формування і використання прибутку підприємства. Адміністративне право. 2016. № 6. С.130-134.

Фальченко, О.О., Біцюра, Д.Ю., Ніфталієв, Сархан Сарван Огли Формування чистого прибутку для підготовки фінансової звітності / **О.О. Фальченко, Д.Ю. Біцюра, Сархан Сарван Огли Ніфталієв** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 44-45

БРІК С.В., к.е.н., доц. каф. Бізнес-аналітики, обліку та готельно-ресторанної справи, НТУ «ХПІ»

ГОЛОВНЕ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЩОРІЧНОЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Проведення річної інвентаризації – це здійснення операцій із забезпечення достовірності даних бухобліку і фінансової звітності шляхом перевірки та документального підтвердження наявності, стану й оцінки активів і зобов'язань підприємства. Воно є обов'язковою процедурою для всіх підприємств, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності щорічно до дати балансу перед складанням річної фінансової звітності.

Річна інвентаризація є суцільною. При її проведенні перевіряють наявність, стан та оцінку всіх видів зобов'язань та всіх активів підприємства незалежно від їх місцезнаходження, у тому числі предмети, що передані у прокат, оренду або перебувають на реконструкції, модернізації, консервації, у ремонті, запасі або резерві незалежно від технічного стану.

При проведенні річної інвентаризації перевірці підлягають активи і зобов'язання, які обліковуються на позабалансових рахунках, зокрема цінності, що не належать підприємству, але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні (об'єкти оперативної (операційної) оренди основних засобів, матеріальні цінності на відповідальному зберіганні, переробці, комісії, монтажі), умовні активи і зобов'язання (непередбачені активи та зобов'язання) підприємства (застави, гарантії, зобов'язання), бланки документів суворої звітності, інші активи.

Для проведення річної інвентаризації, керівник підприємства створює інвентаризаційну комісію, склад якої затверджується розпорядчим документом з вказанням дати, на яку проводять інвентаризацію, строків її проведення, видів активів і зобов'язань, що інвентаризуються.

Під час проведення інвентаризації комісія складає:

- інвентаризаційні описи, в яких фіксується наявність, стан і оцінка активів підприємства й активів, що належать іншим підприємствам та обліковуються поза балансом, за найменуваннями в кількісних одиницях виміру, прийнятих в обліку, окремо за місцезнаходженням таких цінностей та особами,

відповідальними за їх зберігання, з можливим виділенням за субрахунками та номенклатурою.;

- акти інвентаризації, в яких показують наявність грошових документів, бланків документів суворої звітності, фінансових інвестицій, готівки, а також повноту відображення грошових коштів на рахунках у банку (реєстраційних рахунках), дебіторської та кредиторської заборгованостей, зобов'язань, коштів цільового фінансування, витрат і доходів майбутніх періодів, забезпечень (резервів).

Складені інвентаризаційні описи передають до бухгалтерії для перевірки, таксування, звіряння із даними обліку. Для цього складаються звіральні відомості активів і зобов'язань, в яких відображаються розбіжності між даними бухгалтерського обліку і даними інвентаризаційних описів

Оформляються результати інвентаризації протоколом інвентаризації, в якому наводяться причини нестач, втрат, лишків, а також пропозиції щодо заліку внаслідок пересортиці, списання нестач у межах норм природного убутку, а також понаднормових нестач і втрат від псування цінностей із зазначенням причин та вжитих заходів щодо запобігання таким втратам і нестачам.

Протокол інвентаризаційної комісії затверджується керівником підприємства протягом 5 робочих днів після завершення інвентаризації.

На підставі затвердженого протоколу результати інвентаризації відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності того звітного періоду, в якому закінчена інвентаризація.

Список літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV;
2. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879;
3. *Децюра С.* Річна інвентаризація: організаційні нюанси. Податки і бухгалтерський облік.- 2021, №82.

Брік, С.В. Головне при проведенні щорічної інвентаризації на підприємстві / **С.В. Брік** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 46-47

МАРДУС Н.Ю., проф., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЧЕРНИШОВА Е.О., студент, НТУ «ХПІ»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ОБЛІКУ Й АУДИТУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Становлення ринкової економіки України ставить завдання дослідження наукових засад ефективності правового регулювання, створення цілісної концепції подальшої демократизації суспільного життя та сталого економічного розвитку. Для розв'язання нагальних проблем виникає необхідність дослідження змісту та сутності такої ключової категорії теорії правового регулювання як облік та аудит доходів, витрат та фінансових результатів.

Саме правове регулювання виступає однією з головних функцій узгодження суспільних інтересів. Враховуючи необхідність розвитку українського законодавства, правове регулювання повинно стати міцним підґрунтям максимального уникнення потенційної конфліктності та стабільності суспільних відносин.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [1].

Доходи та витрати господарської діяльності виступають складовими елементами для розрахунку фінансового результату. У звіті про фінансові результати розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період [1].

На даний момент існує ряд національних та міжнародних документів, які регламентують облік й аудиту доходів, витрат та фінансових результатів. Нормативно-правова база з обліку й аудиту доходів, витрат та фінансових результатів представлена в таблиці 1.

З таблиці 1 можемо зробити висновок, що немає єдиного методичного інструментарію, що по собі ускладнює облік й аудит доходів, витрат та фінансових результатів суб'єктів господарювання.

Таблиця 1 – Нормативно-правова база з обліку й аудиту доходів, витрат та фінансових результатів

Нормативний документ	Короткий зміст
1	2
Господарський кодекс України [2]	визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]	визначає правові засоби регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
Порядок представлення фінансової звітності [4]	визначає порядок, загальні вимоги і строки представлення фінансової звітності юридичними особами, незалежно від організаційно-правової форми і форми власності
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]	визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до признання і розкриття її елементів
Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [5]	визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства і її розкриття у фінансовій звітності
Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [6]	визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства і її розкриття у фінансовій звітності
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [7]	визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [8]	встановлює порядок відображення та зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами
Наказ Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість [9]	розглядає порядок заповнення податкової декларації по податку на додану вартість та подання у податкову службу
Наказ Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [10]	визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності
Закон України Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність [11]	визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18) «Дохід» [12]	визначає обліковий підхід до доходу, який виникає в результаті певних типів операцій та подій
Міжнародні стандарти аудиту Міністерство фінансів України [13]	розроблено професійні вимоги до аудиту на міжнародному та соціальному рівні

Закінчення таблиці 1

1	2
Податковий кодекс [14]	регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [15]	встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ), незалежно від форм власності, організаційно-правових норм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій

Науковий аналіз правового регулювання українського законодавства надав можливість з'ясувати реальний стан досліджуваної проблеми. Соціально-економічні перетворення потребують перегляд ряду основних теоретичних положень щодо обліку й аудиту доходів, витрат та фінансових результатів.

Міжнародні стандарти зі свого боку узагальнюють досвід різних країн систем бухгалтерського обліку та звітності. Створення системного комплексу юридичних заходів є одним з найважливіших напрямків розвитку української правової системи в умовах становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Список літератури:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Закон України від 07.02.2013, № 73. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>;
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003, № 436-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>;
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999, № 996-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>;
4. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова від 28.02.2000, № 419. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>;
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». 29.11.1999, № 290. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>;
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Закон України від 31.12.1999, № 318. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>;

7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» від 28.12.2000, № 353. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text>;

8. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ від 24.05.1995, № 88. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>;

9. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість: Наказ від 28.01.2016, № 21. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16#Text>;

10. Наказ Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ від 31.01.2000, № 20. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>;

11. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017, № 2258-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>;

12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід»: Закон України від 01.01.2012, 929_025. *Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text;

13. Міжнародні стандарти аудиту. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>;

14. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010, № 2755-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n166>;

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція від 30.11.1999, № 291. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

Мардус, Н.Ю., Чернишова, Е.О. Нормативно-правова база з обліку й аудиту доходів, витрат та фінансових результатів / **Н.Ю. Мардус, Е.О. Чернишова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 48-51

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ОРАЗБАЄВ І., студент, НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Основні засоби – один з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан і ефективне використання прямо впливають на кінцеві результати господарської діяльності підприємств. Раціональне використання основних фондів сприяє поліпшенню всіх техніко-економічних показників, в тому числі збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, трудомісткості виготовлення.

Одним з головним питань під час ведення бухгалтерського обліку основних засобів є їх своєчасне та правильне оцінювання, оскільки воно характеризує вартість капіталу підприємства, її

цінність як загального майнового комплексу.

Методи оцінки основних засобів насамперед передбачає ґрунтовне вивчення цілей оцінювання в бухгалтерському обліку. У зв'язку з цим проблема визнання та вибору методу оцінки основних засобів залишається актуальною.

П(С)БО 7 «Основні засоби» загалом надає оцінювання цих об'єктів обліку, оскільки саме ці об'єкти використовуються в діяльності підприємств тривалий час, а на їхнє оцінювання впливає низка факторів. Згідно норм П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємства можуть використовувати два види оцінки вартості основних засобів: за первісною або за справедливою вартістю.

Традиційним і найбільш методично розробленим способом оцінки в національній обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, яка складається з фактичних витрат на їх виробництво і придбання.

Проте при оцінці основних засобів в умовах інфляційних процесів застосування первісної вартості може привести до негативних наслідків. Навіть за умов незмінних цін, потенціал основних засобів не залишається незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими. Основні засоби, які придбані в різний час і мають однакові характеристики, матимуть різну вартість. А проведення постійних переоцінок збільшує витрати підприємства, що в кінцевому результаті впливає на його фінансовий результат.

На сьогодні відсутні методичні основи обґрунтованого визначення вихідної оцінки основних засобів, що є досить важливим. Використання поняття «справедлива вартість» в П(С)БО, оскільки ринкові ціни не можна назвати справедливими, так як вони не можуть бути одночасно справедливими для двох учасників ринку – продавця і покупця. При виборі об'єктивного методу оцінки основних засобів необхідно мати на увазі, що не існує такої оцінки, яка б задовольняла вимоги всіх без винятку користувачів фінансової звітності.

Таким чином критерії оцінки основних засобів визначають основні вимоги, яких необхідно дотримуватись під час визнання тих чи інших об'єктів. Для того щоб визначити те, за якими критеріями визнаються об'єкти основних засобів, необхідно вивчити зміст поняття «основні засоби» за чинними нормативними актами. Для вірної оцінки об'єктів основних засобів необхідно визначити цілі та завдання оцінювання; план проведення

оцінювання.

Список літератури:

1. Кудлаєва Н.В., Кравчук В.С. Проблеми обліку основних засобів. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки, 2015. Вип. С. 178–188;
2. Акімова, О.О. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків., 2019. 182 с.;
3. Задорожний, Н. В. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с.

Фальченко, О.О., Оразбаєв, І. Основні аспекти оцінки основних засобів підприємства / **О.О. Фальченко, І. Оразбаєв** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 51-53

ШЕВЧЕНКО М.А., магістр каф БАіГРС, НТУ «ХПІ»

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доцент каф БАіГРС, НТУ «ХПІ»

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПІДҐРУНТЯ ФОРМУВАННЯ НАПРЯМКІВ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ ЇХ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ

Фінансовий результат підприємств характеризується отриманням прибутку або збитку. Розмір отриманого прибутку має прямий вплив на формування власного капіталу та можливість підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями. В свою чергу обсяг прибутку підприємства залежить від ефективності впровадження ним основної, фінансової та інвестиційної діяльності [1, с. 179].

Вибір напрямку подальших досліджень з питань обліку, аналізу та контролю фінансових результатів потребує проведення аналізу сучасного стану діяльності суб'єктів господарювання. За результатами аналізу за 2010 – 2021 рік, можна зазначити наступне: кількість підприємств в Україні зростає за період 2010 – 2014 рр, що свідчить про зростання підприємницької активності, розширення ринків збуту, зростання обсягу випущеної та реалізованої продукції, посилення ролі інвестування в подальший розвиток суб'єктів господарювання (в 2010 р. – 341001 од., а в 2019 – 380597 од.); зростає обсяг реалізованої продукції з рівня 4170659 млн. грн. в 2014 р. до рівня 9639730 млн. грн. в 2019 р.; зростає рівень капітальних інвестиції з 178384,9 млн. грн. в 2014 р. до рівня 623978,9 млн. грн. в 2019 р.; збільшується кількість

зайнятих працівників з рівня 5801,1 тис. осіб в 2016 р. до рівня 6407,5 тис. грн. в 2019 р.

Проте все змінилось внаслідок пандемії коронавірусу та введення карантинних заходів в Україні та всьому світі в 2019-2020 роках: відбулося різке зменшення кількості підприємств до рівня 373822 од.; зменшення кількості підприємств, які отримали фінансовий результат до оподаткування у вигляді прибутку, який було зменшено до рівня 673978,8 млн. грн. в 2020 р. з рівня 869642, млн. грн. в 2019 р.; загальний показник рентабельності операційної діяльності зменшився з рівня 10,2 до 6,2, а загальної рентабельності з рівня 7,6 до рівня 0,9 відповідно. Станом на 1 липня 2020 року в Україні було зареєстровано 517284 безробітних, на 1 червня цей показник становив 511388 осіб, на 1 травня – 457005 осіб, на 1 квітня – 349424 особи [2].

Звісно, що пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, стала тим фактором, який змусив весь світ переглянути не лише свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але і по іншому підійти до формування власних пріоритетів на довгостроковий період [3, с. 10].

Проте, вважаємо що головною передумовою підвищення ефективності діяльності підприємств зостаються – розуміння сутності та вдосконалення облікового відображення фінансових результатів діяльності підприємств, проведення аналізу фінансових результатів, оцінювання їх складу, динаміки і структури та прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого розвитку таких підприємств. Таким чином, ефективність управління діяльністю підприємств залежить «...від наявності якісної, своєчасної та достатньо аналітичної облікової інформації про формування показників звіту про фінансові результати. Наведені вимоги можна досягти не лише дотриманням діючих законодавчих і нормативно-правових актів, але і високим рівнем організації та методики бухгалтерського обліку формування показників, що характеризують фінансові результати...» [4, с. 404-405].

Список літератури:

1. Шум М. А., Паскова О. В. Особливості обліку та аналізу фінансових результатів промислових підприємств в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки. 2017. №25. Ч.2. С. 179-182;
2. Коронавірус – український бізнес на карантині. URL: <https://opendatabot.ua/business-quarantine>;

3. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство. Консенсус-прогноз / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. 2020. URL: <file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Concensus 2020 ukr 52 Aug.pdf>;

4. ШEVERЯ Я. В., ГАНУСИЧ В. О. Формування показників звіту про фінансові результати (Сукупний дохід) для управління: організаційно-методичні підходи. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 07. С. 404-411. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/70.pdf.

Шевченко, М.А., Побережна, Н.М. Фінансові результати діяльності підприємств як підґрунтя формування напрямків досліджень з питань їх обліку, аналізу та контролю / **М.А. Шевченко, Н.М. Побережна** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 53-55

ПОРСЮРОВА І.П., к.е.н., ст. викл.

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ

Інвестиційна нерухомість є новим об'єктом обліку, тому питання щодо порядку її відображення у обліковій системі підприємства та розробки облікової політики є досить недослідженим. Зважаючи на вищевказане актуалізується дослідження проблематики складових елементів облікової політики щодо інвестиційної нерухомості та особливості її оцінки в обліку у теоретичній та практичній площині.

Елементи облікової політики щодо інвестиційної нерухомості встановлюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» [7] та Методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства [4]. Складові елементи облікової політики щодо інвестиційної нерухомості представлено на рис. 1.

Обґрунтована оцінка інвестиційної нерухомості забезпечує достовірність бухгалтерської інформації про вартість даного об'єкта основних засобів та сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень щодо її використання та оптимізації орендних платежів, які плануються до отримання [3].

Підприємство на дату балансу відображає у фінансовій звітності інвестиційну нерухомість за справедливою вартістю, якщо її можна достовірно визначити, або за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигод від її відновлення, що

визначаються відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» [6]. Обраний підхід застосовується до оцінки всіх подібних об'єктів інвестиційної нерухомості. Відповідно, якщо підприємство використовує метод оцінки за справедливою вартістю, то потрібно її визначити на дату балансу. Проте необхідно зазначити, що визначення справедливої вартості стосується і тих об'єктів, які оцінюються за первісною вартістю.

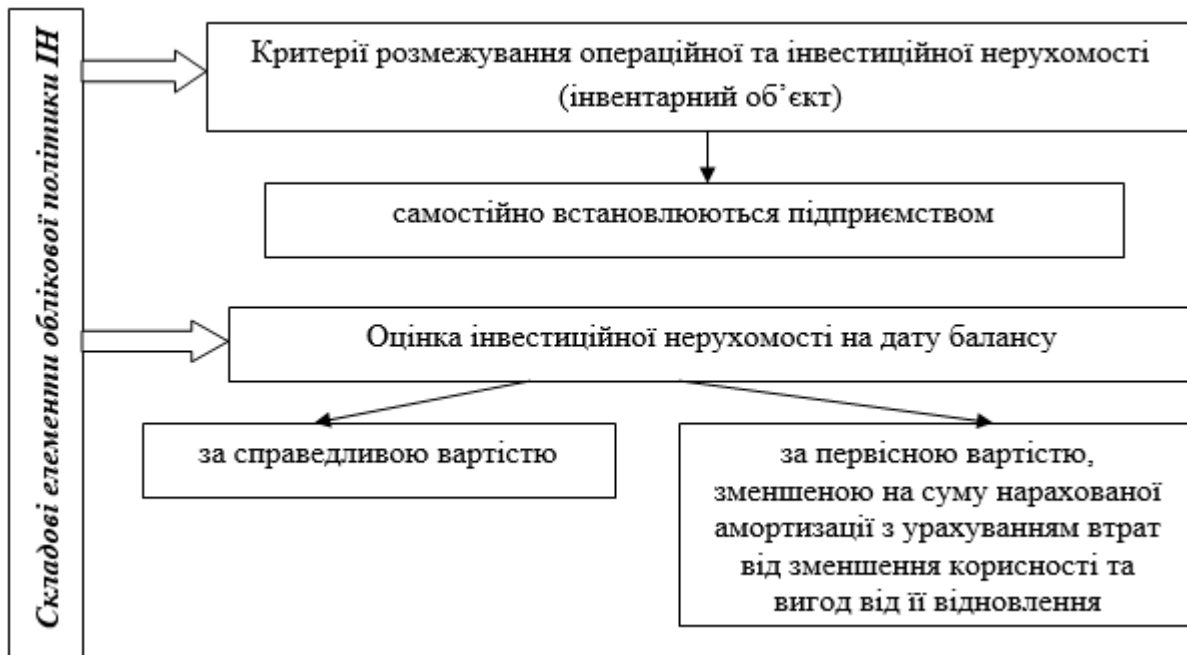

Рис. 1 – Складові елементи облікової політики щодо інвестиційної нерухомості

Відповідно до п. 36.5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» [7] при виборі методу оцінки об'єкта інвестиційної нерухомості за первісною вартістю у примітках до фінансової звітності необхідно вказати і справедливу вартість інвестиційної нерухомості. Отже, якщо підприємство обирає метод оцінки об'єктів інвестиційної нерухомості за первісною вартістю, відповідно визначити справедливу вартість об'єкта на дату балансу також потрібно.

У загальному випадку відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість», нерухомість повинна оцінюватися за справедливою вартістю. Якщо підприємство обирає модель оцінки за залишковою вартістю, то порядок обліку такої нерухомості абсолютно не відрізняється від

порядку, передбаченого Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [1].

Переоцінка нерухомості, оціненої за справедливою вартістю, впливає на фінансовий результат поточного року і відображається у складі інших операційних доходів або витрат [7]. Переоцінка інвестиційної нерухомості, оціненої за залишковою вартістю, впливатиме на фінансовий результат тільки у межах попередніх витрат та доходів від зменшення (відновлення) корисності.

Погоджуємося з думкою Жежера М. [2], що проблем з оцінкою інвестиційної нерухомості зменшилось, якби підприємства мали можливість: відображати ринкові тенденції на останню дату; проводити оцінку й документально оформляти її результати у короткострокові терміни до дати балансу.

Необхідно зазначити, що для визначення справедливої вартості об'єкта інвестиційної нерухомості підприємства можуть скористатися послугами оцінювачів. Крім того, одного разу скориставшись послугами оцінювача, згодом можна застосовувати інші методи для визначення справедливої вартості [3].

Нормативно-законодавча база з бухгалтерського обліку інвестиційної нерухомості потребує вдосконалення, зокрема, в частині оцінки. Відповідно, пропонується розробити методичні рекомендації, що забезпечать удосконалення та уніфікацію облікового відображення інвестиційної нерухомості як специфічного об'єкта основних засобів. При оцінці інвестиційної нерухомості на дату балансу для підприємств, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами, рекомендовано використовувати оцінку за справедливою вартістю, що забезпечить зростання рівня довіри інвесторів, кредиторів, учасників фондового ринку до фінансової звітності і сприятиме залученню іноземних інвестицій. Для інших суб'єктів господарювання прийнятним є використання оцінки за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигод від її відновлення, оскільки вітчизняний ринок нерухомості характеризується рядом обмежень, що не дозволяє визначити достовірну справедливу вартість інвестиційної нерухомості [5].

Список літератури:

1. *Войнаренко М. П., Скоробагата Л. В.* Концепція облікової оцінки інвестиційної нерухомості URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpchdtu/2009_22_2/articles/

[Finansi/2_Voynarenko.pdf](#) (дата звернення: 26.11.2021);

2. Жежера М. Інвестиційна нерухомість: методи оцінки для відображення у фінансовій звітності. Бухгалтерія. 2008. № 29. С. 64-67;

3. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: Монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. с. 373;

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України. Затверджено наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 26.11.2021);

5. Супрунова І. В. Визнання та оцінка інвестиційної нерухомості у бухгалтерському обліку. URL: https://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2010_1/29.pdf(дата звернення: 26.11.2021);

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів». Затверджено наказом Мінфіну України від 24.12.2004 р. № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення: 26.11.2021);

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість». Затверджено наказом Мінфіну України від 02.07.2007 р. № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text> (дата звернення: 26.11.2021).

Порсюрова, І.П. Складові елементи облікової політики щодо інвестиційної нерухомості / **І.П. Порсюрова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 55-58

ЄРШОВА Н.Ю., д.е.н., проф. каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи, НТУ «ХПІ»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3544-3816>

ГОЛОВЧЕНКО Н.Р., студент, НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Процеси світової глобалізації супроводжуються інтеграцією багатьох сфер життя. Все більше вітчизняних компаній впроваджують міжнародні стандарти фінансової звітності. В цьому зацікавлені як іноземні, так і національні інвестори, оскільки звітні дані, підготовлені відповідно до міжнародної практики, вселяють набагато більше довіри для потенційних інвесторів [1-4]. Аудит першої фінансової звітності, складеної за МСФЗ проводиться за певними кроками [5]. У періодах, які передують даті, з якої починається формування фінансової звітності за МСФЗ бухгалтер може використовувати один з методів: 1) трансформації фінансової звітності, складеної відповідно до національних стандартів, 2) паралельного ведення звітності за МСФЗ. Практика свідчить, що більшість бухгалтерів

компаній обирають метод трансформації. Це пов'язано з меншою трудомісткістю процесів складання звітності, економічністю та відносною простотою. Аудит фінансової звітності, що складена методом трансформації, проводиться на основі оцінки змісту та якості побудови трансформаційної моделі і передбачає, у тому числі, перевірку відповідності трансформаційних процедур встановленому в МСФЗ порядку. За методом паралельного ведення звітності за МСФЗ відбувається послідовне відображення кожної господарської операції у звіті окремо за національними правилами бухгалтерської звітності та МСФЗ. При проведенні аудиту звітності вивчається склад, зміст фінансової звітності МСФЗ, вивчається відповідність звітів нормативним документам, проводиться контроль показників та процедури заповнення фінансової звітності.

Основними напрямками аналізу звітності за МСФЗ є: аналіз тренду – порівнюються зміни у показниках фінансової звітності за певний період. Оптимальним вважається ряд динаміки за 5 років, процентний аналіз – база для порівняння: показники компанії за однаковим видом діяльності. Аналіз на основі фінансових коефіцієнтів – докладно оцінює фінансовий стан, результати попередньої фінансової діяльності та потенціал для співпраці з інвесторами [6, 7]. Аналіз руху коштів – важливий для оцінки здатності підприємства забезпечити перевищення грошових надходжень над платежами. Проводити аналіз звітності за МСФЗ потрібно, орієнтуючись на кінцевого адресата (користувача) такої інформації. Так, інвестору важливо інформація щодо рівня рентабельності компанії, а кредитору – показника її ліквідності. Сучасні ринкові відносини характеризуються загостренням конкуренції, технологічними змінами виробництва, і навіть безперервним надходженням нової інформації. У таких умовах складання звітності з МСФЗ разом із своєчасним проведенням аудиту та аналізу такої звітності – ефективний крок у напрямку забезпечення підприємства інвестиціями та розширенням масштабів бізнесу.

Список літератури:

1. Iershova N. Theoretical and methodological framework of accounting and analytical support for sustainable development strategy / N. Iershova, M. Tkachenko // Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine : coll. monogr. / ed. T. Ponomarenko. – Prague : OKTAN PRINT s.r.o., 2019. – P. 282-302. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/41780/4/2019_Iershova_Theoretical_and_methodological.pdf;
2. Кондратьєв Б.О., Єршова Н.Ю. Інформаційне забезпечення управління

діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення
http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_zabezpechennia_2020.pdf;

3. Єршова Н. Ю. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах переходу до цифрової економіки. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"(економічні науки). 2020. №2. С. 75-80. <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.2.75>;

4. Jershova, N. Ju. Rozvytok metodologichnyh osnov formuvannja integrovanoi' zvitnosti. Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu, Serija Ekonomika, 2016. Vol. 1 (47), pp. 451-459;

5. МСФЗ 1 "Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності";

6. Єршова Н. Ю. Методичні аспекти та особливості аудита товарно-матеріальних цінностей підприємства. Труды XV Всеукр. наук.-практич. конференції студентів, аспірантів та молодих вчених "Фінансова політика соціально-економічного розвитку регіонів України", 19 квітня 2012 р., Дніпропетровськ. - Дніпропетровськ : ДДФА, 2012. С. 114-116. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/2935?mode=full>;

7. Єршова Н.Ю. Формування системи фінансових індикаторів для оцінки фінансового стану підприємств промисловості (на прикладі підприємств машинобудування). *Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць.* – Дніпропетровськ: ДНУ. 2007. Вип. 233. Т. V. С. 1263-1272.

Єршова, Н.Ю., Головченко, Н.Р. Актуальні питання аудиту фінансової звітності за міжнародними стандартами / **Н.Ю. Єршова, Н.Р. Головченко** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 58-60

МАРДУС Н.Ю., д.е.н, проф. каф. бізнес-аналітики, обліку та готельно-ресторанної справи, НТУ «ХПІ»

РУДЕНКО К.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

ЛАЗУРЕНКО О.С., студент, НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СКЛАДАННЯ І ПЕРЕВІРКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1-3].

Як показали результати попереднього аналізу щодо призначення форм фінансової звітності, фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами; участі в капіталі підприємства; оцінки якості управління; оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченості зобов'язань підприємства; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу; регулювання діяльності підприємства та інших рішень [1-5].

Сучасне вітчизняне законодавство, що регулює бухгалтерський облік фінансових результатів, представляє собою багаторівневу систему, що знаходиться на стадії активного формування залежно від призначення і статусу, нормативних документів тощо.

Як одного із завдань внутрішнього аудиту, контроль за складанням фінансової звітності і формуванням фінансових результатів є одним із найважливіших і найскладніших процедур аудиту, який визначає відповідність застосовуваної методики обліку операцій з формування фінансових результатів нормативним документам і бухгалтерським операціям.

Внутрішній контроль щодо складання фінансової звітності на підприємстві здійснюється у відповідності до стадій проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємств, які передбачено основними завданнями даного виду аудиту, використовується, як попередній та поточний контроль, здійснюється за допомогою комплексу методів і прийомів, які й формують методику аудиту, основними з яких є контроль за формуванням фінансових результатів підприємства з метою знаходження резервів ефективнішого управління підприємством, зростання прибутку, рентабельності і ефективності діяльності суб'єкту господарювання тощо [6].

За результатами аналізу нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємства можна стверджувати, що єдиного, уніфікованого законодавчо-нормативного документа, який би містив чіткі вказівки щодо визначення правових засади з обліку та оподаткування прибутку підприємства не існує. До того ж суб'єкт господарювання може самостійно обирати, яких стандартів обліку (за МСФЗ або за НП(С)БО) буде дотримуватися при здійсненні своєї господарської діяльності, що враховується під час формування фінансової звітності.

Список літератури:

1. Мардус Н.Ю. Аспекти організації обліку і фінансової звітності / Н.Ю. Мардус, С.В. Брік // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. – Вип. 9, ч. 6. – С. 219-222;
2. Мардус Н. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутковістю підприємства / Н. Ю. Мардус, А. Панасенко, В. Е., Асадов // Трансформація податкової та обліково-аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ = Transformation of the tax and accounting and analytical systems in the context of modern crisis phenomena : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 20 травня 2021 р. – Чернівці : Технодрук, 2021. – С. 195-198;

3. Мардус Н. Ю. Теоретичні і методичні підходи до визначення поняття "фінансовий результат" у фінансовому обліку та аудиті / Н. Ю. Мардус, С. В. Брік // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – Електрон. текст. дані. – 2021. – Вип. 2 (29). – С. 148-153. – Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/29_2021/24.pdf;

4. Мардус Н.Ю. Теоретичні і методичні підходи до визначення фінансового результату в обліку і аудиті / Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 8. С. 873–875;

5. Мардус Н.Ю., Селюков Д.Л. Особливості аудиту фінансової звітності підприємства. Наука і освіта–запорука розвитку економіки: зб. матеріалів 3-го Міжвузівського молодіжного наук.-практ. форуму/ред. ЄМ Строков. Х.: НТУ" ХП", 2016. С. 21-23;

6. Мардус Н.Ю. Правові засади аудиту фінансової звітності. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я. 2021. Ч. III. С.134.

Мардус, Н.Ю., Руденко, К.Ю., Лазуренко, О.С. Основні принципи складання і перевірки фінансової звітності підприємства / *Н.Ю. Мардус, К.Ю. Руденко, О.С. Лазуренко* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХП» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХП», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 60-62

ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО Н.В., д.е.н., проф., зав каф. бізнес-аналітики, обліку та готельно-ресторанної справи, НТУ «ХП»

ГОЛОВЕНКО М.О., студент, НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

В наукових публікаціях вітчизняних вчених та практиків часто підіймаються проблемні питання обліку, аналізу і контролю витрат підприємства. Їх напрями досліджень та пропозиції різняться в залежності від сукупності проблемних питань. Наприклад, Язлюк Б.О. звертає увагу на актуальності створення потужних інформаційних бухгалтерських систем, які мають забезпечувати якісне ведення обліку, бути надійними і зручними в експлуатації. Особливої актуальності, на думку Язлюк Б.О., набуває питання організації системи обліку витрат виробництва, що генерує ресурси для потреб управління із застосуванням новітніх автоматизованих систем обробки інформації. Тому автор для вирішення проблеми забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати підприємства пропонує сформулювати комплекси задач, які включаються до складу автоматизованої системи з обліку виробничих витрат відповідних рівнів [1, С. 120]. Інші науковці, наприклад Гаврись П.О., Гаврись М.О., теж вважають, що для ефективного функціонування бухгалтерського обліку потрібна цілісна інтегрована система, що базується на узгодженні та автоматизації інформаційних потоків окремих елементів системи. Така автоматизована система обліку

значно спрощує ведення бухгалтерії, зменшує ризик помилок та дозволяє заощаджувати ресурси [2, С. 115-116].

Матюшіна Ю.І. цікавиться організаційними положеннями обліку та контролю витрат виробництва на промислових підприємствах. В її дослідженні містяться цікаві пропозиції щодо теоретико-організаційних положень управлінського обліку витрат нафтогазовидобувних підприємств через уточнення певних понять, а також обґрунтування підходів до виокремлення центрів витрат та ідентифікацію центрів відповідальності та центрів витрат нафтогазовидобувних підприємств [3, С. 5].

Ще один напрям, який науковці визначають як такий, що потребує особливої уваги та вирішення, є розвиток облікового забезпечення управління виробничими витратами підприємств в умовах бюджетування, який потребує формування інформаційної бази управління підприємством в умовах автоматизації бюджетування та організація обліку та звітності за центрами відповідальності в системі бюджетування витрат підприємств. Саме на вирішення цих зазначених проблем і спрямований науковий пошук Федчишиної Н. М. У своїй дисертації вона не тільки підіймає означені вище питання, але і розробляє дієві механізми їх вирішення. Так наприклад, Федчишина Н. М. удосконалює облікове забезпечення управління виробничими витратами підприємств в умовах бюджетування шляхом побудови моделі облікової політики з урахуванням принципів складання бюджетів та методики генерування інформаційних потоків для управління бюджетами різних рівнів, а також удосконалює порядок формування інформаційної бази управління підприємством хлібопекарської галузі шляхом впровадження автоматизованої системи бюджетування та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку на основі використання автоматизованого програмного комплексу [4, С. 10-13].

Окремий напрям дослідження науковців стосується формування системи внутрішньогосподарського контролю витрат виробництва. Так вирішення цього завдання Скитиба К.М. бачить у побудові моделі контролю, в якій систематизовано операції щодо ідентифікації виробничих витрат та формування собівартості продукції, узгоджено обов'язки між суб'єктами контролю витрат, встановлено функціональний зв'язок суб'єктів та об'єктів внутрішньогосподарського контролю витрат та впорядковано контрольні заходи [5]. Вчений зазначає, що ефективність функціонування системи внутрішньогосподарського контролю витрат на підприємствах хімічної та металургійної галузей може

бути досягнута шляхом введення до організаційно-управлінських структур підприємств окремого структурного підрозділу «Служби внутрішньогосподарської безпеки підприємства». Цю позицію розділяють й інші науковці. Наприклад, Бондаренко Н.М. та Гузь В.С. пропонують створювати служби внутрішнього контролю або, залежно від напрямку діяльності і розмірів підприємства, мати у своєму штаті одного чи більше спеціалістів із питань внутрішнього контролю [6].

Таким чином, результати вивчення наукової літератури показують, що існують такі ключові проблемні напрямки обліку і контролю витрат підприємства:

- повнота та своєчасність відображення в системі обліку витрат підприємства;
- забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати підприємства;
- створення автоматизованої системи з обліку виробничих витрат відповідних рівнів;
- автоматизація бюджетування витрат та організація обліку і звітності за центрами відповідальності;
- удосконалення матеріально-технічного та організаційного забезпечення ведення обліку і контролю витрат підприємства.

Список літератури:

1. Язлюк Б. О. *Організація обліку витрат операційної діяльності в умовах комплексної автоматизації*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. Вип. 15. С. 118-121;
2. Гавриць П. О., Гавриць М. О. *Методи оцінки та контролю витрат у промисловості: колективна монографія*. Харків: НТУ «ХПІ». 2019. 175 с.;
3. Матюшина Ю. І. *Облік і контроль виробничих витрат в управлінні промислових підприємств*: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2015;
4. Федчишина Н. М. *Облік і бюджетування в управлінні діяльністю підприємства*: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Національна академія статистики, обліку та аудиту, Київ, 2016;
5. Скитиба К. М. *Облік і контроль витрат виробництва підприємств енергомістких галузей переробної промисловості*: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України. Київ, 2013. 6. Бондаренко Н. М., Гузь В. С. *Теоретичні засади організації внутрішньогосподарського контролю витрат виробництва у сільськогосподарських підприємствах*. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12. С. 51-55.

Якименко-Терещенко, Н.В., Головенко, М.О. Проблеми обліку і контролю витрат у сучасних наукових дослідженнях / **Н.В. Якименко-Терещенко, М.О. Головенко** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних

ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО Н.В., д.е.н., проф., зав каф. бізнес-аналітики, обліку та готельно-ресторанної справи, НТУ «ХПІ»
ЖУК Є.А., студент, НТУ «ХПІ»

КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА

ТРАНСАКЦІЙНИХ

ВИТРАТ

Трансакційні витрати – це витрати, пов'язані з організацією взаємодії та координації взаємовідносин між суб'єктами господарювання, які спрямовані на створення умов ефективного ведення господарської діяльності та передбачають зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань за розрахунками. Трансакційні витрати є необхідною складовою успішної діяльності підприємства. Нехтування інформацією про трансакційні витрати призводить до неправильних управлінських рішень і, як наслідок, до зростання ризиків і погіршення фінансового стану підприємства.

Аналіз наукової літератури з питань класифікації трансакційних витрат підтвердив відсутність єдиного підходу. Бонарев В.В. трансакційні витрати поділяє: за видом діяльності, періодичністю, господарськими процесами, технологією виробництва, сферою відповідальності [1]. Пропонує враховувати галузеву специфіку підприємств при здійсненні класифікації трансакційних витрат Левіна М.В. [2]. Мартинець В.В. пропонує такі класифікаційні ознаки як середовище укладання трансакцій, етапи укладання трансакцій, ступінь вираженості трансакційних витрат та можливість впливати на процес формування [3]. Вивчаючи результати наукового пошуку Диби В.М., можна відзначити цікаву пропозицію щодо класифікації трансакційних витрат за ознакою контрольованості [4]. На думку Яциної В.В., до класифікаційних ознак трансакційних витрат слід ввести ознаку «за стадіями діяльності»: передвиробнича стадія, виробнича, експлуатаційна [5].

Вивчивши різноманітні підходи до класифікації трансакційних витрат та їх види, пропонуємо для підприємства роздрібної торгівлі фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах виокремити такі внутрішні і зовнішні трансакційні витрати (таблиця 1).

Таблиця 1 – Внутрішні і зовнішні трансакційні витрати підприємства роздрібної торгівлі фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах

Елементи трансакційних витрат	Види трансакційних витрат					
	пошуку інформації	ведення переговорів	виміру, контролю	специфікацій захисту прав власності	попередження опортуністичної поведінки	інші трансакційні витрати
Внутрішньовиробничі трансакційні витрати						
Внутрішні трансакційні витрати на забезпечення постачальницько-збутової функції						
Витрати на утримання відділів, відповідальних за просування продукції на ринок (оплата праці, амортизація)	+	+	+	-	+	-
Внутрішні трансакційні витрати на забезпечення функціонування аналітичної, обліково-аналітичної системи						
Витрати на утримання відділів, зайнятих у сфері обліку, аналізу, контролю, юридичного захисту (оплата праці, амортизація приміщень)	+	+	+	+	+	
Внутрішні трансакційні витрати функціонування системи управління						
Представницькі витрати, витрати на відрядження	+	+	-	-	+	-
Витрати на перепідготовку й навчання кадрів	-	-	-	+	+	-
Зовнішні трансакційні витрати						
Зовнішні трансакційні витрати ex ante / ex post (до/після укладання угоди)						
Витрати на рекламу	+	+	-	+	+	-
Консультаційні, аудиторські послуги	+	+	-	+	+	-
Послуги зв'язку, поштові витрати	+	+	-	-	-	-
Зовнішні трансакційні витрати, пов'язані із забезпеченням ринкової діяльності, (оренда торговельних приміщень)						
Оренда торговельних точок	+	+	-	-	-	-
Послуги зі страхування	+	-	+	+	+	-
Зовнішні трансакційні витрати, пов'язані з адміністративною взаємодією						
Послуги з охорони об'єктів	+	+	-	+	+	-
Послуги протипожежної безпеки	+	+	-	+	+	-
Витрати на охорону праці	+	+	+	+	-	-

Отже, до складу внутрівиробничих трансакційних витрат підприємства роздрібної торгівлі фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах, належать:

- внутрішні трансакційні витрати на забезпечення постачальницько-збутової функції (витрати на утримання відділів, відповідальних за просування продукції на ринок (оплата праці, амортизація));

- внутрішні трансакційні витрати на забезпечення функціонування аналітичної, обліково-аналітичної системи (витрати на утримання відділів, зайнятих у сфері обліку, аналізу, контролю, юридичного захисту (оплата праці, амортизація приміщень));

- внутрішні трансакційні витрати функціонування системи управління (представницькі витрати, витрати на відрядження, витрати на перепідготовку й навчання кадрів).

Список літератури:

1. Бонарев В.В. Моделювання облікового процесу трансакційних витрат та їх аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2016. 23 с.;

2. Левіна М.В. Облік і внутрішній контроль трансакційних витрат підприємств готельного господарства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2016. 22 с.;

3. Мартинець В.В. Управління трансакційними витратами промислового підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Суми: Сумський державний університет, 2013. 23 с. 4;

4. Діба В.М. Облік та аналіз нематеріальних активів в умовах інституційних змін: теорія і методологія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09 бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", 2017. 23 с. 5;

5. Яцина В.В. Вплив трансакційних витрат на впровадження аутсорсингу у виробничу діяльність промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2014. 21 с.

Якименко-Терещенко, Н.В., Жук, Є.А. Класифікація трансакційних витрат підприємства / **Н.В. Якименко-Терещенко, Є.А. Жук** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 65-68

ЗНАЙЧЕНКО В.О., студент, НТУ «ХПІ»

ЛЯХОВЕНКО М.В., студент, НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Основою організації обліково-аналітичного забезпечення управління платоспроможністю підприємства є інформація. До основних джерел інформації обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві належать дані оперативного, фінансового, управлінського та статистичного обліку. Всі елементи бухгалтерського обліку пов'язані між собою і є єдиним цілим, тобто систему економічних показників, що характеризують умови та результати роботи підприємства за звітний період. Звітність є заключним елементом системи бухгалтерського обліку і аналізу. Відомості, що містяться в бухгалтерській звітності, мають комплексний характер, тому що відображають різні аспекти господарських операцій і явищ. Інформація розрізняється також за характером і формою розміщення в ній відомостей. За цією ознакою всю вхідну інформацію можна розділити на три типи: облікова, позаоблікова та нормативно-технічна.

Система обліково-аналітичного забезпечення полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, забезпеченні безперервності та використанні його результатів для прийняття управлінських рішень.

Обліково-аналітична інформація має відповідати конкретним вимогам: чітко та достовірно відображати в зовнішній і внутрішній звітності всі господарські операції, здійснювані на підприємстві; подавати суб'єктам інформацію про поточний рівень платоспроможності через розрахунок найважливіших якісних та кількісних показників; виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх і зовнішніх викликів, ризиків та загроз; формувати інформаційну базу для прийняття рішень у процесі управління платоспроможністю підприємства.

Формування обліково-аналітичного забезпечення залежить від таких факторів, як налагодженість системи збору інформації, узагальнення та обробки її потоків, оперативність реагування, чіткість та координація управлінських дій та рішень. Завдяки обліково-аналітичному забезпеченню виконується функція

візуалізації фінансової картини даних по підприємству [1,2].

Головна мета аналізу платоспроможності – своєчасно виявляти й усувати недоліки у фінансовій діяльності та знаходити резерви поліпшення фінансових можливостей підприємства (рис. 1).

Рис. 1 - Концептуальні засади забезпечення платоспроможності [3]

Процес підготовки якісної обліково-аналітичної інформації передбачає подальший глибокий аналіз із застосуванням певних методів і прийомів, які дозволяють визначити обсяг комплексних показників, які характеризують платоспроможність підприємства. Вивчаючи значення системи показників можливо приймати управлінські рішення, спрямовані на забезпечення захисту інтересів підприємства від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

Ключове завдання системи обліково-аналітичного забезпечення управління платоспроможністю підприємства полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в єдиний процес, виконанні оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу та використанні його результатів

при формуванні інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Організація аналітичного процесу повинна бути здійснена з дотриманням методології наукового дослідження і пізнання, що вимагає визначення взаємозв'язку окремих елементів аналізу у часі і у просторі з необхідністю визначення складу, структури та функцій організації аналізу на підприємствах, а також визначення найбільш ефективною допустимою комбінацією всіх параметрів аналітичної підсистеми інформаційного забезпечення діяльності підприємств.

Список літератури:

1. Фоміна О.В., Сопко В.В., Августова О.О. Управління платоспроможністю підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7973> (дата звернення: 07.11.2021);
2. Сопко В.В. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства. Вчені записки Університету "КРОК". Серія "Економіка". 2017. Вип. 47. С. 116-121;
3. Корнева Н.О., Магдун В.І. Аналітичні основи платоспроможності в сучасних умовах господарювання. Приазовський економічний вісник. 2020. Вип 5(22). С. 86-91.

Знайченко, В.О., Ляховенко, М.В. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління платоспроможністю підприємства / **В.О. Знайченко, М.В. Ляховенко** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХП» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХП», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 69-71

ДАЦЕНКО Г.В., д.е.н., доц., Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

КРУПЕЛЬНИЦЬКА І.Г., к.е.н., доц., Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

СУЧАСНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАВДАНЬ З НАДАННЯ ВПЕВНЕНOSTІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Міжнародний бізнес можна визначити як ділову взаємодію компаній з різними формами власності в різних країнах з метою отримання прибутку та ефективного використання переваг міжнародної діяльності.

Сучасні умови – пандемія, значно прискорили світові тенденції, 2019 рік запам'ятався кризою довіри, невизначеністю у майбутньому та підвищенням вимог до репутації всіх учасників міжнародного бізнесу - уряду, громадських організацій, компаній,

засобів масової інформації.

Сформувалась цікава тенденція. Спочатку в економічній сфері багатьох країн визначалась загрозлива ситуація, але з часом ця ситуація в більшості галузей виправляється і навіть покращується. Керівники бізнесу в Україні та за кордоном змінюють свої прогнози, на більш оптимістичні щодо зменшення ВВП та наступного його зростання. Наприклад, ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку, міжнародна організація, що складається з 35 країн) нещодавно знизила прогноз глобального економічного спаду з 6% до 4,5%. [1]

Міжнародні банки також покращують свої прогнози і очікують зростання показників на 5% або навіть 7% за найбільш оптимістичним сценарієм. Це означає, що світова економіка може набагато швидше повернутися до докризового рівня. [2]

Наприклад, міжнародна фірма Dragon Capital змінила свій прогноз на наступний рік у напрямку поліпшення, прогнозуючи зниження ВВП на 5,5% замість 7,2% раніше. [3]

Інші міжнародні компанії також висловились про покращення своїх перспектив на майбутнє. Висловлення такого роду потребують фундаментального підтвердження, для забезпечення високого рівня впевненості користувачів цієї та іншої подібної фінансової інформації. Отже, значення аудиторського висновку, як гаранта для користувачів суттєво зросло. Аудит з надання впевненості повинен виконати додаткові завдання з оцінки наскільки обґрунтовані такі оптимістичні прогнози. Відповідальність аудитора зростає, і в умовах швидкості змін пандемічного стану (перехід із зони в зону, постійні зміни умов перетину кордону тощо) вимагає збільшення кількості процедур та передбачає більш ширше охоплення звітної інформації, зокрема аудит проміжної звітності. Звіт незалежного аудитора з завдань надання впевненості потребує:

- отримати достатню кількість відповідних аудиторських доказів та зробити висновки про доцільність використання керівництвом припущень щодо безперервності бізнесу як основи для ведення бухгалтерського обліку;
- на основі отриманих доказів дійти висновку чи існує суттєва невизначеність стосовно здатності суб'єкта продовжувати безперервну діяльність та надати відповідний звіт;
- проведення додаткових або розширених аудиторських процедурах, щоб аудитор міг дійти висновку про доречність

оцінки управлінським персоналом безперервності діяльності (більш надійні процедури можуть допомогти аудитору у формуванні висновків);

- внесення змін до аудиторського звіту (залежно від характеру та обставин міжнародної компанії) у вигляді: абзацу "Значна невизначеність щодо безперервності бізнесу", розширення суттєвих параграфів в аудиторському звіті.

Важливим фактором успішного існування бізнес-одиниці з різним рівнем корпоративної організації та виду діяльності є швидка реакція на події, які впливають на суспільство в цілому, а не лише в економічній сфері. При проведенні аудиту в сучасних умовах аудитор враховує увагу та очікування великої компанії не лише щодо підтвердження фінансової звітності, а й щодо перспектив діяльності в нестандартних умовах.

Список літератури:

1. BDO-Україна - URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/home-2>
2. Інсайди від CEO: як пандемія вплинула на економіку та бізнес в Україні - URL: <https://eba.com.ua/insajty-vid-seo-yak-pandemiya-vplynula-na-ekonomiku-ta-biznes-v-ukrayini/>
3. Використання спеціалістів в умовах COVID-19. URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2020/07/FINAL-COVID-19-and-Ethics-Using-Specialists-in-the-COVID-19-Environment-%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>

Даценко, Г.В., Крупельницька, І.Г. Сучасні передумови завдань з надання впевненості в міжнародному бізнесі / *Г.В. Даценко, І.Г. Крупельницька* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 71-73

СКУМЕНКО Г.В., студент, НТУ «ХПІ»

МЕЛЕНЬ О.В., к.е.н, доц., НТУ «ХПІ»

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ

Найважливішим показником ефективної діяльності підприємства у сучасних ринкових умовах господарювання є фінансовий результат. Від величини фінансового результату залежить можливість подальшого розвитку підприємства та створення відповідного запасу фінансової стійкості на ринку, який дає підприємству змогу оперативно реагувати на зміни у

ринковому середовищі. Прибуток, як кінцевий результат господарської діяльності підприємства, є мірилом її ефективності та успішності, результатом поєднання дії зовнішніх і внутрішніх чинників. Одержання прибутку є основною ціллю підприємницької діяльності, та не менш важливим є і забезпечення високого показника рентабельності господарської діяльності підприємства. Тому підвищення ефективності господарської діяльності підприємства набуває особливої уваги та актуальності.

Загальна методологія визначення економічної ефективності полягає у відношенні результату виробництва до затрачених ресурсів (витрат), тобто одержаного економічного ефекту до витрат на його досягнення. Відносними характеристиками фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства являються показники рентабельності. Вони є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку та доходу підприємства.

Показник рентабельності виступає основним критерієм ефективності роботи підприємства.

Рентабельність – це відносний рівень прибутковості бізнесу, що характеризує відношення отриманого ефекту (прибутку) до наявних або використаних ресурсів [1].

Рентабельність показує, скільки прибутку одержано на 1 грн здійснених витрат (вкладеного капіталу, використаних ресурсів). Рентабельність вимірюється за допомогою системи відносних показників, які характеризують ефективність роботи суб'єкта підприємництва в цілому, його структурних підрозділів, прибутковість різних видів діяльності, вигідність виробництва окремих видів продукції.

Ресурсні показники рентабельності дають можливість визначити прибутковість використаних ресурсів або капіталу (власного, оборотного тощо). Вони визначаються як відношення прибутку до оподаткування і чистого прибутку до вартості капіталу (активів) або їх складових. Ресурсні показники рентабельності використовуються у сфері управління капіталом і цікавлять різних суб'єктів аналізу, зокрема менеджмент підприємства – прибутковість сукупного капіталу, інвесторів і кредиторів – віддача на вкладений капітал, власників і засновників – прибутковість власного капіталу [2].

Умовою підвищення ефективності функціонування суб'єктів

підприємництва є випереджальне зростання доходів і прибутків порівняно зі зростанням витрат і капіталу.

Список літератури:

1. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. Частина II. Полтава: ПДАА, 2014. 394 с.;
2. Кобилецький В.Р. Рентабельність. Сутність та показники. Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL : <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/229-rentabelnist> (дата перегляду: 19.10.2021)

Скуменко, Г.В., Мелень, О.В. Визначення економічної ефективності діяльності підприємства на основі звіту про фінансові результати діяльності / **Г.В. Скуменко, О.В. Мелень** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 73-75

ЛЕНКО І.В., студент, НТУ «ХПІ»

КОЛЄСНІЧЕНКО А.С., к.е.н., доц. каф. БАОтГРС, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість виступає важливою структурною складовою оборотних активів суб'єкта господарювання та впливає на його фінансовий стан.

Організація аудиту та якісне його здійснення щодо визнання дебіторської заборгованості активами, організації бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, її оцінки на дату фінансової звітності є необхідною умовою для забезпечення ефективної діяльності та потребує визначення єдиної методики її проведення [1, с. 84].

Окремі питання організації та методики аудиту дебіторської заборгованості розглядаються зарубіжними та вітчизняними науковцями і практиками, серед яких слід виділити роботи: Адамса Р.А., Білухи М.Т., Кулаковської Л.П., Подмешальської Ю.В. [1], Польової Т.В. [2], Рудницького В.С. та інших. При цьому, залишається ряд аспектів, пов'язаних з документуванням процесу аудиту, удосконаленням аудиторських процедур тощо, які потребують подальшого дослідження.

Основною метою роботи, яку виконує аудитор у межах аудиторського завдання, виступає досягнення впевненості щодо наявності суттєвих викривлень у фінансовій звітності підприємства. Це дозволить аудитору висловити свою думку

відносно даного питання, зокрема, в контексті дебіторської заборгованості [3].

Аудитори зазвичай виконують аудиторські процедури щодо дебіторської заборгованості, перевіряючи такі аудиторські твердження, як достовірність, оцінка, повнота та контроль. Крім того, дебіторська заборгованість перевіряється разом з операціями з виручкою від продажу, які акумулюються на рахунку підприємства.

З огляду на всі аудиторські твердження, слід акцентувати увагу на твердженні про достовірність, яке перевіряє, чи насправді існує дебіторська заборгованість на балансі підприємства.

Подібно до інших статей активів, її існування, як правило, є головним питанням аудиту дебіторської заборгованості. Це пов'язано з тим, що дебіторська заборгованість є суттєвою категорією, і властивий їй ризик, як правило, пов'язаний з шахрайством. Для перевірки та підтвердження наявності цього активу до контрагентів надсилається акт взаєморозрахунків або лист з проханням підтвердити, чи дійсно вони заборгували таку суму компанії, яка перевіряється.

Під час аудиту дебіторської заборгованості аудитор може досягти двох цілей при виконанні завдання щодо її підтвердження: по-перше, може перевірити наявність залишків замовника; по-друге, може забезпечити правильність цих залишків.

Твердження оцінки стосується перевірки факту відображення дебіторської заборгованості в обліку, тобто фіксації на рахунках клієнта.

Твердження щодо повноти дозволяє перевірити, чи всі суми дебіторської заборгованості були відображені у бухгалтерському обліку підприємства, а відсутність повноти зазвичай призводить до заниження сум залишків за цим показником за відповідний період.

Отже, всім суб'єктам господарювання необхідно приділяти достатньо уваги для контролю над допустимим рівнем дебіторської заборгованості за певний період з метою уникнення можливості банкрутства, а проведення регулярного аудиту дебіторської заборгованості допоможе мінімізувати цей показник та буде сприяти підвищенню ефективності управління сумнівними боргами та довгостроковою дебіторською

заборгованістю.

Список літератури:

1. Подмешальська Ю.В., Максимова К.С. Удосконалення методики аудиту дебіторської заборгованості. Агросвіт. 2019. № 5. С. 83–91.
2. Польова Т.В., Тиханська І.О. Формування сучасних організаційно-методичних засад аудиту дебіторської заборгованості. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №20. С. 1026-1031.
3. Савченко В.Я. Аудит : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 322 с.

Ленко, І.В., Колесніченко, А.С. Особливості організації та методики проведення аудиту дебіторської заборгованості / **І.В. Ленко, А.С. Колесніченко** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 75-77

СТРОКОВ Є.М., к.е.н., доц., каф. бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи, НТУ «ХПІ»

BAS ERP: АВТОМАТИЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Автоматизації бізнес-процесів на підприємстві – це вже давно життєва необхідність для будь-якого підприємства, оскільки ефективність та гнучкість в управлінні підприємством дозволяють забезпечити високі результати діяльності. Тому вибір програмного забезпечення – це дуже відповідальний етап, оскільки саме воно буде полягати у базисі побудови всіх робочих процесів.

Найбільш розповсюдженим рішенням на території України отримали програмні продукти компанії 1С. А саме в контексті нашого дослідження - 1С: Підприємство. Але, останнім часом на ринку України з'явилося ряд нових рішень для автоматизації бізнесу, зокрема лінійка продукції BAS.

Як лінійка 1С: Підприємство, так і BAS розроблялись з врахуванням особливостей України, мають подібний функціонал та інтерфейс.

І, якщо розглядаючи виключно бухгалтерські продукти, можна побудувати ланцюг розвитку та заміни програмних продуктів: 1С: Бухгалтерія 1.2 (який вже знято з підтримки) – 1С: Бухгалтерія 2.0 – BAS Бухгалтерія 2.1, то BAS ERP, це не просто новий продукт, який прийшов на заміну 1С: Управління виробничим підприємством. BAS ERP має значно оновлений функціонал, що включає як нові можливості, так і удосконалені та поглиблені вже існуючі.

До конкурентних переваг BAS ERP можна віднести:

- підтримка «хмарних» технологій та можливість роботи на

мобільних пристроях;

- значна кількість вже існуючих додаткових модулів, що розширюють можливості системи ((PDM, EAM, PMO, ITIL, CRM, MDM, WMS, TMS, BSC, ECM, CPM, ESB, GIS, та інші);
- мультиплатформеність;
- гнучке налаштування та підтримка відкритого ПЗ;
- вартість придбання та володіння значно нижча за конкурентів.

До ключових функціональних можливостей BAS ERP можна віднести:

- бюджетування;
- моніторинг та аналіз показників діяльності підприємства;
- управління виробництвом;
- управління витратами та розрахунок собівартості;
- управління фінансами;
- бухгалтерський та податковий облік;
- управління взаємовідносинами з клієнтами;
- управління продажами;
- управління персоналом та розрахунок заробітної плати;
- управління складом та запасами;
- організація ремонтної діяльності;
- управління закупівлями;
- можливість спільного використання з BAS:

Документообіг Корп.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що BAS ERP – це інноваційне рішення, яке дозволить побудувати на підприємстві комплексну інформаційну систему управління, з урахуванням багатoproфільної діяльності та орієнтоване на великий і середній бізнес.

Строков, Є.М. BAS ERP: автоматизація бізнес-процесів / **Є.М. Строков** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 77-78

СЕКЦІЯ 5 – АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

СИТНИКОВА А.Д., студент

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Останні п'ять років значно посилилися тренди цифрової HR-трансформації. У практиці HR українських компаній мають місце і перспективні цифрові технології, що дозволяють знаходити та інтегрувати у підприємницьку діяльність кадри високої кваліфікації, ліквідує найпростіші процедури, що прийшли до нас із минулих часів[5]. Виходячи з цього, цифрова реальність змушує нас створювати умови щодо адаптації та розвитку кандидатів на вакансії до майбутніх змін. У цьому процесі ключова роль приділяється HR-менеджерам.

У процесі подальшого розвитку цифрової економіки з кожним роком підвищуватимуться вимоги до HR-менеджерів, знімаючи з них частину роботи та передаючи її інформаційним системам. Також слід зазначити, що Big-data внесе зміни у використанні інформації HR-відділами, що призведе до розвитку у персоналу нових компетенцій. У цих умовах необхідно звернути увагу на якість комунікацій та психологічний стан співробітників. У зв'язку з цим потрібно розвивати компетенції з управління змінами у внутрішньому середовищі [1] (Voroday, 2017). Цифрова економіка у програмі Україні представлена трьома блоками:

- Галузі економіки та ринки, де взаємодіють постачальники та споживачі;
- Технології та платформи, на яких формуються компетенції;
- Середовище, що створює сприятливі умови для розвитку сучасних технологій та платформ.

Грамотний вибір кандидата на вакансію – ключовий фактор якісної трудової діяльності. Для служб HR перевірка навичок та знань кандидатів завжди була основною проблемою. Тому за сучасних умов актуальним стало використання передових методів підбору персоналу. Наприклад, компанія HH (HeadHunter) стала

успішніше функціонувати завдяки цифровим сервісам, докоривши процеси прийому працювати. Вона використовує сучасні способи оцінки особистісних та професійних якостей за допомогою онлайн-тестування. Традиційно первинну інформацію про претендента беруть із резюме. Якщо резюме відповідає вимогам, то наступним етапом може бути онлайн тестування. Основна функція тестів – це дозволити доступ до вакантної посади лише певному колу осіб, які відповідають кваліфікаційним вимогам. На цьому етапі є не менш важливим виявлення мотивації кандидата на вакансію. Такі функції в системі управління, як аналіз облік та зберігання поточної інформації, також є важливими.

Застосування ІТ-технологій можливе у багатьох напрямках. Їх можна поділити на кілька підгруп. Перша пов'язана з інноваційними засобами використання інформації, друга – з управлінням фінансами, і третя – з управлінням відносинами.

Інноваційні засоби використання інформації

Побудова та розвиток підприємництва на інформації. Величезні масиви даних, зібрані з різних місць Інтернету, – це матеріал, який можна використовувати для ведення нових форм бізнесу з урахуванням інформаційних технологій.

Розвиток наукового підходу у сфері управління. Мережа Інтернет та програмні продукти, що підвищують продуктивність праці, значно полегшують роботу співробітників офісу та допомагають менеджерам різних рівнів обробляти масштабніші обсяги інформації для прийняття зважених рішень.

Управління фінансами

Більше масштабне використання автоматизованих систем. Органи державної влади та підприємницькі структури впровадили системи, що дозволили автоматизувати низку процесів та завдань. Серед використовуваних нині можна назвати такі: управління ланцюгами поставок, планування персоналу, клієнтські бази даних, сайти компаній, і т.д. У процесі розвитку ці системи стали суміснішими, оскільки інформація для бізнесу має певний формат. Необхідно відзначити, що важливими є методи об'єднання даних для автоматизації інших областей діяльності. На превеликий жаль, у деяких підприємницьких структурах залишається багато дублюючих процесів, які досі не автоматизовані. Це з повільним розвитком інформаційних технологій у окремих регіонах. Розвиток автоматизованих систем є вигідним для вкладення інвестицій та

дозволяє докорити процес доставки товару та скоротити витрати. Якщо споживачеві це не зручно, розвивати цю систему не варто. Важливо вибрати правильний баланс між задоволеністю клієнта та прибутком підприємства.

Якісне використання інфраструктури. Цифрова економіка дає можливість підприємницьким структурам ефективніше використовувати кошти завдяки поділу їх у компоненти. ІТ-технології дозволяють автоматизувати багато процесів та сприяють підвищенню ефективності систем планування та розподілу наявних потужностей. Характерним прикладом такого ведення бізнесу може стати віртуальний мобільний оператор. Підприємницькі структури надають послуги без дротового зв'язку, не вкладаючи кошти у створення мереж інфраструктури. Безперечно, якісне використання інфраструктури може бути не лише у віртуальному просторі. Можна взяти вже сьогодні дорогу річ напрокат, не купуючи її. Такий розвиток є дуже привабливим із погляду пропозиції. Воно дає можливість великим підприємствам та офісам максимально завантажувати потужності. Підприємницькі структури, щонадають свої потужності, мають бути готовими до спірних ситуацій у межах перевищення попиту над пропозицією.

Управління відносинами

Залучення споживачів до креативних розробок. Споживачі разом із компаніями беруть участь у створенні благ. Яскравим прикладом цього є інтернет-енциклопедія "Вікіпедія". Це можна розглядати із погляду послуги, і з точки зору товару. При цьому різниця полягає у співпраці з партнерами та споживачами. Відмінності у специфіці економічної взаємодії, а й у його масштабі. Мережа Інтернет у міру свого розвитку перетворюється на ширшу платформу. Більшість споживачів готові вступати в контакт у режимі онлайн. Підприємницькі структури можуть використовувати цю тенденцію для отримання економічних вигод.

Список літератури:

1. Жигулін К. Розвиток системи стимулювання персоналу на промисловому підприємстві / К. Жигулін // Кадровик. Кадровий менеджмент (управління персоналом). - 2012. - N 12. - С. 90-99;
2. Коханов, Є. Ф. Робота з персоналом / Є. Ф. Коханов. - М.: ДАУ, 2012. - 550 с.;
3. Казанцева М. Розвиток трудового потенціалу організації з урахуванням управління інтелектуальним капіталом / М. Казанцева, У. Батарейний // Кадровик. Кадровий менеджмент (управління персоналом). - 2013. - N 2. - С. 76-81;
4. Кирилов Л. Як змусити співробітників «горіти» на роботі / Л. Кирилов //

Управління персоналом. – 2012. – № 6. – С. 52;

5. Мансуров Р. Як вчасно укомплектувати штат кваліфікованими кадрами /Р. Мансуров// Кадровик. Рекрутинг для кадровика. - 2011. - N 12. -С. 199-203.

Ситникова, А.Д. Особливості кадрового забезпечення в умовах цифровізації / **А.Д. Ситникова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 79-82

KOLOCHKO K., undergraduate of the department of business, trade and products expertise

SERGIENKO O. (Ms.), Doctor of Economic Sciences, Professor Department of Business, Trade and Products Expertise

EFFECTIVE WAYS TO MOTIVATE SMALL BUSINESS PERSONNEL

Small businesses often lose out on attractiveness to corporations. This greatly affects the motivation of employees. Entrepreneurs usually cannot offer voluntary health insurance, office lunch subsidies, or corporate transportation to staff. Multimillion-dollar corporate parties are also not affordable. And the salary in such organizations in most cases cannot compete with the rates in large business.

The relevance of this study is that today a fairly large number of small businesses are closed from a lack of personnel, since many prefer to work in large companies where there is stability and assistance in health insurance, paid vacations and much more. Proper motivation management could help small business owners grow their businesses and reduce the rate of business closings after one to three years of operation.

There are five ways that are suitable for small businesses.

The first way is the location. Allow employees, if their activity allows it, to work remotely part time or constantly. The work hours can also be easily moved. This is especially convenient for companies whose business is related to Internet technologies. There are also quite original cases when almost the entire office moves and works remotely. For example, the well-known air ticket aggregator Aviasales moved its head office to Thailand a few years ago. Most of the employees have moved to Phuket. However, part of the team remained in Russia to work remotely [3].

The second way is to show an example of working on yourself. You can mentor employees as much as you want with stories about the ideal work day and efficiency. But you should at least sometimes show all this by your example. Swap places with your subordinates, for example, for one day. So you will not only show them the whole theory by personal example, but you yourself will feel what

problems there are in the workflow [2]. One of the users of the PlanFact service, the successful Dodo pizza franchisee Vladimir Goretsky, and his top managers motivate their employees in the following way: they periodically get up at the checkout and are engaged in delivering hot pizza, while ordinary employees go to barbecue at this time.

The third way is extra time off. An excellent non-financial incentive for a well-implemented project can be an additional (paid) day off or even a vacation. Motivate your employees to have fun! So the company does not lose anything, and even wins, because it gives a talented person an opportunity to take a break, collect his thoughts and, as a result, become even more effective.

Experience and self-realization are invaluable and also the fourth effective way. It's nice that there is a huge number of employees who pursue not only and not so much material goals. The family atmosphere is the most important and rightfully belongs to the fifth way.

Most employees in small organizations value their company precisely for the warm family atmosphere and would never trade it for monotonous insensitive corporate open spaces. Big salaries will not play a role here. In addition to professional qualities, it is worth paying special attention to conflict-freeness and decency [1].

Corporate parties and traditions should not be neglected. Even if the organization has no budget for it. Go out to barbecues in the summer, give the ladies flowers on March 8, periodically hang a portrait of the best employee - such methods of working with moods will not require a lot of money and will bring joy to the team.

References:

- 1.** Adashev A.U. Motivation of personnel as a function of management / A.U. Adashev, H. O. Arslonov // *Mirovaya nauka*. – 2019. – № 1(22). – p. 34-37;
- 2.** Gornostaleva, M.E. Motivation of the personnel of the organization on the basis of improvement of remuneration / M.E. Gornostaleva / *Synergy of Sciences*. – 2020. – № 54. – p. 379-392;
- 3.** Kochanova, A.A. Sovremennaya praktika motivatsii personela / A.A. Kochanova / *Ekonomika i socov*. – 2020. – № 12-1(79). – p. 663-666.

Kolochko, K., Sergienko, O. Effective ways to motivate small business personnel / *K. Kolochko, O. Sergienko* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 82-84

ВАСИЛЬЄВА А.В., студент, НТУ «ХПІ»

ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Нова глобальна економіка 21-го століття істотно змінила економічний, соціальний, освітній та політичний ландшафт. Глобалізація розтопила національні кордони, вільна торгівля посилила економічну інтеграцію, а інформаційно-комунікаційна революція зробила географію та час неактуальними. Тобто, з одного боку, існує відкритий ринок для компаній, щоб шукати нових працівників, з іншого боку, для співробітників широкий вибір варіантів для роботи. Але такі типи відкритого та глобалізованого ринку ставлять фірми перед проблемами, що виникають у провідній сфері людських ресурсів.

Персонал є головною ланкою виробничого процесу на підприємстві. Якими б не були новітні технології, інноваційні ідеї, вони ніколи не будуть ефективними, приносити максимальну користь без високоефективної роботи, належної підготовки і кваліфікації людських ресурсів [1]. Оскільки компанія розширюється, вплив глобалізації на процедури управління персоналом поширяться на поточних працівників, а також на нових співробітників.

Тому для підвищення продуктивності необхідно активно розвивати людський капітал. Метою дослідження є вивчення проблем управління персоналом підприємств в умовах глобалізації та обґрунтування організаційно-управлінських заходів щодо їхнього вирішення.

Сьогодні менеджерам з персоналу не потрібно покладатися на обмежений ринок, щоб знайти потрібних співробітників, необхідних для вирішення проблем, адже сьогодні вони можуть наймати співробітників з усього світу. Майбутній успіх будь-якої організації залежить від здатності керувати працівниками, які можуть привнести в їх роботу інноваційні ідеї, перспективи та

погляди. Таким чином, менеджер з персоналу повинен бути уважним, проходити тренінги з управління людськими ресурсами, орієнтовані на культуру, щоб розширити свої здібності мотивувати групу професіоналів, які мають високу кваліфікацію, але культурно різноманітні.

Управління людськими ресурсами включає: проектування та аналіз роботи; планування робочої сили; навчання та розвиток; управління продуктивністю; компенсації та пільги; правові питання.

Існує багато досліджень, які вивчають нові тенденції в управлінні людськими ресурсами. Глобалізація стала бізнес-стратегією, оскільки підприємства конкурують за споживачів через кордони.

Відділу кадрів потрібно буде посилити підтримку своїх нинішніх співробітників, коли вони переходять за кордон на нові посади. Потрібна допомога з отриманням віз, дозволами на роботу та житлом, а також навчання з культурних питань і, можливо, вивчення мови. Необхідно також придбати та розвивати нові місцеві таланти. Здатність компанії вийти на нові ринки залежатиме від її здатності заповнювати потреби кваліфікованими працівниками.

Управління в умовах різних культур передбачає вивчення поведінки індивідів в організаціях в усьому світі [2]. Культурні відмінності за міжнародними кордонами створюють проблеми з управлінням для менеджерів з персоналу і вимагають узгодження практики управління персоналом з підтримкою керівництва. Одним із методів, який менеджери з персоналу можуть використовувати для вирішення та подолання потенційних проблем управління, є спроба глибшого розуміння культури, індивідуальної культурної компетентності та міжкультурної компетентності.

Компенсація та пільги. Сфери компенсації, які мотивують та утримують працівників у різних країнах, відрізняються також через культурні відмінності та місцеві умови. Крім того, стратегічне вирівнювання заробітної плати в глобальних організаціях є складним завданням через відмінності в очікуваннях працівників та уявленнях про справедливість оплати праці [3].

На глобальну експансію також впливає різне податкове та трудове законодавство. Відділи кадрів повинні бути готові мати справу з різними податковими ставками, вимогами до пільг або

трудовими та екологічними нормами. Ці вимоги можуть бути доповненням або навіть суперечити поточній корпоративній політиці, тому необхідні коригування для забезпечення відповідності місцевим органам влади. Менеджери з персоналу повинні стати експертами з питань, які стосуються не лише їхньої галузі, але й бути в курсі проблем та політики уряду в країнах, у яких зараз працює їхня компанія.

Отже, важливо, щоб підприємства не лише ознайомилися з місцевими способами ведення бізнесу та розуміли потреби місцевих споживачів, а й розвивали глобальне мислення серед своїх співробітників. Людські ресурси повинні відігравати роль і відповідальність у веденні організації до відкритості культурному різноманіттю.

Для кращого вивчення кадрів на підприємстві, відділи з управління персоналом глобальних компаній повинні збирати дані про такі фактори, як співробітники, звільнення та наймання, компенсації та пільги, етнічні, гендерні, культурні та національні відмінності. Застосовуючи передові аналітичні методи до даних, спеціалісти отримують уявлення про бізнес, зможуть спрогнозувати зміни та прийняти обґрунтовані рішення на операційному та стратегічному рівнях.

Список літератури:

1. Гризовська Л.О. Актуальні проблеми управління розвитком персоналу на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_2/192-196.pdf;
2. Приятельчук О.А. Вплив глобалізації на управління персоналом в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <https://doi.org/10.32782/easterneurope.24-5>;
3. Mariana Dubravskaa ,Emilia Solankovab Recent Trends in Human Resources Management in Selected Industry in Slovakia and the Czech Republic [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115009247>.

Васільсва, А.В. Тенденції управління персоналом в умовах глобалізації / **А.В. Васільсва** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 84-86

ЮР'ЄВА І.А., к.е.н, доц., НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ

Раціональною вважається така організація праці, яка,

ґрунтуючись на досягненнях науки і техніки, дозволяє поєднати техніку і людей у єдиному виробничому процесі і за найменших витрат матеріальних і трудових ресурсів одержати найкращі результати, домагаючись при цьому підвищення продуктивності праці та збереження здоров'я. Раціональна організація праці передбачає науково обґрунтовані зміни на основі досягнень науки, техніки і передового досвіду, накопиченого в даній галузі виробництва та інших галузях народного господарства, і повинна сприяти підвищенню якості продукції, культури обслуговування, ефективності виробництва і рентабельності підприємства. Як і в інших галузях економіки, раціональна організація праці в господарстві повинна вирішити три основних завдання: економічне, психофізіологічне і соціальне. Вирішення економічного завдання передбачає найбільш повне використання техніки, матеріалів, сировини, забезпечує підвищення ефективності виробництва і праці. При вирішенні економічних завдань особливого значення набувають технічне оснащення підприємств, комплексна механізація технологічних процесів, скорочення втрат робочого часу, більш раціональне використання робочої сили з урахуванням кваліфікації і повноти завантаження працівників, застосування прогресивних форм обслуговування. Вирішення психофізіологічних завдань передбачає створення на підприємстві найбільш сприятливих умов праці, що сприяють збереженню здоров'я працівників, зниженню стомлюваності і підвищенню працездатності. Вирішення соціального завдання забезпечує всебічний розвиток людини, сприяє перетворенню праці в життєву необхідність, виховує у працівника відповідальність за результати своєї праці. Ці завдання пов'язані між собою і повинні вирішуватися в комплексі. Без вирішення психофізіологічних і соціальних завдань не будуть вирішені економічно. Завдання і зміст раціональної організації визначають такі основні напрями: розробка і впровадження раціональних форм поділу і кооперації праці; удосконалення організації та обслуговування робочих місць; впровадження передових прийомів і методів праці; поліпшення умов праці; підготовка і підвищення кваліфікації кадрів; раціоналізація режимів праці і відпочинку; зміцнення дисципліни праці; удосконалення нормування праці.

Напрямом організації роботи: розробка раціональних форм розподілу і кооперації роботи. Одним із головних напрямів організації роботи є розробка раціональних форм її розподілу і

кооперації, які б якнайкраще відповідали сучасній техніці, культурному і технічному рівню працівників. Розподіл роботи усередині підприємств може бути функціональним, технологічним, поопераційним. У зв'язку з тим, що на підприємствах господарства одночасно здійснюються функції по приготуванню продукції, її реалізації та організації споживання, структура штату підприємств включає групи працівників виробництва, адміністративно-обслуговуючого персоналу. Технологічний розподіл праці здійснюється залежно від характеру виробничого процесу. На підприємствах господарства ступінь диференціації технологічних процесів може бути більший або менший залежно від конкретних організаційно-технічних умов, потужності підприємства. При технологічному розподілі роботи залежно від складності виконуваних операцій використовується кваліфікаційний розподіл, коли роботи певної складності, точності і відповідальності розподіляються між працівниками залежно від рівня кваліфікації. Так, працівники високої кваліфікації виконують більш складні операції, що потребують певних навичок, менш складні виконують працівники нижчої кваліфікації.

Список літератури

1. Портна О.В., Єршова Н.Ю., Юр'єва І.А. Антикризове управління підприємством / Єршова Н.Ю., Портна О.В // Уклад. Єршова Н.Ю., Портна , І.А. Юр'єва. – Львів: видавництво “Магнолія”, 2019. – 209 с. – Укр. мовою

Юр'єва, І.А. Основні проблеми організації праці на виробництві / **І.А. Юр'єва** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 86-88

СТРИГУЛЬ Л.С., к.е.н., доц. каф. бізнес-аналітики, обліку та готельно-ресторанної справи, НТУ «ХПІ»

МІТРОНІЧЕВА Н.С., студент, НТУ «ХПІ»

СТРИГУЛЬ А.А., студент, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ринкові перетворення вітчизняної економіки супроводжуються значними негативними соціально-економічними

наслідками, такими як зростання безробіття та зменшення рівня зайнятості населення. В таких умовах особливої актуальності та гостроти набуває проблематика реформування якісної та ефективної системи управління зайнятістю населення, яка повинна бути адекватною викликам сучасності та стати запорукою підґрунтя соціально орієнтованої ринкової економіки для розвитку продуктивних сил України та її регіонів.

Проблематикою ролі держави в сфері подолання безробіття населення займались у своїх наукових працях науковці: М.В. Семикіна, А.С. Пасека [1], О.В. Швець [2], Г.М. Юрчик, М.М. Човпило М.М. [3] та багато інших. Разом з тим, необхідно аналізувати сучасний стан рівня безробіття та зайнятості населення та результати діяльності державної служби зайнятості, проблеми реалізації перспективного світового досвіду в сучасних умовах розвитку науки в її нерозривному взаємозв'язку з економічними реаліями суб'єктів господарювання.

Співвідношення вакансій та чисельності безробітних за професійними групами Харківського регіону, наведені на рис. 1 свідчать про значний дефіцит вакансій за всіма позиціями, тобто державі потрібно працювати у напрямку розширення робочих місць для появи більшої кількості пропозицій на ринку праці. Лише статистичне вимірювання існуючої ситуації не змінить та не покращить існуючий стан безробіття в країні.

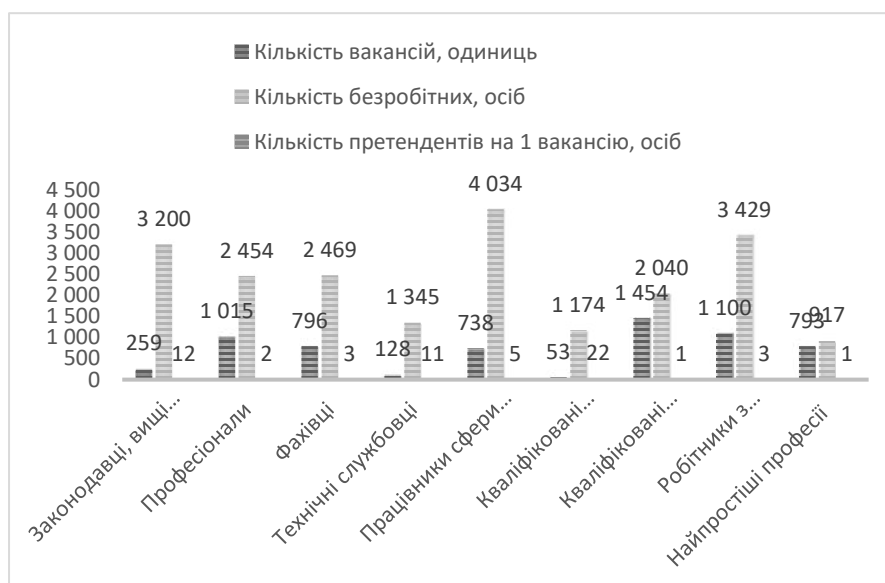

Рис. 1 – Кількість вакансій та чисельність безробітних за професійними групами станом на 1 серпня 2020 року, Харківська область

Примітка: (Побудовано автором на основі даних Держкомстату України) [4]

Доцільно розробити напрямки запровадження системи тайм-менеджменту, який потребує додаткових знань та умінь персоналу: необхідно запровадити систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів на принципах професійної компетенції. Необхідно також обов'язкове запровадження електронних інформаційних та автоматизованих систем для розширення потенціалу між професійної мобільності кадрів, використання сучасних соціально-технічних засобів для інституалізації переходу від жорсткої класифікації професій до впровадження гнучкої системи підготовки та перепідготовки кадрів.

Список літератури:

1. Семикіна М.В., Пасека А.С. Ринок праці України: тенденції та особливості розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 5. Т.1. С. 165-170;
2. Швець О.В. Безробіття в Україні: причинно-наслідковий вектор дослідження. *Вісник*. № 2. 2019. С. 190-198;
3. Юрчик Г.М. Човпило М.М. Тенденції та напрями подолання безробіття в Україні. *Вісник НУВГП*. - 2018. - Вип. 3. - С. 226-236. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnugpr_ekon_2018_3_24 (дата звернення: 02.10.2021);
4. Сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2021)

Стригуль, Л.С., Мітронічева, Н.С., Стригуль, А.А. Проблеми регулювання ринку праці харківського регіону та напрямки їх вирішення / **Л.С. Стригуль, Н.С. Мітронічева, А.А. Стригуль** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 88-90

ПАНТЕЛЄВ М.С., к.т.н., доц., каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

КУРОПАТА Ю.Д., студент, НТУ «ХПІ»

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток трудових ресурсів є найважливішою умовою успішного функціонування будь-якої організації.

У сучасний час під впливом глобалізації, розвитком інформаційних технологій все більше зростає конкуренція, що в свою чергу позбавляє можливості організації швидше і дешевше конкурентів створювати нові стратегічні ресурси, використовувати їх та одержувати стабільний прибуток протягом тривалого часу.

Корпоративна культура є найважливішим складником стратегічних ресурсів в управлінні персоналом і впливає на діяльність підприємства загалом, тому сучасні суб'єкти господарювання мають створювати та розвивати власну корпоративну систему управління [1].

Корпоративна культура в організації створюється під впливом культури суспільства, в якій вона існує.

Для того щоб у колективі підприємства був сприятливий психологічний клімат, варто брати до уваги поведінку працівників під час зборів, адаптацію працівників до нових умов, неформальні стосунки між працівниками, зовнішній вигляд працівників.

Створення дієвої корпоративної культури, яка буде позитивно впливати на розвиток підприємства, потребує виконання певних завдань:

- чітко та правильно сформулювати стратегію підприємства, щодо цілей та цінностей, норм та правил поведінки;
- визначити позитивні та негативні цінності корпоративної культури. Проаналізувати наскільки корпоративна культура відповідає обраній стратегії розвитку підприємства;
- для створення необхідних цінностей організації необхідно зробити план заходів які будуть на це спрямовані;
- потрібно усунути всі негативні чинники корпоративної культури, які заважають реалізації обраної стратегії;
- оцінити та визначити успішність впливу обраної стратегії на корпоративну культуру.

Внести зміни при необхідності.

Управлінці з персоналу успішних компанії впевнені, що саме працівники стають головним фактором при якому досягаються будь-які цілі підприємства.

Тому успіх компанії напряму залежить від рівня мотивації персоналу, клімату який склався між колегами та вміння взаємодіяти з клієнтами [2].

Корпоративна культура складає собою складну систему, яка виконує досить важливі функції, такі як:

- Мотивує працівників організації продуктивно працювати в інтересах підприємства, йти до загальних цілей та інше.
- Інтегрує всі підрозділи компанії для об'єднання сил у досягненні поставлених цілей.
- Від якісно створеної корпоративної культури та її рівня залежить створення позитивного іміджу компанії.

- Виконує консолідуючу функцію, тобто інтереси керівництва та підлеглих ставить на рівні однаково важливих та значущих.

- Сприяє впровадженню інновацій та можливості йти на ризик для того, щоб вижити та розвиватися в умовах жорстокої конкуренції, яка існує в сучасній ринковій економіці [1].

Менеджери підприємства є головними носіями корпоративної культури, адже вони мають більше для цього можливостей ніж працівники, можуть продемонструвати норми культури.

Таким чином можна сказати, що корпоративна культура підприємства це прийняті норми та правила поведінки по відношенню до клієнтів та партнерів, культура міжособових стосунків.

Саме від неї залежить імідж компанії та ефективність її діяльності.

Список літератури:

1. *Hutsaliuk O, Yaroshevska O, Shmatko N, Kulko-Labyntseva I and Navolokina A* 2020 Stakeholder approach to selecting enterprise-bank interaction strategies Problems and Perspectives in Management 18 42-55;

2. *Лепейко Т.І., Шматько Н.М.* Особливості прояву синергетичних ефектів в українській економіці. Бізнес Інформ=Business Inform, 2012. No 11. С. 6–8;

3. *Шматько Н. М.* Бізнес-комунікації і бізнес-культура підприємництва у міжнародному туризмі / Н. М. Шматько [та ін.] // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 24 (1323). С. 101-105;

4. *Пантелеев М. С.* Формування механізму стратегічного управління потенціалом підприємства / М. С. Пантелеев, Н. М. Шматько // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2013. - Вип. 41. С. 209-215.

Пантелеев, М.С., Куропата, Ю.Д. Завдання та функції корпоративної культури в системі управління персоналом підприємства / **М.С. Пантелеев, Ю.Д. Куропата** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 90-92

ПАНТЕЛЄЄВ М.С., к.т.н., доц., каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

ШЛЯХОВА Н.С., студент, НТУ «ХПІ»

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах існування підприємств всіх форм власності,

при тому, що вони існують в умовах диджиталізації та інформатизації та при переході до роботи підприємств в індустрію 4.0 але, все ж таки без людей та людського капіталу працювати підприємства ще не навчались.

Таким чином робітники організації стають складовою частиною певних ресурсів організації, які необхідні для реалізації стратегічної мети підприємства, цілей та завдань організації.

Тому за суттю управління персоналом пропонуємо розуміти як різновид управління. Особливістю цього управління є те, що об'єктом управління виступає персонал підприємства, а суб'єктом – орган управління персоналом підприємства. А вплив суб'єкта на об'єкт відбуватиметься шляхом застосування засобів, методів та інструментів управління. На основі узагальнення наукової літератури щодо сутності та структури управління персоналом підприємства, вважаємо за доцільне побудувати її у вигляді візуалізованої моделі [1].

Зобразимо модель на рисунку 1.

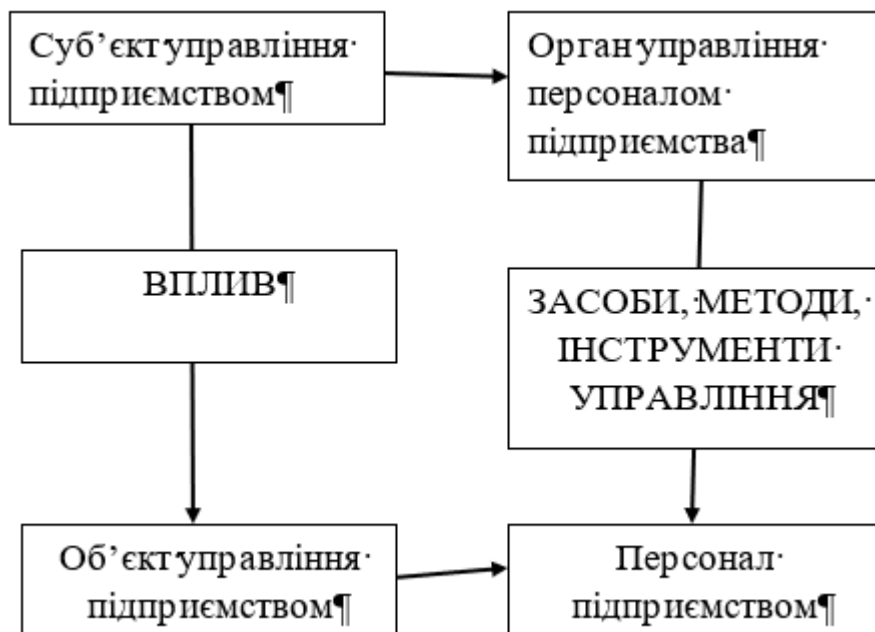

Рис. 1 – Візуалізована модель управління персоналом підприємства

Для того щоб ми змогли бiш детально з'ясувати та розкрити поняття управління персоналом, ми звернулись до науковцiй-економiстiв [5].

Таким чином, Новiкова М.М. та Мажник Л.О. вважають, що управління персоналом, це дiяльнiсть, що спрямована на

досягнення найбільш ефективного використання працівників для досягнення цілей підприємства та особистісних цілей [2].

У той же час, Янковська Л.А. розглядає управління персоналом, як укупності методів, способів і форм управління персоналом з метою забезпечення виробничих і невиробничих структур працівниками необхідних професій, спеціальностей і кваліфікацій, а також управління людськими відносинами у процесі виробництва [3].

Продіус О.І., Лобінцева В.В. підводячи ітоги розглянутих понять підкреслюють, що умовно ці підходи можна розділити на наступні категорії [4]:

- діяльнісний підхід,
- процесний підхід,
- комплексний підхід,
- системний підхід.

На основі досліджених підходів, можемо дати власне визначення.

На їх думку [4], управління персоналом – це комплексна система адміністративно-управлінських, правових, організаційно-економічних і особистісних факторів, способів, методів впливу на персонал задля підвищення ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості підприємств.

Щоб підвищити ефективність управління персоналом необхідно:

- забезпечити обґрунтоване планування, підбір й залучення персоналу, впровадити ефективний організаційно-економічний механізм забезпечення кваліфікованим персоналом;
- оптимізувати систему мотивації персоналу, забезпечити зростання сукупних доходів співробітників, забезпечити раціональне співвідношення між ефективністю й результативністю співробітників і витратами;
- сприяти розвитку ефективної системи оцінки персоналу,
- розробити й впровадити стандарти оцінки професійних знань і навичок;
- сформулювати ефективну систему розвитку персоналу, провести моніторинг потреб у навчанні, розробити випереджальні програми навчання з використанням сучасних технологій [4].

Список літератури:

1. *Тарнавський М.І.* Економічне оцінювання та побудова органів управління персоналом підприємства. дис. на здобуття ступ. канд. ек. наук. Львів. 2018. 233 с.;

2. *Новікова М.М.* Технологія управління персоналом: теоретичні та методичні аспекти / М.М. Новікова, Л.О. Мажник. – Харків: ХНАМГ, 2016. – 215 с.;
3. *Янковська Л.А.* Управління підготовкою та перепідготовкою працівників промислового підприємства в системі менеджменту персоналу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.06.02 / Янковська Л.А. – Львів, 2008. – 20 с.;
4. *Продіус О.І., Лобінцева В.В.* Шляхи підвищення ефективності управління персоналом на підприємстві. Економіка. № 4(50), 2020, С. 57-65;
5. *Gontareva, I., Babenko, V., Shmatko, N., & Pawliszczy, D.* (2021). Correlation of income inequality and entrepreneurial activity. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14(1), 51–56. <https://doi.org/10.22094/JOIE.2020.677815>

Пантелєєв, М.С., Шляхова, Н.С. Завдання та функції корпоративної культури в системі управління персоналом підприємства / **М.С. Пантелєєв, Н.С. Шляхова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 92-95

СЕКЦІЯ 6 – УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ТА СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

ЧЕРКАЩЕНКО А.В., студент, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

ГАДЕЦЬКА З.М., к.т.н, доц. каф. моделювання економіки і бізнесу, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні геоекономічні зміни світу зумовляють необхідність впровадження нових методів та способів управління бізнесом, які б забезпечували швидке реагування на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

На сьогоднішні організаційна будова більшості суб'єктів господарювання ґрунтується на функціональному підході Ф. Тейлора. Основні принципи цього підходу базуються на розмежуванні розумової та фізичної діяльності працівників, а ініціативність не підтримується. Такі функціональні структури управління провокують відособленість функціональних підрозділів та низький рівень їх комунікації внаслідок ієрархічного способу передачі інформації.

Тому постає питання про впровадження прогресивнішого способу управління підприємством. Одним із таких є процесний підхід. Цей термін був введений Дж. Харінгтоном під час дослідження теоретичних аспектів поліпшення бізнес-процесів [2]. Структура управління підприємством, яка ґрунтується на процесному підході, спрямована на безперервне вдосконалення якості кінцевого продукту задля задоволення потреб споживачів.

Процесний підхід до управління бізнесом розглядає підприємство як сукупність взаємопов'язаних процесів, ефективність функціонування яких визначає конкурентоспроможність бізнесу.

М. Хаммер та Дж. Чампі, які висунули термін «процесне підприємство» зазначають, що бізнес-процес складається зі входу (початок процесу), певної кількості етапів діяльності та виходу (продукту) [2].

М.Робсон, Ф.Уллах розглядали бізнес-процес як потік роботи,

яка переходить від одного працівника до іншого. Бізнес-процеси існують на різних рівнях. Вони мають початок, сукупність кроків основної роботи та кінець [3].

Отже, бізнес-процес – це множина повторюваних функцій, які трансформують вхідні ресурси в кінцевий продукт чи послугу, які споживаються на ринку, рис. 1.

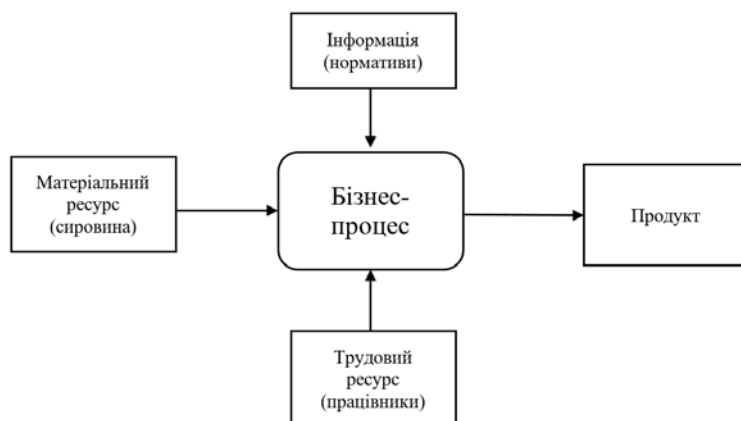

Рис. 1 – Інтерпретація бізнес-процесу на підприємстві

Таким чином, вхідними потоками бізнес-процесу є матеріальні, трудові ресурси та інформація. Вихідний потік – це результат трансформації вхідних потоків, тобто готовий продукт.

Кожне підприємство має близько двадцяти основних бізнес-процесів, виконання яких впливає на конкурентоспроможність на ринку. Загальна ж їх кількість може досягати кількох сотень.

Виділяють чотири види бізнес-процесів:

- основні бізнес-процеси – процеси, які орієнтовані на виготовлення товарів чи послуг задля задоволення потреб клієнтів.

- забезпечуючі бізнес-процеси – допоміжні бізнес-процеси, які забезпечують виконання основних.

- управлінські бізнес-процеси – сукупність функцій менеджменту на рівні окремих бізнес-процесів чи бізнес-системи в цілому.

- бізнес-процеси розвитку – процеси впровадження новизни, інновацій, тощо [4].

Отже, процесний підхід управління підприємством розглядає діяльність суб'єктів господарювання як сукупність взаємопов'язаних бізнес-процесів. Управління здійснюється на рівні кожного бізнес-процесу або всієї бізнес-системи. Це дає змогу персоналу чітко розуміти сутність своєї роботи, очікувану

якість та терміни виконання. Така організаційна система підвищує ефективність управління підприємством та посилює його конкурентоспроможність.

Список літератури

1. Харрингтон Дж. Совершенство управления процессами. М.: Стандарты и качество, 2007. 194 с.;
2. Хаммер М., Чампи Дж. Реинжиниринг корпорации. Манифест революции в бизнесе. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2007. 288 с.;
3. Робсон М., Уллах М. Практическое руководство по реинжинирингу бизнес-процессов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 222 с.;
4. Демиденко В.В. Управління бізнес-процесами як складова процесного підходу до управління підприємством / В.В. Демиденко // Ефективна економіка. - №11. - 2015.

Черкащенко, А.В., Гадецька, З.М. Процесний підхід до управління підприємством / **А.В. Черкащенко, З.М. Гадецька** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 96-98

НИКОЛАЄВА О.Г., к.фіз.-мат.н., доц. каф. економічної кібернетики і прикладної економіки, ХНУ імені В.Н. Каразіна
ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ І.О., студент, ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ЗАСОБИ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПАНІЇ SAS ДЛЯ ОБРОБЛЕННЯ КЛІНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Наслідки негативного впливу пандемії COVID-19 на світову економіку актуалізують дослідження і розроблення програмних застосунків щодо опрацювання великих масивів статистичних даних в галузі фармацевтики і медицини. Метою даної роботи є опис програмних продуктів компанії SAS, які реалізують статистичну підтримку медичних досліджень.

Компанія SAS є найбільшою у світі приватною ІТ-компанією, що спеціалізується на розробці та продажу рішень та послуг у галузі бізнес-аналітики. SAS входить до п'ятірки найбільших світових постачальників аналітичних рішень. Що стосується окремих сегментів ринку, то компанія лідирує в таких галузях, як BI (Business Intelligence) та аналітична звітність, текстова аналітика, сховища даних, управління ланцюжками поставок, сервісні операції, аналітичний CRM та клієнтська аналітика, фінансовий аналіз та стратегічне управління. Всі рішення SAS

ґрунтуються на загальній технологічній платформі (SAS Enterprise Intelligence Platform), яка забезпечує базові функціональні можливості та інтегроване програмне середовище, необхідні всім прикладним програмам— ETL/ELT, сховищу даних, створювачу аналітичних звітів, поглибленій аналітиці (data mining) тощо. Загальною для всіх програмних рішень SAS є також однойменна мова програмування SAS (Statistical Analysis System), яка була створена у 1976 році розробником програмного забезпечення Джеймсом Гуднайтом [1]. Відповідно до абрєвіатури, головною ідеєю нової мови програмування були розробка та аналіз великих об'ємів даних.

Основне використання SAS – статистичний аналіз. Існують версії SAS для більшості типів комп'ютерів від мейнфреймів до ПК.

До переваг SAS, як мови програмування, можемо віднести:

- Високий ступінь конфіденційності та надійності збереження інформації;
- Простий синтаксис, швидке навчання "з нуля";
- Інтеграція з БД (Oracle/Teradata);
- Зручний формат вихідних даних (особливо таблиць);
- Потужна підтримка з боку SAS;
- Багаторічний успішний досвід експлуатації компаніями різної величини, з різними завданнями та різним обсягом вхідних даних.

Недоліки SAS:

- Професійне використання мови передбачає покупку програмного продукту;
- Вихідні файли багатьох алгоритмів SAS, що виконуються, не є публічними, отже вивчення роботи мови дуже обмежене;
- SAS значно поступається у продуктивності декільком іншим, спеціалізованим для роботи з даними, мовам програмування, таким як R;
- З точки зору обсягу коду SAS також дуже сильно програє.
- Документація для роботи із SAS здебільшого на англійській мові, проте поступово з'являється все більше перекладів та інтерпретацій на мовах країн колишнього СНГ.

На офіційному сайті SAS в Україні [2] можна дізнатися про рішення інтелектуальної обробки даних. Фаворитами, безперечно,

являються:

1. SAS Visual Analytics – інструмент для візуалізації даних;
2. SAS Enterprise Miner – інструмент для машинного навчання;
3. Enterprise / Text Miner - пакет надбудов, аналогічний SAS Visual Analytics, але з великим наголосом на спрощення будь-яких внутрішніх взаємодій;
4. SAS ETS Module – система прогнозування;
5. SAS Life Science Analytics Framework – ПО, призначене для проведення клінічних досліджень.

У сфері медичних експериментів програмне забезпечення для статистичного аналізу SAS — це біостатистичний інструмент, який використовується для керування та створення таблиць, списків та графіків для звітів про клінічні дослідження тощо. SAS – це багатодоменна програма, яка використовується для створення звітів, таблиць, списків, 2D та 3D графіків, діаграм тощо. SAS відіграє важливу роль в аналізі даних і підготовці звіту про клінічне дослідження в клінічній області. Програми SAS відповідають стандартам ICH, CDISC-SDTM, HL7 тощо [3].

Щойно дані імпортуються в середовище SAS, дані фільтруються, і відбувається очищення даних. Після очищення та фільтрації для аналізу даних створюються таблиці SAS. Звіт про клінічне дослідження складається з використанням даних, створених у середовищі SAS. SAS також бере участь у розробці протоколу, процесі рандомізації, процедурі IVRS/IWRS, розробці CRF, звітності про небажані події тощо.

Протягом десятиліть компанії в галузі охорони здоров'я та науки про життя поклалися на SAS Life Science Analytics Framework – єдине відкрите хмарне аналітичне рішення для клінічних досліджень із вбудованими аналітичними інструментами, довідкою щодо стандартів даних і додатковими комбінованими аналітичними додатками.

Функціональність SAS забезпечує:

- Повну інтеграцію з відкритим кодом із можливістю програмування на SAS, R або Python.
- Покращення складу метаданих дослідження та стандартів даних для більш простого та повного визначення деталей дослідження.
- Автоматизацію процесу розробки статистичних даних, списків і цифр, щоб допомогти відстежувати зусилля для розробки

звіту про клінічні дослідження.

- Додавання двохфакторної аутентифікації для покращення безпеки даних.

SAS Life Science Analytics Framework, розміщений і керований SAS у повністю відповідному нормативно-правовому хмарному середовищі, сприяє тому, що міжнародні віртуальні команди та організації клінічних досліджень (CRO) отримують однаковий доступ до клінічних даних і постійно оптимізують робочі процедури. Це фундаментальне рішення дозволяє проводити сучасні проекти досліджень і може підтримувати децентралізовані клінічні випробування.

Дослідники охорони здоров'я та регуляторні установи, наприклад, Управління з контролю за продуктами і ліками США (FDA), вимагають повного огляду пацієнтів, щоб приймати впевнені рішення щодо охорони здоров'я, схвалення ліків та політики. Але дані клінічних випробувань, електронні медичні картки, дані про скарги та суперечливі звіти про події – це лише знімки пацієнтів у випадкові моменти часу.

Щоб отримати реальну цінність, потрібен цілісний профіль пацієнта, побудований на основі реальних даних або даних спостережень, зібраних за межами контрольованих клінічних випробувань, щоб досягти найбільш значного впливу на здоров'я та самопочуття та оцінити безпеку та ефективність нових ліків та медичних виробів. SAS дозволяє швидко виявляти та створювати когорти пацієнтів для аналізу здоров'я населення, аналізу клінічної доцільності, безпеки та ефективності тощо.

Вражаючим доробком SAS, створеним на злобу дня, є звіт «Інтерактивна панель COVID-19» [4]. В постійно обновлюваальному звіті використовується SAS® Viya для візуалізації ключових показників і тенденцій, пов'язаних з пандемією COVID-19.

Список літератури:

1. *Илья Бубнов*. Хочу все знать. Язык SAS [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://gb.ru/posts/sas_lang;
2. https://www.sas.com/ru_ua/solutions/analytics.html
3. SAS® OnDemand for Academics [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://welcome.oda.sas.com/>.
4. https://www.sas.com/ru_ua/covid19.html

Ніколаєва, О.Г., Вознесенський, І.О. Засоби бізнес-аналітики та програмне забезпечення компанії SAS для Оброблення клінічних досліджень / **О.Г. Ніколаєва, І.О. Вознесенський** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ой Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 98-101

БАЛАН В.Г., к.фіз.-мат.н., доц. каф. менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ІНСТРУМЕНТАРІЙ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ В ОЦІНЮВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ ПІДПРИЄМСТВ

Необхідність адаптації підприємства до турбулентного та динамічного зовнішнього середовища, посилення конкурентної боротьби, особливо в умовах пандемії, зумовлюють необхідність розробки й застосування нових наукових підходів до вимірювання й оцінювання конкурентоспроможності підприємства [1]. Наявність достовірної інформації про конкурентні переваги підприємства дає змогу керівництву ідентифікувати ринкові позиції та обґрунтувати вибір стратегічної поведінки на ринку. Одним із детермінантів конкурентоспроможності підприємства є конкурентоспроможність його бізнес-моделі [3], яку можна розглядати як сукупність елементів, що характеризують принципову, відмінну від конкурентів логіку його функціонування на основі використання ключових компетенцій для максимально ефективного розподілу стратегічних ресурсів у системі бізнес-процесів із метою створення продукту (послуги), що відповідає пріоритетам споживачів [2]. Таким чином можна стверджувати, що бізнес-модель відображає логіку діяльності та демонструє, як бізнес створює й доводить цінність для клієнтів. Вона також відображає архітектуру доходів, витрат і прибутків, які мають місце у зв'язку зі створенням цінності [4]. Для компаративного оцінювання конкурентоспроможності бізнес-моделей підприємств-конкурентів пропонується методичний підхід з використанням інструментів нечітко-множинної теорії та нечіткої логіки [4, 6], які дають змогу врахувати нечіткість інформації, одержаної від фахівців і експертів. У якості критеріїв оцінювання розглядаються критерії бізнес-моделі CANVAS [5]. Алгоритм методичного підходу містить наступні етапи (рис. 1).

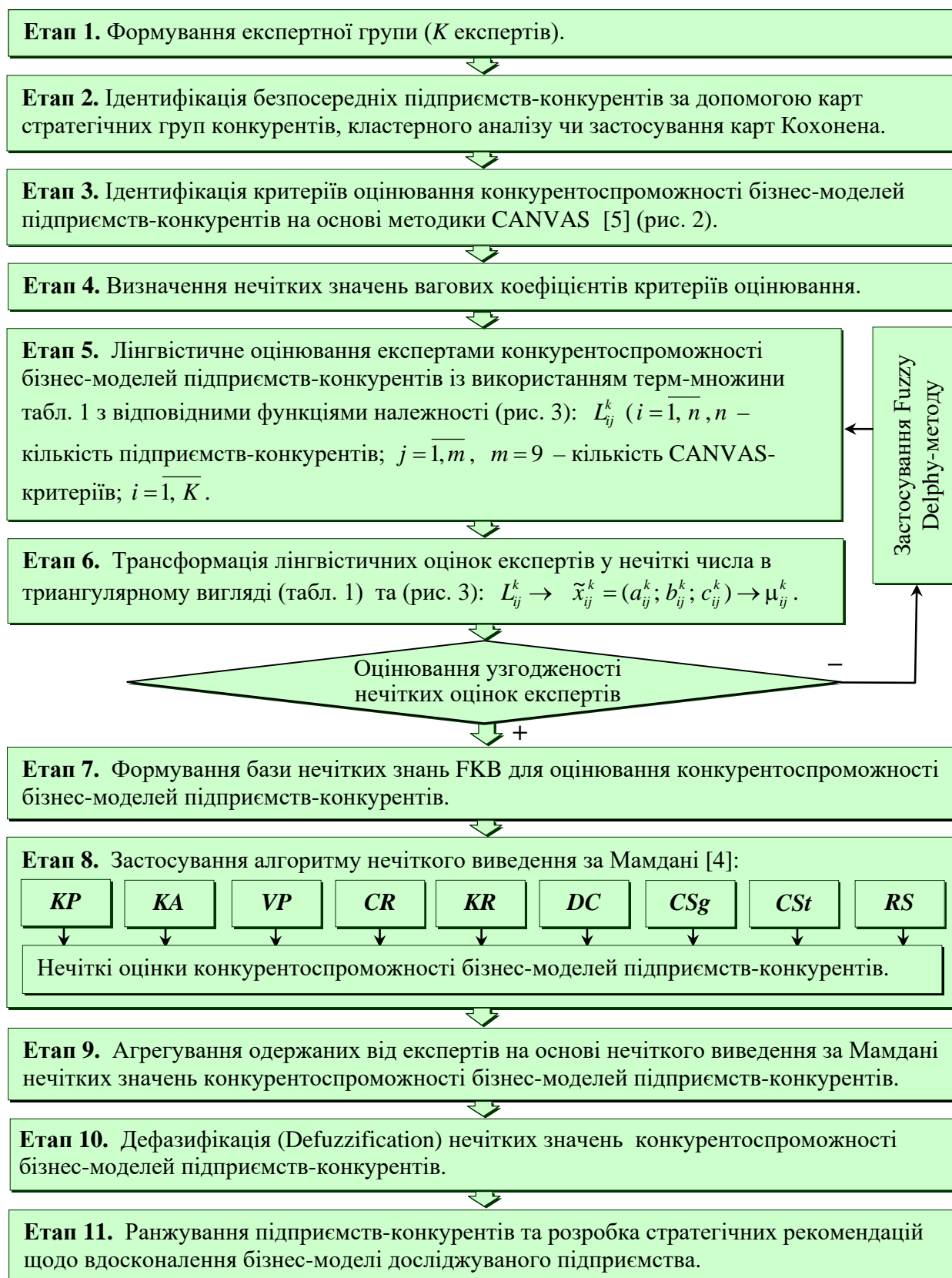

Рис. 1 – Етапи застосування інструментарію нечіткої логіки для компаративного оцінювання конкурентоспроможності бізнес-моделей підприємств-конкурентів

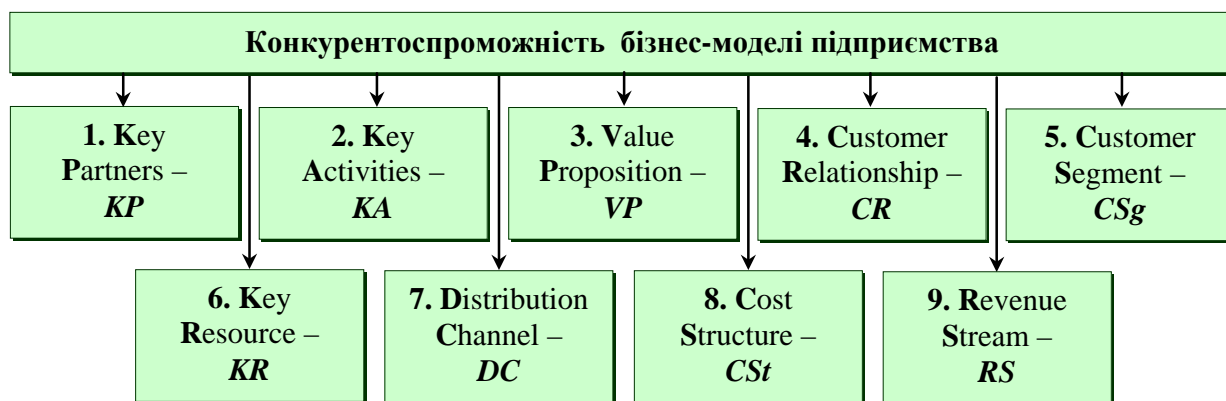

Рис. 2 – CANVAS-критерії оцінювання конкурентоспроможності бізнес-моделей підприємств [5]

Таблиця 1 - Лінгвістичні терми оцінювання підприємств конкурентів та їх представлення у триангулярному вигляді

Лінгвістичні терми оцінювання	Позначення	Нечітке трикутне число
- надзвичайно низький рівень – Extremely Low	EL	(0; 0; 1)
- дуже низький – Very Low	VL	0; 1; 2
- низький – Low	L	(1; 2; 3)
- середній – Medium	M	(2; 3; 4)
- високий – High	H	(3; 4; 5)
- дуже високий – Very High	VH	(4; 5; 6)
- надзвичайно високий – Extremely High	EH	(5; 6; 6)

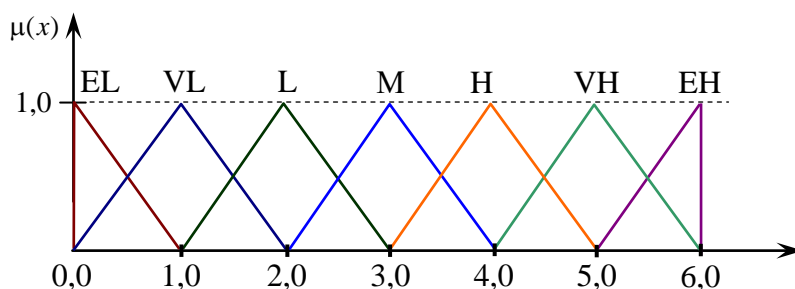

Рис. 3 – Трикутні функції належності термів оцінювання

Слід зазначити, що для формування стратегічних рекомендацій щодо вдосконалення бізнес-моделі підприємства може бути корисною наочна геометрична інтерпретація нечітких оцінок досліджуваного (p -го) та «ідеального» (*) підприємств у вигляді нечітких CANVAS-дев'ятикутників (рис. 4), яка дає змогу зробити висновки про напрями вдосконалення залежно від наявних за кожним критерієм розривів між цими підприємствами. Відповідні координати розраховуються за

формулами:

$$\tilde{x}_{pj} = \frac{1}{K} \bigoplus_{k=1}^K \tilde{x}_{pj}^k = \left(\frac{1}{K} \sum_{k=1}^K a_{pj}^k; \frac{1}{K} \sum_{k=1}^K b_{pj}^k; \frac{1}{K} \sum_{k=1}^K c_{pj}^k \right), \quad (1)$$

$$\tilde{x}_j^* = \frac{1}{K} \bigoplus_{k=1}^K \max_i(\tilde{x}_{ij}^k) = \left(\frac{1}{K} \sum_{k=1}^K \max_i(a_{ij}^k); \frac{1}{K} \sum_{k=1}^K \max_i(b_{ij}^k); \frac{1}{K} \sum_{k=1}^K \max_i(c_{ij}^k) \right). \quad (2)$$

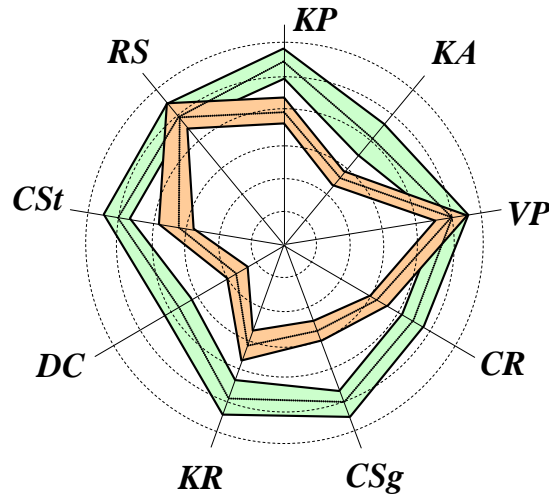

Рис. 4 – Нечіткі CANVAS-дев'ятикутники «ідеального» та досліджуваного підприємств

Нечіткі правила для логічного виведення за алгоритмом Мамдані [4] можуть бути записані за допомогою логічних операцій. Наприклад,

if $L_{i1}^k = EL$ and $L_{i2}^k = EL$ and ... and $L_{i9}^k = EL$ with v_{11} or

 if $L_{i1}^k = EL$ and $L_{i2}^k = EL$ and ... and $L_{i9}^k = VL$ with v_{1N_1} then $L_1^{CA} = EL$.

Розроблений методичний підхід може бути дієвим та ефективним засобом у конкурентному аналізі з метою ідентифікації керівництвом підприємства ринкових позицій, обґрунтування та вибору конкурентної стратегії на ринку.

Список літератури:

1. *Балан В.Г.* Інструментарій теорії нечітких множин у конкурентному аналізі підприємств. Інфраструктура ринку. 2020. Випуск 45. С. 58–65;
2. *Ревуцька Н.В.* Формування бізнес-моделі підприємства.: дис. ... канд. економ. наук: 08.06.01. Київський національний економічний університет. Київ, 2005. 196 с.;
3. *Angwin D., Cummings S.* The Strategy Pathfinder, 3rd edition. Wiley, 2017. 464 p.;
4. *Mamdani E.H.* Application of Fuzzy Logic to Approximate Reasoning Using Linguistic Synthesis. IEEE Trans. Computers. 1977. 26(12). P. 1182–1191.;

5. *Osterwalder A., Pigneur Y. Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers Y. New Jersey, IL, USA: John Wiley & Sons Inc. 2008. 288 p.;*
6. *Zadeh L.A. Fuzzy Sets as a Basis for a Theory of Possibility. Fuzzy Sets and Systems. 1978. Vol. 1(1). P. 89–100.*

Балан, В.Г. Інструментарій нечіткої логіки в оцінюванні конкурентоспроможності бізнес-моделей підприємств / **В.Г. Балан** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 102-106

СЕКЦІЯ 7 – СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

НЕФЬОДОВА М.С., студент, НТУ «ХПІ»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ VUCA

Вже протягом багатьох десятиліть бізнес середовище стає дедалі більш турбулентним, з'являється все більше інформації та вимог середовища. Особливо гостро питання менеджменту та адміністрування в умовах невизначеності постало за останні два роки у зв'язку з глобальною пандемією. Тож ключовими характеристиками сучасного світу стають зростаючий ступінь мінливості (volatility), невизначеності (uncertainty), складності (complexity) та неоднозначності (ambiguity) – VUCA - які постійно генерують нові ризики та перешкоди, стаючи предметом дискусій в різних областях.

Концепція VUCA була вперше запропонована у 1987 році і використовувалась Військовим Коледжем США для розробки стратегії в умовах невизначеності [6]. За останні 5 років ця концепція набула ширшого загалу і в умовах пандемії має стати головним інструментом адміністрування та менеджменту.

1) Аналіз VUCA середовища. Розробка стратегії починається зі сканування VUCA середовища. Кінцевим результатом сканування має стати створення бачення та стратегії, яка повинна чітко узгоджувати цілі, шляхи (концепції та методи) та ресурси для досягнення визначеного бачення [4]. Дуже важливо, щоб стратегія організації відповідала баченню та відповідала на виклики турбулентного середовища VUCA.

Середовище VUCA для кожного окремого прикладу буде унікальне. Але, звичайно, деякі патерни можуть повторюються. Аби виявити такі узагальнення, докторами Бенджаміном Бараном (University of Asuncion) та Хейлі Возній (Longwood University) [1], було проведено масштабне дослідження: в опитуванні прийняло участь 1152 бізнес-лідерів. В ході дослідження було розроблено опитник «The VUCA Audit» [1], за допомогою якого можна ефективно оцінити VUCA середовище. Інформація збиралась протягом трьох років: з 2015 по 2018. Дослідження показало, що з

35 запропонованих загрозливих бізнесу тенденцій, є три тенденції, які були оцінені як найбільш руйнівні: віддалена робота команди, економічні цикли/рецесія та вплив уряду на бізнес. Крім того, опитування CEO Challenge 2020 року, проведене Радою Конференцій (The Conference Board) [5], включає наступні 5 найпопулярніших проблем для керівників: ризик спаду, невизначеність щодо світової торгівлі, посилення конкуренції, глобальна політична нестабільність, жорсткий ринок праці.

Отже, дуже важливо приділити достатньо уваги для оцінки індивідуального VUCA середовища. Без такої оцінки, керування буде узагальненим процесом, яке може бути ефективним лише за збігом обставин.

2) Відповідь на виклики середовища VUCA. Ефективна стратегія відповіді на VUCA середовище має включати в себе основні характеристики, описані Бобом Йохансеном в книзі «Get There Early: Sensing the future to compete in the present» [3]. Автор говорить про те, що лідерів нового покоління відрізняють Vision (бачення), Understanding (розуміння), Clarity (ясність) і Agility (швидкість) – себто, запропонована їм модель VUCA Prime. Бачення (vision) протидіє нестабільності (volatility); розуміння (understanding) протидіє невизначеності (uncertainty); ясність (clarity) протидіє складності (complexity); спритність (agility) протидіє неоднозначності (ambiguity). Тобто стратегія поведінки у VUCA середовищі націлена на впровадження інновацій, адаптивну поведінку та осмислений ризик. У вже згаданому дослідженні Дж. Барана та Х. Возній [1], було розроблено рекомендовані практики, які відповідають на 10 найбільш загрозливих викликів VUCA світу (за версією опитаних респондентів). Результати їх дослідження наведено на рис. 1.

3) Успішна імплементація нововведень. Важливою особливістю у середовищі VUCA є те, що завдання повинні виконуватися спільно, а не шляхом індивідуальних зусиль. «В більшості випадків, людські фактори, такі як опір, нестача комунікації та ізоляція знань, вказуються причиною невдачі впровадження змін» - робить висновки своєї наукової дисертації Тріфоза М. Боіхутз [2]. Дуже рідко один керівник володіє достатніми знаннями для найбільш ефективного управління організацією. Саме тому, стратегічні лідери сучасності повинні розвивати вміння співпрацювати та взаємодіяти на всіх рівнях. Розробка стратегії починається з аналізу індивідуального

середовища, створення бачення та цілей. Стратегія відповіді на VUCA середовище має включати кваліфікації моделі VUCA Prime. Для успішного управління організацією у турбулентному світі, лідеру необхідно розвивати навичок комунікації та гнучкості.

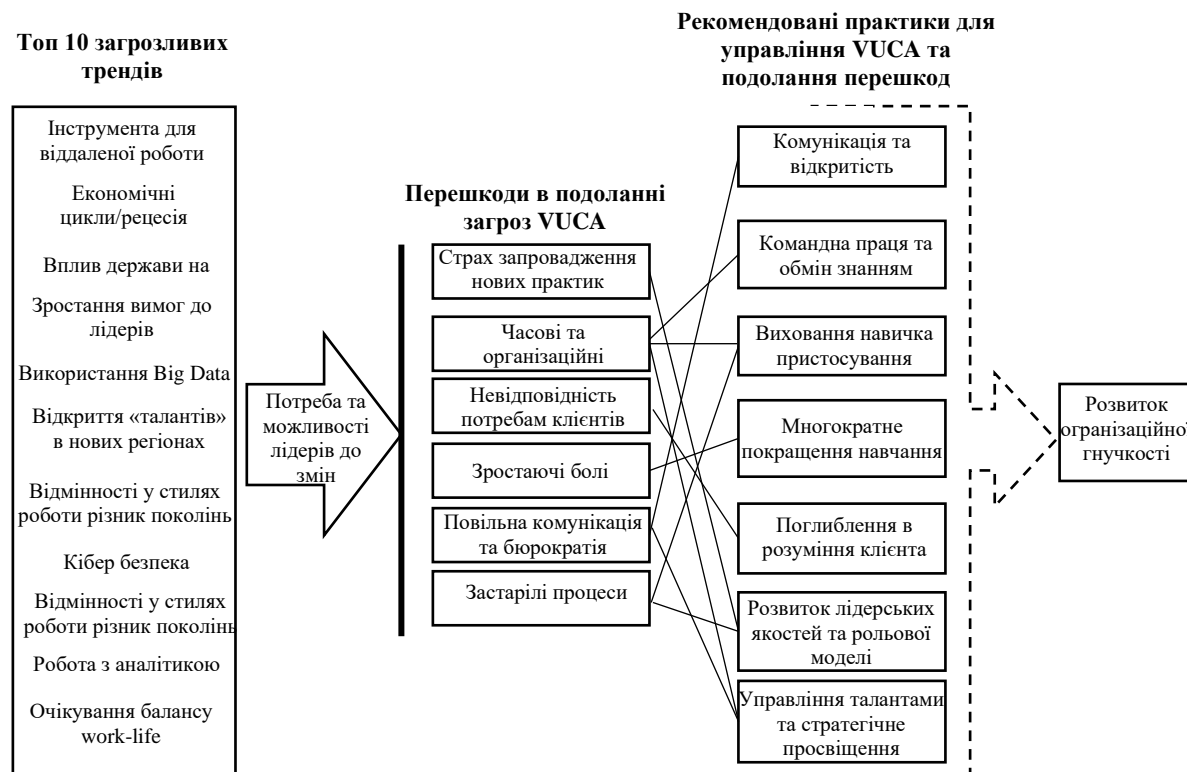

Рис. 1 – Варіанти стратегій у відповідь на загрози VUCA

Список літератури:

1. Б. Баран та Х. Возній, стаття “Managing VUCA. The human dynamics of agility” журналу “Elsevier Public Health Emergency Collection”, Режим доступу: [Managing VUCA \(nih.gov\)](https://doi.org/10.1016/j.puhe.2021.04.011);
2. Трифо́за М. Бойхутзо, дисертація на тему: «Change management: the impact on systems implementation. A business application solutioncentre», (стр. 77) Режим доступу: https://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/10196/dissertation_boikhutso_tm.pdf?sequence=1;
3. Р. Джохансен “Get There Early: Sensing the future to compete in the present”, 2007, стр. 45-50;
4. Strategic leadership primer/військовий коледж США, 3 видання, (стр.3-5). Режим доступу: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/3516.pdf>;
5. Інтернет-видання від The Conference Board «C-Suite Challenge™ 2020: Risks, Opportunities, and Hot-Button Issues», Режим доступу: <https://www.conference-board.org/research/csuitechallenge/C-Suite-Challenge-2020-risks-opportunities>;
6. Центр Історії та спадщини армії США, інтернет-портал. Режим доступу: <https://usawc.libanswers.com/faq/84869>

Нефьодова, М.С. Сучасні тенденції бізнес-адміністрування за концепцією VUCA / **М.С. Нефьодова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 107-109

СЕКЦІЯ 8 – ЗАПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ТА ТУРИЗМУ

АЛЕКСАНДРОВА В.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогодні вимушене прагнення швидко реагувати на зовнішні зміни умов господарювання обумовлено тим, що на світовому ринку індустрія туризму і готельного бізнесу знаходиться в тяжких умовах конкурентної боротьби за кожного клієнта.

Готельна індустрія – одна з найпривабливіших сфер для бізнесу. Готельно-туристичний бізнес продовжує активно розвиватися у всьому світі незважаючи на нестабільність економіко-політичної ситуації у світі. Ріст туризму у всьому світі обумовлює активне розширення пропонованих готельних послуг.

Привабливість готельного бізнесу для підприємців має підстави і можливості: ефективно працювати в кризових економічних умовах; відносно невеликі первинні інвестиції; максимізувати прибуток за часів економічного зростання; попит на туристичні і готельні послуги; високий рівень рентабельності і гнучкості готельних підприємств; відносно недовгий термін окупності витрат; проведення різних заходів світових масштабів (різні заходи спортивного, музичного, наукового і економічного характеру) [1].

На сьогодні існує різноманіття засобів і форм розміщення готельної індустрії, які здатні задовольнити всілякі потреби і можливості клієнтів: готелі, міжнародні ланцюги, мотелі, відомчі готелі, пансіонати, санаторії, клубні номери, бутикготелі, пляжні готелі, гостьові будинки, міні-готелі, хостели, туристичні табори, бунгало, кемпінги, туристичні бази, приватні будинки і котеджі.

Готельний бізнес в наші дні – галузь, що нестримно розвивається і перспективна, яка приносить не лише великі прибутки, але і вимагає величезних зусиль для того, щоб бути конкурентоздатними.

Розглянемо деякі чинники впливу на конкурентоспроможність (рисунок 1).

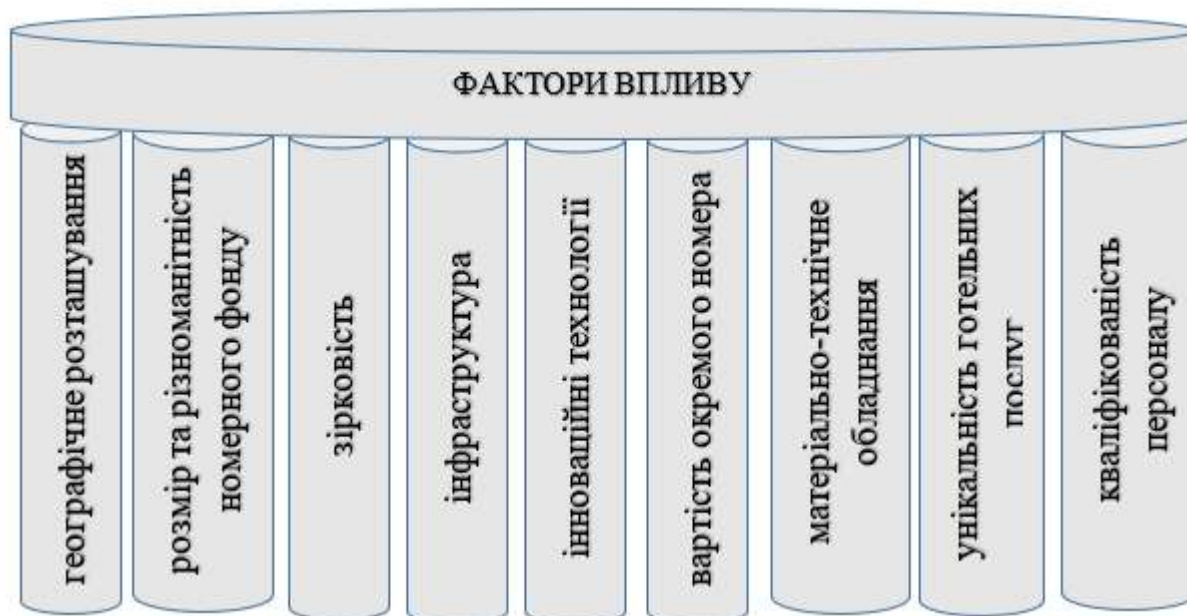

Рис. 1 – Фактори впливу на конкурентоспроможність готелю

Слід зазначити, що не лише ці чинники є вирішальними для туристів нині. Для реального успіху готелю завжди потрібні свіжі, абсолютно унікальні ідеї. Стимулом для інноваційних, креативних ідей є конкуренція. Потрібен постійний розвиток, творчий і нестандартний підхід.

Таким чином, аналіз, дослідження і використання готельним підприємством актуальних світових тенденцій ведення господарської діяльності впливає на поліпшення якості обслуговування, підвищення конкурентоспроможності, іміджу і репутації готельного підприємства, робить її привабливою і унікальною для клієнтів.

Список літератури:

1. Круль Г.Я. Основи готельної справи: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 368 с.;
2. Довгаль Г.В. Сучасні тенденції розвитку світового готельного бізнесу. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2019. Вип.9. С.190- 196.

Александрова, В.О., Побережна, Н.М. Актуальні тенденції готельного бізнесу в сучасних умовах / **В.О. Александрова, Н.М. Побережна** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХП» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХП», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 110-111

ТКАЧОВА С.С., к.е.н., доц. каф. менеджменту, бізнесу і адміністрування, Державний біотехнологічний університет

ЗОЛОЧЕВСЬКА Х.В., студент, Державний біотехнологічний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОСТАВКИ УКРАЇНИ

Новий етап розвитку ринку доставки в світі та в Україні, за оцінками науковців та експертів, можна вважати таким, що активно розпочався з березня 2020 року (з початком пандемії COVID-19). Доставка продуктів харчування, як важлива складова цього ринку, отримала високу актуальність і новий зміст, стала в більшості випадків єдиним каналом збуту для підприємств ресторанного господарства та торгівлі. За мінімальний проміжок часу доставка з додаткової послуги перетворилась на стратегічний напрям операційної діяльності для переважної кількості підприємств, які мали можливість працювати під час карантинних обмежень.

Ринок доставки України отримав цінний досвід і вже сьогодні має здатність швидко реагувати на постійні зміни чинників зовнішнього середовища та адаптуватися до них; має можливість протистояти всебічній конкуренції; має навички прийняття рішень щодо усунення чинників ризику та зміцнення своїх позицій; має успішний досвід щодо підвищення ефективності операційної діяльності підприємств тощо. Доставка продуктів харчування має тривалий термін та високі показники розвитку у таких країнах світу, як: США, Великобританія, Німеччина, Франція та ін. Український ринок доставки, у порівнянні з закордонними, знаходиться на початку свого розвитку. Однак вже зараз багато експертів стверджують, що він стане наріжним каменем розвитку e-commerce та офлайн торгівлі в країні в найближчі роки.

Вивчення наукових публікацій [1, 2 та ін.], результатів багатьох експертних досліджень, матеріалів щодо стану та перспектив розвитку ринку доставки України [3, 4 та ін.] дозволили систематизувати інформацію в межах стратегічного аналізу та визначити «можливості», «загрози», «сильні та слабкі сторони» ринку доставки.

До можливостей розвитку ринку доставки України віднесено:

роль пандемії та карантинних обмежень у сприянні стрімкому розвитку ринку доставки в світі та в Україні; розвиток інтернет-технологій; все більше проникнення інтернету в Україні; розвиток мобільного інтернету; розвиток ринку доставки дозволяє створювати нові робочі місця для українців; можливість розвивати культуру харчування населення; ускладнення погодних явищ сприяють розвитку ринку доставки; служби доставки активно співпрацюють з торговельними мережами, мережами ресторанного бізнесу.

Серед чинників, які перешкоджають активному розвитку ринку доставки, визначено наступні: для розвитку ринку доставки необхідні значні інвестиції (на транспортні засоби, оплату праці, рекламу, розробку нових програмних продуктів тощо); ускладнення погодних явищ створює складнощі для кур'єрських служб; нестабільність ринку доставки (декілька міжнародних гравців вийшли з ринків доставки декількох країн одночасно); нерівномірність розвитку ринку доставки у містах-мільйонниках та у регіонах країни.

В якості сильних сторін ринку доставки науковці та експерти визначають: активний розвиток e-commerce в Україні, зростання онлайн платежів; розвиток ринку доставки в Україні за участю міжнародних та національних учасників; розробку та впровадження нових програмних продуктів; готовність учасників ринку доставки до активного самостійного розвитку, а також до співпраці з торговельним та ресторанним бізнесом; готовність до створення dark kitchen, cloud kitchen на ринку доставки продуктів харчування та готових страв; сконцентрованість кур'єрських служб на доставці фаст-фуду; високий рівень конкуренції між учасниками ринку доставки, що забезпечує високий рівень якості послуг та можливість вибору для споживача.

До складу слабких сторін розвитку ринку доставки України можна віднести такі чинники, як: незадовільний стан доріг, транспортної інфраструктури; збільшення транспорту, затори на дорогах створюють складнощі для швидкої доставки; складність роботи кур'єрів у будь-яких погодних умовах; кур'єрські сервіси для значної кількості закладів ресторанного господарства коштують дорого; складність здійснення контролю якості продукції та послуг доставки; на ринку доставки не узаконено трудові відносини; складність у здійсненні контролю стану здоров'я кур'єрів; низька платоспроможність населення знижує

темпи зростання ринку доставки; збої з постачанням електроенергії та забезпечення інтернетом негативно впливають на стабільність функціонування ринку доставки.

Отже, вищенаведені групи чинників є складовими стратегічного аналізу, на підставі яких здійснюється визначення стратегій розвитку ринку доставки України у найближчій та довгостроковій перспективах.

Список літератури:

1. Сучасний стан та перспективи розвитку доставки продуктів харчування в Україні *Петренко В.С., Карнаушенко А.С.* Приазовський економічний вісник Випуск 1(18) 2020. – С. 132-138;
2. Нові форми організації ресторанного сервісу в світі та Україні: комунікаційні особливості. *Масюк Ю.О., Мандюк Н.Л.* Інфраструктура ринку, 2020. – С. 128-135;
3. Що таке «темні» і «хмарні» кухні та як вони змінюють доставку їжі. Досвід Glovo, Rocket і Mimosa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.the-village.com.ua/village/food/food-situation/309915-dostavka-dark-kitchen-cloud-kitchen-glovo-raketa-kitaika-mimosa-brooklyn-pizza>;
4. «Рынок доставки еды в Украине может увеличиться до 1 миллиарда евро» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://thepage.ua/interview/rynok-dostavki-edy-v-ukraine-mozhet-uvlichitsya-do-1-milliarda-evro-rukovoditel-glovo-v-ukraine>.

Ткачова, С.С., Золочевська, Х.В. Стратегічний аналіз розвитку ринку доставки України / *С.С. Ткачова, Х.В. Золочевська* // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 112-114

ЖАДАН Т.А., к.е.н., доц. каф. БАОіГРС, НТУ «ХПІ»

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Готельне господарство є важливою складовою економіки України. В умовах сьогодення сфера готельного господарства постійно трансформується під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів. Індикатором позитивних змін в економіці, інтенсифікації міжнародних зв'язків та інтеграції країни у світове співтовариство є ефективне функціонування індустрії гостинності. Міжнародний досвід діяльності підприємств готельного бізнесу засвідчив, що успіх їх на ринку, підвищення якості обслуговування, залучення більшої кількості відвідувачів та розширення асортименту готельних і супутніх послуг залежить від рівня впровадження новітніх технологій [1; 2]. Впровадження

інноваційних технологій сприятиме ефективному використанню всіх можливостей якісного обслуговування та максимізації прибутку закладів індустрії гостинності.

Інноваційна діяльність є слугує засобом забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємств готельного господарства. Проте заклади готельного господарства України характеризуються низькою інноваційною активністю, причинами якої є висока вартість інноваційних розробок та відсутність досвіду їх впровадження, обмеженість фінансових ресурсів та відсутність державної підтримки тощо [3].

Основні показники діяльності суб'єктів господарювання готельного господарства України за 2018-2020 рр. наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності суб'єктів господарювання готельного господарства України за 2018-2020 рр.

Показники	Роки			Темп росту, %	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1 Капітальні інвестиції у засоби тимчасового розміщення, млн. грн.	1473	982,9	839,9	66,7	85,5
2 Кількість суб'єктів господарювання у сфері тимчасового розміщення, одиниць	8203	8838	8419	107,7	95,3
- з них в готелях і подібних засобах розміщення, одиниць	4985	5451	5125	109,3	94,0
3 Кількість зайнятих працівників в готелях і подібних засобах розміщення, осіб	36334	36833	29465	101,4	80,0
4 Кількість колективних засобів розміщення, одиниць	4719	5335	4523	113,1	84,8
- з них готелів та мотелів	2777	3165	2902	114,0	91,7
5 Кількість відвідувачів, осіб	7006,2	6960,9	3379,4	99,4	48,5
- з них іноземців, осіб	917,9	959,4	254,4	104,5	26,5
6 Обсяги наданих послуг у готелях і подібних засобах розміщення, млн. грн.	13565	12905	8163	95,1	63,3
7 Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності готелів і подібних засобів розміщення, %	14,6	23,6	(30,6)	161,6	-

Джерело: складено автором з використанням [4]

Аналіз діяльності готельного бізнесу в Україні за 2018-2020 рр. показав, що у 2020 р. сума інвестиційних вкладень у засоби тимчасового розміщення склала 839,9 млн. грн., що на 14,5% менше від 2019 р. Кількість суб'єктів господарювання у сфері тимчасового розміщення у 2020 р. склала 8419 одиниць, що на 419 одиниць менше, ніж в попередньому році.

У готельній сфері працює 29465 осіб, що складає 33,3% від кількості зайнятого населення у сфері тимчасового розміщення і харчування [4]. Кількість колективних засобів розміщення у 2020 р. становила 4523 одиниці, з яких 2902 готелі та мотелі. У 2020 р. їх відвідало 3379,4 тис. туристів, з яких 254,4 тис. іноземні гості. Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств готельного господарства у 2020 р. становив (-30,6%), а у 2019 р. +23,6%.

Отже, для забезпечення конкурентних переваг на ринку готельних послуг необхідним є впровадження сучасних Інтернет-технологій, комп'ютерних мереж, наскрізної автоматизації всіх бізнес-процесів.

Список літератури:

1. Ковальчук Т. Г. Перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні в умовах глобалізації світового господарства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23, Ч. 1. С. 126–130;
2. Доценко В.Ф., Шидловська О.Б., Медвідь І.М., Бедусенко А.С. Інформаційні технології в готельній індустрії України: реалії та перспективи. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 1. С. 52-57;
3. Мелень О.В., Жадан Т.А., Афоніна Т.С. Ділова активність підприємств готельного господарства як показник їх стійкості та конкурентоздатності. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 46, ч.1. С. 104-107;
4. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.11.2021).

Жадан, Т.А. Тенденції розвитку готельного господарства України в умовах сьогодення / **Т.А. Жадан** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 114-116

СЕКЦІЯ 9 – АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ЛОМОВЦЕВА В.К., студент, НТУ «ХПІ»

СТЕПУРІНА С.О., к.е.н., доц. каф. підприємництва, торгівлі та експертизи товарів, НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Суспільні та економічні відносини характеризуються процесами глобалізації та стрімким розвитком цифрових технологій. Цифровізація економіки підвищує прозорість та ефективність економічного розвитку держави та суб'єктів господарювання, якість виробництва та надання послуг, зміцнює локальні й глобальні економічні зв'язки. Цифрова економіка – тип економіки, де основними засобами виробництва є цифрові дані та мережеві транзакції як ресурс, що підвищує ефективність, продуктивність діяльності та цінність для отриманих продуктів та послуг.

Цифровізація – впровадження цифрових технологій для вдосконалення життєдіяльності суспільства, бізнесу і держави [2, с. 9]. Цифровізація економіки – це цифрові трансформації в економіці (цифрова економіка). Отже, цифрова економіка – це перетворення наявних аналогових продуктів, процесів та бізнес-моделей, в основі якої лежить ефективне використання цифрових технологій [7]. Ключовими цифровими технологіями для функціонування цифрової економіки є: Інтернет речей, кіберсистеми, роботизація, великі дані (Big data), штучний інтелект, автоматизовані операції та технології, хмарні технології, технології Blockchain, квантові, мобільні та біометричні технології, кібербезпека, сховище даних, промислові мережі, тощо.

Результатом діджиталізації економіки є розвиток «Індустрії 4.0» – повна цифрова трансформація всіх виробничих процесів та відносин. Цифрова економіка є ключовим трендом світового економічного розвитку. Динаміка її зростання за кілька останніх років є майже втричі швидшою, ніж динаміка зростання глобального ВВП за останні 15 років. Згідно з даними «The Boston Consulting Group», обсяг цифрової економіки до 2035 року може

досягти 16 трлн. дол. (23% світового ВВП). Переважна доля цифрової економіки зосереджена в найбільших економіках світу: 35% у США, 13% – у Китаї, 8% – в Японії та 25% у країнах ЄС. Найбільші цифрові активи зосереджені у сфері інформаційних технологій (21,5%), фінансовій сфері (15%), розробці технологій (13,5%). У той же час і традиційні сектори економіки вже накопичили значні обсяги цифрових активів, що знаходяться на рівні 5% валової доданої вартості сектору [8].

В розвинених країнах частка цифрової економіки близько 35% у структурі ВВП. У країнах, що розвивються, ця частка – на рівні 2-19%. Очевидно, що саме країни, в яких розвиваються сучасні цифрові тренди, стають центрами ділової активності, залучення інвестицій, економічного зростання. В Україні питома вага цифрової економіки становить не більше 4%, відстаючи від провідних економік світу. Однак, згідно з прогнозами, до 2025 року ця частка може зрости до 10% [8].

Цифровізації в Україні приділяється багато уваги. Створене та функціонує Міністерство цифрової трансформації, що здійснює державну політику в цифровій та інформаційній сферах. Стратегічними завданнями Міністерства є цифровізація державних послуг та цифровізація бізнес-процесів [4]. Згідно з Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України, ключовими цілями цифрового розвитку України є: якісне та швидке одержання державних послуг; прозорість публічних послуг та управлінських рішень; пришвидшення темпів економічного розвитку, залучення інвестицій; цифрова модернізація виробництва, створення високотехнологічного промислового сектору; підвищення доступності населення до сервісів цифрового світу; розкриття загальносуспільного та економічного потенціалу шляхом подальшого розвитку в Україні цифрових індустрій та цифрового підприємництва.

Важливо, що в Україні є не лише стратегічне бачення розвитку цифрової економіки, але наявне інституціональне та законодавче закріплення цих процесів [5]. Однак, розвиток цифрової економіки в Україні варто вважати таким, що лише починає своє становлення. У 2020 році Україна посіла 58 місце із 63 можливих у Світовому рейтингу цифрової конкурентоспроможності IMD (World Digital Competitiveness Ranking) [6, с. 232]. Проблемами розвитку цифрової економіки є: несприйняття суспільством зміни традиційних економічних

відносин на цифровий формат, відсутність політичної волі керівництва держави відмовитися від бюрократичних та регулюючих процедур, низький рівень кібер-захисту та захисту інтелектуальності власності, високі інвестиційні ризики, низька підтримка інновацій, низький рівень інформатизації та інформаційно-технологічного охоплення населення й бізнесу [3, с. 37]

Сильними сторонами переходу України до цифрової економіки є: належна швидкість інтернет-підключень, наявність електронного урядування та електронної демократії, високий рівень освіти, кадровий потенціал у цифровій сфері. Розвитку цифрової економіки України сприяють: створене відповідне профільне міністерство та ухвалені відповідні законодавчі акти (Закон України «Про електронні довірчі послуги», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», постанова КМУ «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки України»); в Україні функціонує Інтернет на рівні 4G з потенціалом 5G. Відбувається впровадження цифрових технологій у промисловість, хмарних технологій, великих даних, робототехніки, 3D друку, що відкриває перспективи для виготовлення інноваційних продуктів і послуг. В Україні відбулося впровадження першого в світі електронного державного аукціону з використанням технології «Blockchain» [3, с. 38].

Україна має потенціал для поступового переходу на цифрову економіку. Для цього доцільно здійснити такі заходи: поширення цифрової грамотності серед населення; надання пільг та податкових преференцій для економічних суб'єктів, що впроваджують цифрові інструменти; державна підтримка наукової та інноваційної діяльності у сфері цифрових технологій; розвиток інтернет-комунікацій; удосконалення системи кібер-захисту та захисту інтелектуальної власності; поліпшення інвестиційного клімату, розвиток міжнародної співпраці України у цифровому просторі.

Список літератури:

1. Батракова Т., Линовецька В. Особливості та принципи цифрової економіки України. Економічні студії. 2018. №2. С. 94-98.
2. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник НАДУ при Президентові України. 2018. №1. С.9.
3. Марченко О. Цифрова економіка України: основні тенденції та перспективи розвитку. Галицький економічний вісник. 2020. №4. С. 34-40.
4. Проекти Міністерства цифрової трансформації України. Міністерство цифрової

трансформації України: веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects>;

5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: постанова КМУ від 17.01.2018 р. № 67. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>;

6. Саух І. Цифрова економіка України: сучасний стан, тенденції, проблеми розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. 2019. №1. С. 230-237.

7. Україна-2030 – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-8>;

8. Цифрова економіка. НАН України: веб-сайт. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=5604>.

Ломовцева, В.К., Степуріна, С.О. Актуальні напрями та тенденції розвитку цифрової економіки / **В.К. Ломовцева, С.О. Степуріна** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труді XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 117-120

ПАНЬКОВА О.В., к.соц.н., доц., ІЕП НАН України

КАСПЕРОВИЧ О.Ю., м.н.с. ІЕП НАН України

ПАНЬКОВ Д.В., пр. інж. ІЕП НАН України

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ, ПЛАТФОРМІЗАЦІЯ ТРУДОВОЇ СФЕРИ, ІНДУСТРІЯ 4.0 – НОВІТНІ ТРЕНДИ СУЧАСНОСТІ

Справедливим є твердження, що в нестабільному світі початку та першої половини XXI століття стабільними є лише виклики та загрози. За таких умов архіважливим стає наукове обґрунтування тенденцій і домінант соціально-економічного, соціально-трудового розвитку, опрацювання «дорожньої карти» забезпечення стійкого розвитку екосистеми та підвищення соціальної якості як в глобальному, так і локальному вимірах. Цю важливу суспільну місію покликані виконувати соціально відповідальні науковці - представники наукових шкіл трудового, соціального, соціоекономічного спрямування, оскільки саме в соціально-трудої сфері, відбуваються найбільш глибокі й водночас суперечливі за змістом і неоднозначні за наслідками трансформації [1, С.5].

Четверта промислова революція, відповідні фундаментальні технологічні інновації Індустрії 4.0 формують новий спосіб виробництва, який обумовлює функціонування принципово нової системи соціально-трудої відносин (далі - СТВ). Існує щонайменше чотири групи технологій, які найбільше вплинуть на бізнес і життєдіяльність людей. Йдеться про когнітивні, «хмарні»

технології, Інтернет речей і великі дані. Усе, що пов'язане з «Індустрією 4.0», зокрема блокчейн, криптовалюта, великі дані, інформаційні мережі, кіберсистеми, платформи й багато іншого ввійшло в реальне життя людини, країни, людства, кардинально змінюючи звичні форми життєдіяльності, способи взаємодії, мотивації та цінності. У найближчі десятиліття, згідно з експертними оцінками, більшість країн світу завершить перехід на нову парадигму економічного й суспільного розвитку, побудовану на впровадженні найсучасніших інформаційно-комунікаційних і виробничих технологій, біо-, нанотехнологій, які мають значний мультиплікативний потенціал.

В сучасних умовах набуває потужностей і прискорення платформна економіка, поширюється цифрова зайнятість, що якісно змінює трудову сферу, формує запит на проведення досліджень відповідної тематики для осмислення нової цифрової реальності, наслідків її впливу, протиріч, загроз, які вона несе, а також перспектив і можливостей, що відкриваються для людини, для зайнятого населення, для національних економік, людства в цілому.

Міжнародна організація праці (МОП) зазначає, що трудові цифрові платформи, з одного боку, створили безпрецедентні можливості для працівників, бізнесу та суспільства, але одночасно - вони становлять серйозну загрозу для забезпечення умов гідної праці та чесної конкуренції [2]. Це обумовлено специфікою і бурхливим розвитком платформної економіки, в якій традиційні механізми представництва колективних інтересів, що базуються на довгострокових та формалізованих відносинах, фактично не спрацьовують. Ці нестандартні форми у значній мірі є нерегульованими та знаходяться поза межами чинних та усталених нормативно-правових, організаційно-управлінських засад. Тому в площині практичної діяльності актуалізуються проблеми нормативно-правового визначення, регламентації та врегулювання цих новітніх нетрадиційних соціально-трудова відносин, що виникають у зв'язку з цифровізацією економіки та суспільства.

Проблеми і можливості діяльності цифрових трудових платформ, їх вплив на національну економіку, на сферу праці та зайнятості знаходяться у фокусі новітніх досліджень. Увага до цих питань, як і кількість досліджень відповідної тематики, зростають високими темпами, що обумовлено викликами сучасності, які

генерує цифровізація економіки, платформізація трудової сфери.

Солідним науковим здобутком вітчизняної економічної науки стала розробка філософського, методологічного концепту Праця 4.0 як новітньої платформи соціально-трудового розвитку, що розроблено А.Колотом О.Герасимено [1]. Також процеси цифровізації економіки активно досліджуються в контексті соціально-економічного розвитку та становлення Індустрії 4.0 (автори - В.Вишневський, О.Гаркушенко, І.Князев, Л.Збаразська, Д.Череватський, В.Ляшенко та О.Вишневський, В.Царьов та ін.). Однак предметних досліджень впливу цифрових платформ на соціально-трудоу сферу в Україні – небагато (Н.Азьмук, М.Алексинська, А.Бастракова, Н.Харченко, О.Новікова, Л.Шамілева, О.Панькова, О.Касперович та ін.). Це обумовлює запит на проведення таких досліджень в Україні для виявлення природи глибинних процесів, що визначають нинішнє й майбутнє соціально-трудоу сфери. Також зростає суспільний запит на створення відповідних оновлених і дієвих систем соціального діалогу, соціального захисту, забезпечення можливостей колективного представництва інтересів сторін соціального діалогу – перш за все зайнятих на платформах, відповідного оновлення діяльності і профспілок, і організацій роботодавців, багато інших питань.

Отже, зміни у сфері праці й зайнятості під впливом цифровізації та платформізації економіки є багатоплановими та пов'язані як з втратами, так і з новими можливостями. Дослідження дозволяють отримати цінні знання про новітню соціоекономічну реальність, виступити в якості методологічного і науково-практичного підґрунтя розробки адекватної соціально-економічної, зокрема соціально-трудоу політики України.

Список літератури:

1. ILO. Can digital labour platforms create fair competition and decent jobs? International Labour Organization. Retrieved from (2021). URL: <https://ilo.org/infostories/Campaigns/WESO/World-Employment-Social-Outlook-Report-2021>;
2. Праця XXI: філософія змін, виклики, вектори розвитку: монографія / [А. М. Колот, О. О. Герасименко] — К. : КНЕУ ім. В.Гетьмана, 2021— 487 с.

Панькова, О.В., Касперович, О.Ю., Паньков, Д.В. Цифровізація економіки, платформізація трудової сфери, індустрія 4.0 – новітні тренди сучасності / **О.В. Панькова, О.Ю. Касперович, Д.В. Паньков** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 120-122

ШВОДИАУЭР Г., д.э.н., Магдебургский университет (ФРГ)
ПЕРЕРВА П.Г., д.э.н., профессор, НТУ «ХПИ»
КРАМСКОЙ Д.Ю., к.э.н., доцент, НТУ «ХПИ»

ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА В ЭКСПОРТНО-ИМПОРТНОМ СТРАХОВАНИИ

В настоящее время экспортно-кредитное страхование имеет большое значение для стран, доля экспорта в экономике которых значительна. Данное исследование посвящено изучению особенностей продуктов экспортно-кредитного страхования на российском рынке и возможностей встраивания с помощью цифровых инноваций такой страховой услуги в единую экосистему поддержки российского экспорта.

Методологической основой исследования являются законодательные предписания, рабочие документы экспортно-кредитных агентств, модели страховых продуктов, статистика, а также различные методы анализа, такие как системный и логический.

В настоящее время продажа многих продуктов, товаров и услуг происходит через интернет-ресурсы, что дает возможность продавцам сэкономить средства на рекламу, аренду офисов, охватить большую категорию покупателей и получить прочие преимущества посредством таких продаж. Для отрасли страхования развитие электронных продаж договоров страхования через интернет также становится очень важным, поскольку такой канал продаж позволит страховщикам дополнительно снизить расходы на оплату вознаграждения посредникам. Украинские и немецкие страховые компании предлагают заключить договоры страхования дистанционно, в основном на своем сайте или с помощью мобильного приложения и, как правило, только по массовым видам страхования: страхование автотранспорта, страхование выезжающих за рубеж. Однако помимо таких предложений дистанционной продажи страховых продуктов вызывают интерес вопросы создания страховщиком своей IT-платформы и (или) экосистемы для комплексного продвижения и сопровождения страховых услуг. Рассмотрим такие возможности на примере экспортно-кредитного страхования.

Экспортно-кредитное страхование находится на стадии

своего развития, оно является одним из основных инструментов поддержки национальных экспортеров. Таким образом, группа экспортно-кредитного страхования образует свою экосистему, обладающую определенными параметрами экономической экосистемы. Исходя из сформированных основных характеристик экосистемы можно выявить следующие ее признаки:

- каждый из участников выполняет определенные функции в поддержке экспорта;
- электронная база ведения бизнеса экосистемы: общий сайт, на котором представлены продукты и сервисы компаний, проводимые мероприятия, информация о взаимодействии, а также есть регистрация в личном кабинете цифровой платформы;
- стратегия экосистемы: клиенто-ориентированная стратегия, которая направлена на оказание поддержки в виде комплексных услуг (финансирование, страхование, консультирование и др.) на любом этапе экспортной деятельности, в том числе на централизованное получение финансовых и нефинансовых услуг и продуктов, управление рисками экспортеров, сокращение финансовых затрат экспортеров и сроков по ведению внешнеэкономической торговой деятельности;
- единый бренд экосистемы: компании ассоциируются с комплексным предоставлением услуг благодаря единому сайту, единому логотипу, единой цифровой платформе, единой стратегии развития.

Можно заключить, что цифровые страховые продукты позволяют упростить получение страхования для экспортера и других участников экспортной сделки.

С одной стороны, есть следующие преимущества для потенциального страхователя:

- сокращение времени получения страховой защиты благодаря фиксированным критериям отбора и условиям страхования, а также срока рассмотрения заявки;
- потенциальный страхователь может в любое удобное для него время заполнить электронное заявление на страхование, т.е. продажа продукта работает круглосуточно;
- нет необходимости собственноручно подписывать документы, поскольку используется электронная подпись, а также дополнительно печатать документы;
- используется меньший пакет документов, необходимый для получения страхования.

С другой стороны, для страховщика также есть выгоды в такой форме страхования: у него будет сформирован однородный портфель рисков, поскольку страхователи отбирались по критериям, а также будет затрачено меньше времени на оценку полученного риска, что приведет к снижению расходов на заключение договоров страхования и повышению конкурентоспособности и возможности привлечения новых клиентов.

Однако экспортно-кредитное страхование не случайно выделяется в отдельную отрасль предпринимательских рисков. Не все страховые продукты являются шаблонными или коробочными, поэтому есть необходимость рассматривать некоторые случаи индивидуально. В том числе это связано с тем, что может присутствовать множество участников в сделке, а также сложная структура сделки и разная документация на входе в сделку. В связи с этим у страховщика возникает необходимость решения ряда следующих вопросов в части цифровизации страховых продуктов экспортно-кредитного страхования. Возможно, ли большую часть страховых продуктов перевести в электронные продажи? Что необходимо будет для этого сделать и какие условия страхования, условия экспортного контракта и условия кредитования (если в сделке присутствует банк) выделить? Какие необходимые критерии отбора, как структурировать страховой продукт и выстроить алгоритм сопровождения страхования?

В заключении стоит отметить, что продукты экспортно-кредитного страхования однозначно являются стимулом для роста экспортных сделок и выхода экспортеров на новые рынки. Поэтому их улучшение, в том числе повышение скорости и удобства оформления таких страховых продуктов за счет цифровизации (создания своей IT-платформы), а также экосистемы, является одной из важных задач для страховой компании.

Список литературы:

1. Белова Л. Цифровизация страховых продуктов в экспортно-кредитном страховании // Экономика, бизнес и финансы: вызовы современности.- С.Пб. : «Высшая школа экономики», 2021.- с.64-68;
2. Pererva P.G, Kobielieva T.O., Tkachova N.P. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч.2. С.144-149. URI: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/15196>;
3. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach / P. Pererva [et al.] // Problems and Perspectives in Management = Проблеми і перспективи менеджменту. – 2021. – Vol. 19, Iss. 1. – P. 24-38;

4. Перерва П. Г. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації / П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева, В. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2015. – № 60 (1169). – С. 78-81;

5. Косенко А.П., Кобелева Т.А., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л. Диверсифікація направлений технологического мониторинга с использованием тригонометрических функций // *Стратегические ориентиры развития инновационной деятельности*. Харьков : «Щедра садиба плюс», 2013. С. 109-117;

6. Kosenko O. P. Monitoring the commercial potential of intellectual property / O. P. Kosenko, T. O. Kobielieva, N. P. Tkacheva // Науковий вісник Полісся = Scientific bulletin of Polissia. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 140-145;

7. Кобелева Т. О. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів / Т. О. Кобелева, Л. С. Марчук // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 25 (1134). – С. 79-84.

Шводиуэр, Г., Перерва, П.Г., Крамской, Д.Ю. Цифровая экономика в экспортно-импортном страховании / **Г. Шводиуэр, П.Г. Перерва, Д.Ю. Крамской** // Результаты научных конференций Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 123-126

СЕКЦІЯ 10 – ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ФІНАНСОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

СЛОБОДЯНЮК О.В., д.е.н., проф., проф. каф. національної економіки, НУ «ОЮА»

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розвиток економіки кожної країни, як і України у цілому забезпечує її економічна безпека. Вона є основою та гарантією стабільного соціально-економічного розвитку та добробуту нації, а її забезпечення належить до найважливіших національних інтересів.

Економічна безпека досягається шляхом легальної господарської діяльності, протидією економічній злочинності та «тінізації» економіки, консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, поєднання безпеки макро- та мікро-рівнів, тобто безпеки держави та суб'єктів господарювання тощо. [1]

Питання формування економічної безпеки України є актуальним питанням сьогодення та викликає значний інтерес з боку світових лідерів. Враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн в Україні розроблена та прийнята Стратегія національної безпеки України, яка ґрунтується на таких основних напрямках: стримування - розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України; стійкість - здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей; взаємодія - розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з Європейським Союзом і НАТО та їх державами-членами, Сполученими Штатами Америки, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України. Враховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України і Законом України "Про національну безпеку України", пріоритетами національних

інтересів України та забезпечення національної безпеки є: відстоювання незалежності і державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція. [2]

Здійснивши аналіз систем економічної безпеки країн з найвищим економічним розвитком можна дійти до висновку, що найбільш ефективними є системи забезпечення економічної безпеки в США, таких країнах Європейського Союзу, як Німеччина, Франція, Великобританія, Італія та Іспанія. Державна політика даних країн зорієнтована на підвищення ефективності національної економіки з одночасним підтриманням високого рівня економічної безпеки держави, інвестуванні у інноваційні проекти, розвитку науково-технічного прогресу, стимулюванні наукових винаходів. [3]

Таким чином для підвищення економічної безпеки України треба використовувати зарубіжний досвід провідних країн та їх помилки. Основними напрямками можна виділити: удосконалення нормативно-правової бази, профілактику можливих загроз, підтримку малого та середнього бізнесу – на макро-рівні, щодо мікро-рівня – виділення дієвого кадрового потенціалу, використання інноваційних технологій, модернізацію, підвищення платоспроможності та ліквідності підприємств для конкурентоспроможності на світовому фінансовому ринку.

Список літератури:

1. Гаман Н.О. Міжнародний досвід формування економічної безпеки держави: перспективи для України Електронне видання. «Державне управління: удосконалення та розвиток». №5. 2018. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/38.pdf;
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" від 14 вересня 2020 року № 392/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n7>;
3. Пугач О.А. Світовий досвід упередження загроз економічній безпеці національної економіки. Серія. Економічні науки. Випуск 12. Частина 3. 2015 С.43-46. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/117.pdf.

Слободянюк, О.В. Економічна безпека держави: українські реалії, зарубіжний досвід / **О.В. Слободянюк** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 127-128

СЕКЦІЯ 11 – АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ НА РІЗНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РІВНЯХ

КАРМІНСЬКА-БЕЛОБРОВА М.В., к.н.держ.упр., доц., каф. менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, НТУ «ХПІ»

НАГІЄВА Ю.Г., студент, НТУ «ХПІ»

НЕСТЕРОВА І.О., студент, НТУ «ХПІ»

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах управління потенціалом промислового підприємства виступає як загальноекономічний чинник раціонального споживання ресурсів та ефективного функціонування виробничої системи.

Для того щоб розробити систему управління потенціалом промислового підприємства необхідно визначити сукупність організаційних та методичних принципів. Такими принципами є:

- базуючись на загальних принципах управління, система управління потенціалом підприємства є складовою частиною управління галуззю;
- на всіх стадіях відтворення (формування, розвиток, використання) необхідно здійснювати управління потенціалом підприємства;
- передбачає розробку єдиної системи оцінювання рівня потенціалу, тому носить комплексний характер;
- простежується чітка взаємозалежність між економічними можливостями формування, розподілу і використання потенціалу та ефективністю функціонування;
- спільність структурно-функціональних процесів управління потенціалом з динамічністю науково-технічної та виробничої діяльності;
- для повноти здійснення прогнозів, планових, аналітичних й оперативних розрахунків є необхідність забезпечення інформаційно-технологічним інструментами;
- результативність та ефективність використання потенціалу промислового підприємства;

- гнучкість та вміння вчасно реагувати на зміну цілей і завдань.

Для того щоб повною мірою розкрити зміст процесу управління потенціалом необхідно дослідити функції управління потенціалом. Основними функціями управління потенціалом виступають:

- розкриття цілей та пріоритетів розвитку в сучасних умовах;

- регулювання економічних проблем;

- оцінка потенціалу у відповідності до ресурсної бази;

Ґрунтуючись на методах управління виявлено взаємозв'язок між промисловим підприємством та його економічним потенціалом [1].

Головним джерелом підвищення ефективності управління слугують методи управління, завдяки яким можна сформувати систему управління взаємодією різних факторів, що слугують умовами розвитку потенціалу та забезпечують досягнення поставлених цілей. Для того щоб створити методологію моделювання керуючої та керованої системи, дослідити інформаційні процеси та кількісно оцінити інформацію необхідно використовувати економічні методи.

Забезпечення раціонального використання потенціалу промислового підприємства для спрямованого, скоординованого і стимулюючого впливів ресурсних джерел є головною метою управління потенціалом.

Список літератури:

1. *Пантелеев М. С., Шматко Н. М.* Формування механізму стратегічного управління потенціалом підприємства // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. №41. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-mehanizmu-strategichnogo-upravlinnya-potentsialom-pidpriemstva>;

2. *Shmatko N.* The large-scale economic and industrial systems structural and organizational sustainability ensuring through enterprise engineering methodology / N. Shmatko // *Nauka i Studia.* – 2018. – № 14 (194). – P. 3-13;

3. *Korneyev M., Pylypenko A., Popov O., Shmatko N.* Organized management of decentralized economic production systems with joint implementation of development projects. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4/3 (100), pp. 22 – 35. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.175765>.

Кармінська-Белоброва, М.В., Назієва, Ю.Г., Нестерова, І.О. Принципи та методи управління економічним потенціалом промислових підприємств / **М.В. Кармінська-Белоброва, Ю.Г. Назієва, І.О. Нестерова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 129-130

КОТЛУБАЙ В.О., к.е.н., доц. каф. національної економіки,
Національний університет «Одеська юридична академія»

РЕДІНА Є.В., к.е.н., доц. каф. національної економіки,
Національний університет «Одеська юридична академія»

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Національні економіки та окремі організації розвиваються в процесі постійних змін, адаптація до яких є умовою соціальної та економічної стабільності. Такий зв'язок вимагає від компаній бажання стикатися з новими викликами, йти на розумний ризик і порівнювати короткострокові втрати з майбутніми прибутками. Враховуючи непередбачуваність зовнішнього середовища та жорсткі вимоги сучасної конкуренції, можна сказати, що управління стає процесом управління стратегічними змінами. Справжні зміни стосуються модернізації існуючих технологій, створення нових товарів і послуг, розвитку нових компетенцій працівників. Управління змінами нерозривно пов'язане з управлінням знаннями, яке стало рушійною силою, яка може вивести економіку на шлях інновацій [1].

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується низьким рівнем використання наукових знань та дуже повільним зростанням інноваційного виробництва. Незважаючи на те, що Україна є однією з восьми країн, що мають науково-технічний потенціал для побудови та виробництва сучасних літальних апаратів, входить до десятки найбільших країн суднобудування у світі за загальним рівнем інновації, вона значно відстає від Європейського Союзу.

До основних проблем сталого інноваційного розвитку української економіки відносяться:

- від'ємна тенденція рівня наукомісткості валового внутрішнього продукту;
- низький рівень розвитку та споживання інноваційної продукції на основі відповідних цільових програм промислового розвитку в Україні, відсутність ефективних державних програм із заміщення імпорту;
- продовження розвитку галузей з низькою доданою вартістю (сировинна орієнтація);
- відсутність дієвих програм з використання механізму

державно-приватного партнерства при реалізації інноваційних проектів;

- рівень соціальних гарантій для вчених та висококваліфікованих фахівців один із самих низьких в Європі;
- бізнес практично не розглядає можливість взаємодії з вищими навчальними закладами;
- відсутність відповідної підготовки у застосуванні практичних технологій;
- якість освіти не відповідає потребам сучасного ринку;
- відсутність ресурсів для стимулювання інновацій;
- недостатня підготовка майбутніх фахівців в українських закладах вищої освіти, що не дозволяє їм на відповідному рівні створювати, поширювати, зберігати та впроваджувати інноваційні продукти;
- відсутність доступу до капіталу, відсутність державної підтримки, особливо на ранніх стадіях інновацій з високим ризиком, а також низка викликів внутрішньої політики та прогалини в регулюванні практично не дозволяють отримати кредит на інновації та дослідження;
- низька ефективність судової системи призводить до небажання підприємців реєструвати права інтелектуальної власності в Україні та заохочує піратство в галузі програмного забезпечення, підробки, порушення законодавства. [2]

У сучасних умовах жорсткої конкуренції забезпечення інноваційного розвитку вітчизняного бізнесу є ключовою передумовою його виживання, динамічного зростання та виходу на міжнародні ринки в умовах глобальної конкуренції, про що свідчать світові економічні тенденції.

Сучасні трансформаційні процеси національної економіки України визначають необхідність бізнесу знаходити діяльність, засновану на принципах економії та мінімізації.

Враховуючи вищенаведене, основними стратегічними напрямками розвитку сучасного бізнесу на найближчу перспективу має стати: [3, 4, 5]

- застосування бізнес-асоціацій в українській системі інноваційного розвитку;
- створення умов для підвищення попиту на нові технології і продукти;
- створення системи професійної перепідготовки та надання працівникам можливостей набуття нових навичок;

- вдосконалення системи фінансування інноваційних розробок та нових форм кредитування із залученням механізмів державно-приватного партнерства;
- запровадження інноваційних підходів до розвитку системи управління бізнесом (використання методу форсайт);
- створення передумов для розвитку корпоративної культури, яка матимете на меті всебічно підтримувати та розвивати інноваційні навички у всіх функціональних підрозділах бізнес-структури, стимулювати інновації, незалежно від кінцевого успіху інноваційних рішень;
- використання ревеню-менеджмент для підвищення конкурентоспроможності та успішності бізнесу щодо надання послуг;
- використання нової концепції споживання – LOHAS-концепції (Lifestyles of Health and Sustainability – орієнтація на здоровий і стійкий спосіб життя).
- створення інноваційної структури та культури управління, в яких напрямки технологічного розвитку будуть інтегровані в загальні стратегічні плани, а політика зростання безпосередньо пов'язана з постійним розвитком перспективних продуктів та проникненням у нові сфери бізнесу.

Наведені основні стратегічні напрями розвитку вітчизняного бізнесу в розрізі застосування інноваційних технологій, включають як підтримку з боку держави прямими та не прямими методами так і рекомендації для керівників бізнесу враховуючі сучасні тенденції.

Список літератури:

1. *Петрова І.А., Макаркіна Г.В, Теронтайн І.В.* Управління змінами в умовах інноваційного розвитку: Колективна монографія. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. Том 5. 268 с.;
2. *Биковець В.М.* Роль бізнес-асоціацій в системі розвитку і підтримки інноваційного підприємництва в Україні. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: матеріали XI Міжнародного бізнесфоруму (Київ, 22 березня 2018 р.) / відп. ред. А.А. Мазаракі. Київ. 2018. С. 32-34;
3. *Андреева В.Г.* Проблеми фінансування інноваційного розвитку України та шляхи їх вирішення. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: матеріали XI Міжнародного бізнесфоруму (Київ, 22 березня 2018 р.) / відп. ред. А.А. Мазаракі. Київ. 2018. С. 15-17;
4. *Kotlubay V.O., Redina Y.V., Primachenko I.F.* Strategic priorities in management of innovative component development of current business. Review of transport economics and management. Дніпро: Дніпровський національний університет залізничного транспорту ім. ак. В. Лазаряна, 2021. Вип. 5(21). С. 36-44;
5. *Турко Д.О.* Тенденції розвитку високотехнологічного виробництва в Україні. Економіка та управління національним господарством. Причорноморські економічні студії. Вип. 35. 2018. С. 33-40.

МИТРОФАНОВА А.С., к.е.н., доц.

МІСЦЕ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Сьогодні в умовах розгортання пандемії роль держави у стабілізації соціально-економічного життя, у розробці та реалізації заходів для подолання соціально-економічної кризи, пов'язаної з COVID-19, значно зростає. Держави світу стикнулись зі схожими проблемами невідповідності систем охорони здоров'я та соціального захисту з новими викликами. Тому соціальна складова функцій держави набуває першорядного значення. Економічне навантаження на державу також зростає, оскільки стимулююча фіскальна та монетарна політики в умовах рецесії поглиблюють проблему дефіциту державного бюджету.

На наш погляд, державна власність може бути визначена як один із системоутворюючих елементів економічної системи, який являє собою сукупність відносин щодо володіння, використання та розпорядження засобами та результатами виробництва, які забезпечують ефективне виконання державою своїх суспільних функцій. Крім того, її можна розуміти як сукупність прав користування та розпорядження, делегованих державним інститутам народом як власником національного багатства, що здійснюється через механізм демократичних виборів.

Сьогодні держава повинна виконувати широкий спектр функцій, а саме: розробка інституційних основ господарювання; антикризове регулювання та забезпечення довгострокового економічного зростання; недопущення соціальних конфліктів, перерозподіл доходів та соціальний захист; забезпечення гідного місця національної економіки у світовому співтоваристві; підприємницька діяльність; ефективна алокація ресурсів та захист природного середовища; компенсація «фіаско ринку», коли ринок є неефективним за Парето, а отже, необхідним є державне регулювання.

Якісне виконання зазначених функцій, на наш погляд, можливе лише за умови адекватного розвитку відносин державної власності, який може бути втілений як у посиленні різноманіття форм власності за участю держави (власне державні унітарні підприємства, господарські товариства, в тому числі акціонерні), так і у різних формах державно-приватного партнерства.

Функції державної власності як суспільного інституту та одного з важливих елементів економічної системи, на наш погляд, полягають у наступному [1; 2]:

- Державна власність є базою виконання державою її соціально-важливих та інших функцій (розвиток освіти, охорони здоров'я, культури, науки, забезпечення обороноздатності та ін.).

- Розвиток державної власності сприяє процесу соціалізації відносин власності; сприяє посиленню стійкості, послідовності, поступальності розвитку економічної системи; забезпечує «необхідне різноманіття» типів і форм власності як потенціалу подальшого розвитку економічної системи.

- Державна власність за рахунок управління державними підприємствами справляє м'який непрямий вплив на приватний сектор, використовуючи механізм конкуренції (встановлення певного рівня заробітної плати, умов праці, соціальних гарантій, цін на продукцію та ін.).

- З точки зору інституціональної теорії державна власність може забезпечувати зниження трансакційних витрат у капіталомістких галузях, природних монополіях.

- Фіскальна функція державної власності полягає в тому, що підприємства з державною участю відраховують значну частину прибутку та/або дивідендів до бюджетів, в той час як приватний сектор лише сплачує податки. Отже, зростання ефективності управління державною власністю може стати одним з методів вирішення проблем дефіциту державного бюджету та посилення платоспроможності держави.

Україна з 1990-х років обрала шлях побудови соціально-орієнтованої ринкової економіки через роздержавлення. В результаті частка державної власності значно знизилася. Починаючи з 1992 року, в Україні приватизовано більше 133 тисяч об'єктів: 29859 об'єктів державної форми власності та 103364 об'єкти комунальної власності [3]. Однак у країнах Західної Європи державна власність і сьогодні грає суттєву роль; обсяг державного сектору складає 8–24%. Дослідження свідчать,

що доцільний обсяг державного сектору в економіці України повинний дорівнювати біля 20%, в той час як уряд планує знизити цю частку до 8-10%. Приватизація в Україні активно продовжується, а сучасні її тенденції є досить суперечливими (фіскальна функція приватизації виконується не в повному обсязі; мала приватизація розвивається швидше за велику, яка має неоднозначний характер і фактично призупинена, хоча створено належні умови для її активізації) [4].

Отже, місце державної власності в сучасних економічних системах передусім обумовлене її центральною роллю в якості реального базису для виконання державою всього різноманіття своїх функцій.

Список літератури:

1. Ермишина А.В. Остаточная государственная собственность: проблемы эффективного управления. Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/text/16215251.html>;
2. Ефимчук И.В. Пирамида власти-собственности: будущее планетарной экономики? // Общественные науки и современность. – 2004. – №2. – С.131-142;
3. Звіт про роботу Фонду державного майна України та хід приватизації державного майна у 2018 році. Київ. Режим доступу: https://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/zvit-2018-final_13714.pdf;
4. Митрофанова А.С. Сучасні тенденції приватизації в Україні // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції [«Відкриті еволюціонуючі системи»] (19 - 21 травня 2020 р.) / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. – С. 87-89.

Митрофанова, А.С. Місце державної власності в сучасних економічних системах / **А.С. Митрофанова** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ой Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 134-136

ТОРРОЙ И., д.э.н., проф., университет г. Куопио (Финляндия)

ПЕРЕРВА П.Г., д.э.н., проф., НТУ «ХПИ»

САВЧЕНКО О.И., к.э.н., доц., НТУ «ХПИ»

КРЕАТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В ЭКОНОМИЧЕСКИЕ БИЗНЕС-ОБЪЕКТЫ И ПЕРСОНАЛ ПРЕДПРИЯТИЯ

В настоящее время внутренний рынок Украины, призванный отражать интересы потребителей, не формулирует сколько-нибудь определенных требований к стандартным асинхронным

двигателям, кроме ценовых [1-8]. В этой связи для выявления тенденций их усовершенствования будем исходить из требований внешнего рынка, на котором уже работают украинские предприятия, и из достижений основных зарубежных производителей стандартных асинхронных двигателей.

Проблемы неконкурентоспособности промышленного производства по потребительским характеристикам его продукции, чрезмерной затратности, материало- и энергоемкости технологических процессов, физического износа оборудования, ухудшению безопасности труда и окружающей среды требуют мобилизации национального инвестиционного потенциала Украины и существенной активизации на этой основе инвестиционных процессов. Поэтому условия инвестиционной деятельности в целом, а также имеющиеся объемы, источники и сферы использования инвестиционных ресурсов являются объектом постоянного внимания чиновников, потенциальных иностранных и национальных инвесторов, научных кругов. Особое значение это направление имеет для отечественного электромашиностроения как наиболее важной подотрасли научно-технического прогресса.

Основной целью инвестиционной политики является перевод общественного производства на передовые новейшие технологии, на интенсивный путь его развития с последовательным сокращением затрат на экстенсивный рост производственного потенциала и увеличение инвестиционных вложений в интенсификацию использования уже созданного, то есть действующего основного капитала на предприятиях. Однако многогранные вопросы процесса реального инвестирования нуждаются в дальнейшей научной разработке, а именно методике определения наиболее приоритетных направлений назначения реальных инвестиций в основной капитал предприятий. Также остаются недостаточно разработанными методология и инструментарий анализа реальных инвестиций. Наличие вышеперечисленных проблем обусловило выбор темы, актуальность и необходимость этого исследования, основной целью которого является обеспечение расширенного воспроизводства основного капитала за счет рационального направления и эффективного использования реальных инвестиций по основным направлениям и формам на отечественных предприятиях.

Достижение поставленных целей предполагает решение задач исследования экономической сущности и содержания реальных инвестиций в воспроизводственном процессе основного капитала, определение методологических основ системной оценки эффективности реальных инвестиций, изучение основных направлений и форм реального инвестирования, разработки классификации основных направлений назначения реальных инвестиций.

Предлагается более полная классификация трех основных направлений назначения реальных инвестиций в подотрасли отечественного электромашиностроения: инвестиции в основной капитал (капитальные вложения), инвестирование прироста оборотных активов, расходы, связанные с улучшением объекта (капитальный ремонт).

В настоящее время в Украине наблюдается отставание качества рабочей силы от нужд экономики. Анализ деятельности отечественных хозяйствующих субъектов показывает недооценку ими значения инвестирования в своих работников как предпосылку формирования высококачественной и конкурентоспособной рабочей силы.

Можно выделить такие проблемы, которые сдерживают вложение инвестиций в персонал [1]:

- незаинтересованность работодателей инвестировать в персонал в связи с нечетким видением эффективности этих инвестиций;
- недостаточность финансовых ресурсов для обеспечения инвестиций в человеческий капитал;
- недостаточный уровень поощрения профессионального развития работников;
- неуверенность работодателя по поводу лояльности работников, проходящих обучение, поскольку работники, повысившие квалификацию, могут перейти на другое предприятие, что приведет к потере средств;
- отсутствие методики оценки эффективности инвестиций в персонал;
- недостаточная мотивация работников к повышению своего профессионального уровня;
- непонимание работодателями причинно-следственной связи между инвестициями в персонал и эффективностью деятельности предприятия;

- сложность определения затрат, которые необходимо отнести к инвестициям в персонал;
- длительный период окупаемости инвестиций в персонал;
- пренебрежение отличиями в отдаче от инвестиций в разные категории персонала.

Предлагается рассматривать персонал с точки зрения его влияния на эффективность деятельности предприятия [1], а также выделить следующие его свойства (факторы):

- биологические особенности (пол, возраст, тип нервной системы, физическое здоровье, работоспособность);
- способности (профессиональные знания, образование, одаренность, обучаемость, уровень практических навыков, опыт работы и т.п.);
- характерные черты (личные качества, необходимые для определенного вида деятельности, воображение, память, внимание, склонность к творческим, неординарным идеям, бизнес-интуиция и т.п.);
- мотивация (командный дух, лояльность к организации, ориентация на цели, жизненные и профессиональные приоритеты, стремление к самовыражению и самореализации, профессиональный рост, заинтересованность в профессиональном и личном развитии).

Выбор вида инвестиций должен производиться в зависимости от целевого фактора/факторов, на который предприятие планирует влиять.

Список литературы:

7. Мончева А. М. Інвестиції в персонал як чинник підвищення ефективності діяльності організації / А. М. Мончева [Електронний ресурс] URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2400>;
8. Гладенко И.В. Мониторинг производственно-коммерческой деятельности промышленного предприятия / И.В.Гладенко, П.Г.Перерва, В.Л.Товажнянский, Т.А.Кобелева // Вісник НТУ «ХПІ». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – 2009. – № 36-1. – С. 12-22;
9. Косенко А.П., Кобелева Т.А., Товажнянский В.Л. Диверсификация направлений технологического мониторинга с использованием тригонометрических функций // *Стратегические ориентиры развития инновационной деятельности*. Харьков: «Щедра садиба плюс», 2013. С. 109-117;
10. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach / P. Pererva [et al.] // *Problems and Perspectives in Management = Проблеми і перспективи менеджменту*. – 2021. – Vol. 19, Iss. 1. – P. 24-38;
11. Кобелева Т. О. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів / Т. О. Кобелева, Л. С. Марчук // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 25 (1134). – С. 79-84;
12. Pererva P.G, Kobieliyeva T.O., Tkachova N.P. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч.2. С.144-149. URI: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/15196>;

13. Перерва П. Г. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації / П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева, В. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2015. – № 60 (1169). – С. 78-81;

14. Kosenko O. P. Monitoring the commercial potential of intellectual property / O. P. Kosenko, T. O. Kobielieva, N. P. Tkacheva // Науковий вісник Полісся = Scientific bulletin of Polissia. – 2017. – № 1 (9), ч. 2. – С. 140-145.

Торрой, И., Перерва, П.Г., Савченко, О.И. Креативные направления инвестирования в экономические бизнес-объекты и персонал предприятия / **И. Торрой, П.Г. Перерва, О.И. Савченко** // Результаты научных конференций Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труды XVIII-ой Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 136-140

ОТЛИВАНСЬКА Г.А., д.е.н., проф. каф. національної економіки, Національний університет «Одеська юридична академія»

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Ефективність застосування кредитування малого бізнесу у значному ступені залежить від збалансованості і поступальності розвитку банківської системи країни, продуманості заходів пов'язаних зі зміною порядку і умов кредитування, що склалися в країні.

В Україні учасниками фінансового ринку є більше 2200 суб'єктів, з яких більше 90% це інститути небанківських фінансових послуг [4]. Саном на вересень 2021 року за даними НБУ кількість банків 71, з яких 4 є державні, 20 іноземні та 47 приватні банки [2]. Загальні активи банківського сектора на протязі 2015-2020 років майже в десять разів перевищують активи небанківських фінансово-кредитних інституцій. З 2015 року активи банків України зросли на 33%, а активи небанківських фінансово-кредитних установ на 47% [3].

Структура банківських активів за формою власності наглядно демонструє динамічне зростання приватного капіталу у банківській системі України. Активи приватних банків зросли з 187 млрд. грн у 2017 році до 411 млрд грн у 2021, темп росту склав майже 220 %. Найвищий розмір активів припадає на іноземні банки, де зосереджено 604 млрд. грн, це 31% від загальної вартості у 1932 млрд грн. Найбільш впливовим гравцем на протязі п'яти років залишається ПриватБанк, який є системо

утворюючим банком країни, його активи складають 375 млрд. грн та становлять 19,4% від загальної вартості банківських активів, темп зростання яких за п'ять років склав 44,5% [3]. Загальною є тенденція збільшення вартості активів банківського сектора за всіма формами власності.

Розмір середньомісячної процентної ставки кредитування корпоративних клієнтів вітчизняних банків у 2018-2021 роках мав тенденцію до значного зниження. Для кредитів у гривні, порівняно з 2018 роком вартість кредитів скоротилася з 20,9% до 9,47% [3]. Нажаль, зменшення процентних ставок кредитування не спричинило їх бурхливого розвитку, проте надало змогу зберегти попит на кредити за карантинних обмежень і повсюдного скорочення бізнес проєктів. Це також стало можливим завдяки реалізації державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» [1], яку було запроваджено у 2020 році з метою спрощення доступу мікро- та малого бізнесу до банківського кредитування.

За 10 місяців 2021 року кредитний портфель програми «Доступні кредити 5-7-9%» збільшився на 53,5 млрд. грн. З трьох напрямів (інвестиційний, антикризовий, поповнення обігових коштів), найбільший зріст у 37 млрд грн. здобув кредитний портфель на антикризові заходи. В програму залучено 39 банків-партнерів. Найвищі показники за виданими позиками мають Райффайзен Банк Аваль, ПриватБанк, Ощадбанк, ПУМБ. Найбільш активними регіонами щодо участі у програмі є м. Київ, Харківська, Київська, Львівська, Одеська та Дніпропетровська області. Дані про кредити у межах програми за видами економічної діяльності свідчать, що найбільше затребуваною програма була у сільському господарстві, яке за вартістю виданих кредитів зайняло 44% від загального розміру, наступним за обсягом є підтримка торгівлі 32%. Сфери промисловості та послуг мають майже однакову кількість реалізованих угод, однак значно відрізняються за обсягами кредитування, які від загального розміру склали 17% для промисловості та 8% для сфери послуг [5].

Банківська спільнота вважає [3], що завдяки програмі «Доступні кредити 5-7-9%»: банки почали конкурувати за клієнтів не ціною, а послугами, ефективністю процесів та доступністю, які вигідні кінцевим споживачам; гроші доступні для економічного розвитку; прозорі умови програми сприяють активному відновленню економіки, стимулюють розвиток мікро-, малого та середнього бізнесу; державна програма «Доступні кредити 5-7-9%»

допомогла зберегти та створити велику кількість робочих місць; програма допомагає банкам з українським капіталом конкурувати на рівні з банками з іноземним капіталом. Таким чином, на сьогоднішній день формується підґрунтя щодо розвитку кредитування малого бізнесу.

Список літератури:

1. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://5-7-9.gov.ua>;
2. Діденко С. Банки України: найвищі темпи зростання кредитів та рекордні прибутки. URL: <https://ua.news/ua/banky-ukrayny-samy-vysokye-tempy-rosta-kredytov-y-rekordnye-prybyly/>;
3. Дослідження ринку кредитування в Україні. Незалежна асоціація банків України. URL: https://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_51de4af05909c502efee8558d70b54b0.pdf;
4. Що відбувається на ринку небанківських фінустанов в епоху спліту. URL: <https://finclub.net/ua/reviews-ua/shcho-vidbuvaetsia-na-rynku-nebankivskykh-finustanov-v-e-pokhu-splitu.html>;
5. Щотижнева інформація про результати державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». URL: https://bdf.gov.ua/5-7-9_15-11-2021.pdf.

Отливанська, Г.А. Передумови розвитку кредитування малого бізнесу в Україні / **Г.А. Отливанська** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 1 : Труди XVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2021» 7-9 грудня 2021 р. – 2021. С. 140-142